

Концепція проєкту закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків»

Зміст

Вступ	3
Акти права ЄС, що імплементуються	4
Основні висновки аналізу відповідності законодавства України праву ЄС	6
Ключові зміни, які передбачаються Концепцією	24
I.Платіжні системи та системи розрахунків за операціями із фінансовими інструментами	27
II.Остаточність розрахунків за деривативними контрактами, правочинами щодо фінансових інструментів, правочинами щодо валютних цінностей та за товарними операціями.....	29
III.Договори про фінансове забезпечення	32
IV.Діяльність ЦДЦП та розрахунки за правочинами	35
Послуги ЦДЦП та ліцензування	35
Вимоги до діяльності ЦДЦП	39
Відносини з іншими державами та зв'язки ЦДЦП	42
Розрахунки за правочинами	43
V.Діяльність ЦК	45
Ліцензування ЦК та угоди про взаємодію між ЦК	45
Вимоги до ЦК	47
Здійснення нагляду, застосування адміністративних заходів та штрафів	52
Механізм відновлення платоспроможності та врегулювання ЦК	54
VI.Торговий репозиторій.....	62
VII.Кліринг деривативів, укладених поза регульованим ринком	66
VIII.Фінансові інструменти та інфраструктура на основі технології розподіленого реєстру.....	71
Структура законодавчих змін.....	73
Додаток. Орієнтовна структура проекту Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків»	75
Перелік скорочень	80

Вступ

Зміцнення інфраструктури фінансових ринків та посилення її операційної стійкості є одним із важливих пріоритетів України в контексті післявоєнного відновлення, модернізації фінансового сектору та підготовки до вступу в Європейський Союз (ЄС). Цей напрямок було окреслено в оновленій Стратегії розвитку фінансового сектору України від 11 серпня 2025 року.

Метою цієї Концепції є визначення підходів та юридичних рішень до оновлення правової та інституційної рамки функціонування інфраструктури фінансових ринків, платіжних систем та систем розрахунків за правочинами з фінансовими інструментами, впровадження основних засад фінансових інструментів та інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру з урахуванням вимог права ЄС, а також забезпечення узгодженості українського регулювання з європейською моделлю.

Бачення та пропозиції, викладені в Концепції, сформовано на підставі положень актів права ЄС у відповідній сфері (зокрема, SFD, FCD, EMIR, CSDR, Regulation on CCP Recovery, DLTR), підходів і практики їх імплементації державами — членами ЄС.

У Концепції наведено ключові висновки аналізу відповідності законодавства України праву ЄС, визначено основні напрями пропонованих змін до законодавства України, а також окреслено структуру таких законодавчих змін та підхід до їх імплементації.

Охоплені цією Концепцією напрямки законодавчих змін поділяються на такі основні розділи:

- Платіжні системи та системи розрахунків за операціями із фінансовими інструментами
- Остаточність розрахунків за деривативними контрактами, правочинами щодо фінансових інструментів, правочинами щодо валютних цінностей та за товарними операціями
- Договори про фінансове забезпечення
- Діяльність ЦДЦП та розрахунки за правочинами
- Діяльність Центрального контрагента
- Торговий репозиторій
- Кліринг деривативів, укладених поза регульованим ринком
- Фінансові інструменти та інфраструктура на основі технології розподіленого реєстру

Реалізація Концепції передбачає прийняття нового Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків», а також внесення змін до законів України. Передбачається, що Закон України «Про депозитарну систему України» буде визнаний таким, що втратив чинність.

Повноцінна імплементація вищевказаних актів ЄС потребуватиме внесення змін також на рівні підзаконних нормативних актів, що є наступним етапом реалізації Концепції.

Акти права ЄС, що імплементуються

Назва	Мета	Сфера регулювання
<p>SFD</p> <p>Директива Європейського Парламенту і Ради 98/26/ЄС від 19 травня 1998 року про остаточність розрахунків у платіжних системах та системах розрахунків за операціями із цінними паперами</p>	<p>Директива – забезпечує стабільність розрахунків у грошових коштах та цінних паперах, гарантуючи їх остаточність, що знижує системні ризики та підвищує довіру до фінансових ринків, захищаючи учасників від негативних наслідків, пов'язаних із неплатоспроможністю.</p>	<p>Директива встановлює правила остаточності розрахунків у платіжних системах та системах розрахунків за цінними паперами, а також механізми захисту прав учасників цих систем.</p>
<p>FCD</p> <p>Директива Європейського Парламенту і Ради 2002/47/ЄС від 6 червня 2002 року щодо угод про фінансове забезпечення</p>	<p>Директива забезпечує правову основу для використання фінансового забезпечення, що сприяє ліквідності на фінансових ринках і зменшує юридичні ризики, а також спрощує процеси, пов'язані з угодами про фінансове забезпечення, що робить такі угоди більш доступними для учасників ринку, і забезпечує додаткову безпеку для кредиторів.</p>	<p>Ця Директива регулює угоди про фінансове забезпечення, права та обов'язки сторін, а також механізми виконання таких угод.</p> <p>Директива також містить положення, які захищають угоди про фінансове забезпечення від дії деяких положень про банкрутство, що забезпечує їх дійсність навіть у випадку банкрутства боржника.</p>
<p>EMIR</p> <p>Регламент Європейського Парламенту і Ради № 648/2012 від 4 липня 2012 року про позабіржові деривативи, центральних контрагентів та торгів репозиторії</p>	<p>Регламент запроваджений для забезпечення стабільності фінансових ринків ЄС, зменшуючи системні ризики, ризики контрагента та операційні ризики, а також підвищення прозорості ринку деривативів, укладених поза регульованим ринком.</p>	<p>Цей Регламент охоплює вимоги до центральних контрагентів щодо управління ризиками, передбачає обов'язковий кліринг через ЦК певних видів деривативів, укладених поза регульованим ринком, що знижує кредитний ризик для контрагентів та забезпечує виконання зобов'язань.</p> <p>Регламент також регулює діяльність торгових репозиторіїв, які збирають та зберігають інформацію про угоди з деривативами – контрагенти та ЦК звітують про угоди, що сприяє зменшенню ризиків та підвищенню прозорості ринку деривативів.</p>

<p>CSDR</p> <p>Регламент Європейського Парламенту і Ради № 909/2014 від 23 липня 2014 року про вдосконалення розрахунків за операціями із цінними паперами в Європейському Союзі та про центральних депозитаріїв цінних паперів</p>	<p>Регламент спрямований на вдосконалення розрахунків за операціями з цінними паперами в ЄС, зменшення ризиків розрахунків, запроваджує обов'язкові правила для центральних депозитаріїв цінних паперів, що включають вимоги до управління ризиками та забезпечення ліквідності.</p> <p>Регламент направлений на підвищення прозорості ринку, вимагаючи від центральних депозитаріїв надання детальної інформації про свої операції, що дозволяє учасникам ринку краще оцінювати ризики.</p>	<p>Цей Регламент встановлює єдині вимоги до розрахунків за фінансовими інструментами в ЄС та правила організації та ведення діяльності центральних депозитаріїв цінних паперів, вводить єдиний цикл розрахунків для всіх учасників ринку та відповідальність за невиконання Регламенту.</p>
<p>Regulation on CCP Recovery</p> <p>Регламент Європейського Парламенту і Ради № 2021/23 від 16 грудня 2020 року про механізм відновлення платоспроможності та врегулювання центральних контрагентів</p>	<p>Регламент встановлює механізм відновлення платоспроможності та врегулювання центральних контрагентів, що забезпечує стабільність фінансової системи.</p> <p>Регламент також сприяє прозорості в управлінні кризами, що підвищує довіру до фінансових установ.</p>	<p>Цей Регламент встановлює правила та процедури для управління фінансовими та/або пруденційними кризами ЦК, та передбачає три основні етапи: відновлення, заходи раннього втручання та врегулювання проблем ЦК.</p> <p>Регламент визначає вимоги до розробки планів відновлення для центральних контрагентів та встановлює стандарти для органів врегулювання щодо управління кризами.</p>
<p>DLTR</p> <p>Регламент Європейського Парламенту і Ради № 2022/858 від 30 травня 2022 року про пілотний режим для інфраструктур ринку на основі технології розподіленого реєстру</p>	<p>Регламент сприяє інноваціям у фінансових ринках, надаючи правову основу для використання технології розподіленого реєстру, що модернізує фінансові послуги.</p>	<p>Цей Регламент встановлює вимоги до інфраструктур ринку на основі технології розподіленого реєстру та їхніх операторів.</p> <p>Регламент також вводить вимоги до захисту інвесторів та управління ризиками.</p>

Основні висновки аналізу відповідності законодавства України праву ЄС

SFD

Норми Директиви частково імплементовано в ст. 38-39 Закону про ринки капіталу. Зокрема, визначено за яких умов вважаються дійсними, законними, безвідкличними та обов'язковими для виконання для третіх осіб розпорядження та/або документи щодо обтяження чи переказу коштів, цінних паперів, валютних цінностей, а також розпорядження щодо деривативних контрактів, предмета товарної операції. Також врегульовано перелік випадків, за настання яких сторона деривативного контракту, правочину щодо фінансових інструментів, правочину щодо валютних цінностей, сторона товарної операції вважається неплатоспроможною.

Разом з тим, норми законодавства України потребують подальших змін та уточнень з метою приведення у відповідність до Директиви.

Так, в законодавстві України відсутні і потребують нормативного закріплення базові поняття, необхідні для застосування режиму, передбаченого Директивою, а саме: визначення понять «система» (як формалізованої домовленості між трьома або більше учасниками зі спільними правилами та стандартизованими процедурами для клірингу та/або виконання розпоряджень на переказ грошових коштів або фінансових інструментів між учасниками), «учасники системи» (в тому числі непрямий учасник), «оператор системи», «інтероперабельні системи».

З метою імплементації положень Директиви також необхідно:

- визначити уповноважений орган (уповноважені органи), відповідальний(і) за визначення таких систем, ведення та оприлюднення переліку систем та їх операторів, а також за отримання від оператора системи інформації про учасників системи та зміни у їх складі;
- встановити обов'язок оператора системи повідомляти уповноваженому органу інформацію про учасників системи та зміни у їх складі в порядку і строки, визначені законодавством;
- встановити обов'язок установи – учасника системи на запит особи, яка має законний інтерес, надати інформацію про «системи», у яких така установа є учасником, та про основні правила, що регулюють функціонування таких систем.

В українському законодавстві потрібно також визначити компетентний орган України, який після набуття Україною членства в ЄС забезпечуватиме подання інформації про визначені системи та їх операторів до ESMA у порядку, передбаченому актами права ЄС.

Директива передбачає:

- момент введення розпорядження на переказ до системи має визначитися правилами системи;
- якщо закон, що регулює відповідну систему, встановлює умови щодо моменту введення розпорядження на переказ, правила системи мають відповідати таким умовам.
- з моменту, визначеного правилами системи, розпорядження на переказ не може бути відкликано ані учасником, ані третьою особою;
- для інтероперабельних систем зазначені моменти визначаються кожною системою окремо та узгоджуються у міру можливості.

Наявні норми українського законодавства щодо остаточності розрахунків потребують уточнення в частині встановлення вимог щодо закріплення в правилах системи моменту введення та моменту безвідкличності розпорядження на переказ.

Директива встановлює принцип, за яким розпорядження на переказ і неттінг є юридично чинними та обов'язковими для третіх осіб навіть у разі відкриття провадження про неплатоспроможність щодо учасника системи, за умови що відповідні розпорядження на переказ введені до системи до моменту відкриття такого

провадження; водночас застосування норм, правил чи практики щодо оспорювання договорів і операцій, укладених до такого моменту, не може призводити до скасування нетінгу.

Відповідно, потребує закріплення в українському законодавстві:

- поширення режиму остаточноності на нетінг;
- встановлення правила, що оспорювання договорів і операцій, укладених до моменту відкриття провадження про неплатоспроможність, не повинно призводити до скасування нетінгу.

Для цілей застосування режиму остаточноності розрахунків Директива виходить з того, що момент відкриття провадження про неплатоспроможність визначається моментом ухвалення відповідного рішення компетентним судовим або адміністративним органом. Компетентний судовий або адміністративний орган зобов'язаний невідкладно повідомити про таке рішення орган, визначений державою для отримання відповідних повідомлень з метою застосування режиму остаточноності.

У зв'язку із зазначеним, у законодавстві України потребують уточнення такі аспекти:

- у чинному регулюванні застосовується конструкція, за якою правові наслідки режиму остаточноності пов'язуються з моментом оприлюднення/доведення інформації про рішення, тоді як для цілей Директиви ключовим є момент ухвалення рішення компетентним органом (із подальшим обов'язковим повідомленням визначеного органу);
- процедура офіційного повідомлення: відсутнє пряме нормативне закріплення обов'язку суду невідкладно направити інформацію про ухвалу щодо відкриття провадження у справі про банкрутство/неплатоспроможність компетентному органу (НКЦПФР або НБУ — залежно від виду системи) для цілей застосування режиму остаточноності.

Наразі Кодекс з процедур банкрутства встановлює можливість визнання недійсними правочинів, вчинених після відкриття провадження у справі про банкрутство або протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство. В той же час відповідно до положень Директиви:

- відкриття провадження про неплатоспроможність не має зворотної дії («ретроактивних наслідків») щодо прав та обов'язків учасника системи, щодо якого відкрито таке провадження, що виникли на підставі його участі у системі або у зв'язку з такою участю до моменту відкриття провадження. Це положення застосовується, зокрема, до прав та обов'язків учасника інтероперабельної системи, а також до прав та обов'язків оператора інтероперабельної системи, який не є учасником. Чинні норми українського законодавства зосереджені на дійсності та безвідкличності розпоряджень на переказ і пов'язаних операцій; водночас відсутнє пряме правило про відсутність зворотної дії саме щодо прав та обов'язків, що виникають із участі у системі.
- у разі відкриття провадження про неплатоспроможність щодо учасника системи права та обов'язки, що виникають на підставі участі такого учасника у системі або у зв'язку з такою участю, визначаються правом, що регулює відповідну систему.

Вказані норми Директиви потребують імплементації.

Також спеціальний «захисний режим» у разі відкриття провадження про неплатоспроможність застосовується до забезпечення (у тому числі фінансового забезпечення), що має бути відображено в українському законодавстві.

FCD

Законодавство України визначає концептуально схоже регулювання окремих аспектів правового режиму забезпечення. Так, базові норми про забезпечення регулюються, зокрема, ЦКУ, ЗУ про заставу, ЗУ про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень. Слід зазначити, що таке регулювання часто є універсальним, не акцентуючи увагу на регулюванні саме фінансового забезпечення (за окремими винятками/спеціальними нормами законодавства). Крім того, законодавство України не обмежує коло осіб, які є одержувачами або набувачами фінансового забезпечення, в той час, як Директива визначає сферу застосування залежно від суб'єктного складу відповідних відносин (одержувач та надавач забезпечення повинні належати до однієї з прямо визначених категорій, зокрема, центральний банк, інвестиційні фірми та інші фінансові установи, ICI, державні органи).

В законодавстві України відсутній термін «фінансове забезпечення». Директива визначає, що предметом фінансового забезпечення є гроші, фінансові інструменти та права вимоги за кредитним договором.

В контексті угод про фінансове забезпечення з передачею права власності найбільш близькими конструкціями в українському законодавстві є інститут права довірчої власності, договори репо та гарантійне забезпечення (маржа та гарантійні внески). Разом з тим, норми в частині регулювання договорів репо та маржі потребують уточнення, а щодо інших можливих видів забезпечення з передачею права власності – імплементації у відповідності до Директиви. Так, під «угодою про фінансове забезпечення з передачею права власності» розуміється угода, включаючи угоду про зворотній викуп, за якою надавач забезпечення передає повне право власності або повний обсяг майнових прав щодо фінансового забезпечення одержувачу забезпечення з метою гарантування або іншого покриття виконання відповідних фінансових зобов'язань.

В цілях імплементації Директиви потребують змін норми законодавства щодо права одержувача забезпечення на користування та розпорядження фінансовим забезпеченням, введення поняття «еквівалентне фінансове забезпечення». Так, якщо це передбачено договором фінансового забезпечення, одержувач такого забезпечення має право користуватися та розпоряджатися ним. У разі здійснення права на розпорядження фінансовим забезпеченням одержувач забезпечення бере на себе зобов'язання передати еквівалентне забезпечення для заміни первісного фінансового забезпечення не пізніше дати виконання відповідних фінансових зобов'язань, що забезпечуються договором про фінансове забезпечення. Альтернативно, в день настання строку виконання відповідних фінансових зобов'язань одержувач фінансового забезпечення повинен або передати еквівалентне забезпечення, або, якщо це передбачено умовами договору про фінансове забезпечення, зарахувати вартість еквівалентного забезпечення проти відповідних фінансових зобов'язань або у їх виконання.

Норми законодавства України в частині порядку виконання договорів про забезпечення за базовими принципами відповідають підходам, закріпленим в Директиві. Разом з тим, потребується уточнення норм, які регулюють умови, за яких можливе набуття права власності на предмет застави (якщо це було погоджено сторонами в договорі про фінансове забезпечення та сторони домовилися в договорі про фінансове забезпечення про оцінку фінансових інструментів та прав вимог за кредитними договорами). Окрім того, має бути імплементовано в повному обсязі підхід, який базується на принципах, які передбачають, що реалізація фінансового забезпечення не повинна передбачати вимог щодо:

- надання попереднього повідомлення про намір реалізації;
- затвердження умов реалізації судом, органом державної влади, органом місцевого самоврядування або їх посадовою особою;
- здійснення реалізації шляхом публічного аукціону або в будь-який інший встановлений спосіб; або
- впливу будь-якого додаткового строку.

Потребують приведення у відповідність до Директиви норми законодавства України, які регулюють питання дійсності договорів про надання фінансового забезпечення у разі неплатоспроможності сторони. Так, Директивою передбачено, що держави забезпечують, щоб угода про фінансове забезпечення могла набрати чинності і бути виконаною відповідно до її умов, незважаючи на початок або продовження процедури ліквідації (як добровільної, так і примусової) або заходів з реорганізації (законодавство України не містить відповідного узагальнюючого визначення) щодо надавача забезпечення або одержувача забезпечення. Потребують імплементації норм Директиви, що передбачають незастосування окремих положень про неплатоспроможність для того, щоб забезпечити, що угоди про фінансове забезпечення не можуть бути визнані нікчемними або недійсними чи скасовані виключно на тій підставі, що договір про фінансове забезпечення набув чинності або фінансове забезпечення було надано:

- у день початку процедури ліквідації або заходів з реорганізації, але до винесення постанови або ухвали про початок таких процедур; або
- визначений строк до початку таких процедур або заходів, що визначається з посиланням на початок таких процедур або заходів, або з посиланням на винесення будь-якої постанови або ухвали, або вжиття будь-яких інших заходів, або настання будь-яких інших подій у ході таких процедур або заходів.

Наразі Кодекс з процедур банкрутства встановлює можливість визнання недійсними правочинів, вчинених після відкриття провадження у справі про банкрутство або протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство.

EMIR

EMIR можна умовно структурувати на три основні блоки:

- (i) вимоги до клірингу деривативів, укладених поза регульованим ринком, та пов'язані з цим обов'язки звітності;
- (ii) вимоги до центральних контрагентів (ЦК), включаючи порядок авторизації та визнання ЦК;
- (iii) діяльність торгових репозиторіїв.

(i) Кліринг деривативів, укладених поза регульованим ринком

EMIR встановлює обов'язок здійснювати кліринг визначених позабіржових деривативів через ЦК, за виключенням певних винятків. Такий підхід спрямований насамперед на зниження кредитного ризику контрагентів.

Українське законодавство передбачає повноваження НКЦПФР визначати випадки обов'язковості проведення клірингу ЦК за деривативними контрактами, укладеними поза регульованим ринком (за деривативними контрактами грошового ринку - за погодженням з НБУ). Водночас для наближення до підходу EMIR необхідне нормативне наповнення цієї рамки та запровадження детальних правил її застосування.

Відтак національне законодавство потребуватиме запровадження відповідного регулювання щодо:

- введення у законодавство термінів і концептуальних основ, необхідних для роботи режиму обов'язкового клірингу (зокрема, «клас деривативів», «фінансовий контрагент», «нефінансовий контрагент», «клірингові порогові» та інші споріднені поняття);
- визначення випадків та процедур обов'язкового клірингу деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, а також винятків із такого зобов'язання;
- встановлення обов'язкових заходів зі зниження ризиків для деривативних контрактів, кліринг яких не здійснюється через ЦК, включно з переліком таких заходів, умовами та особливостями їх застосування фінансовими і нефінансовими контрагентами;
- визначення (класифікації) класів деривативів, на які поширюється обов'язок клірингу через ЦК, включаючи дати початку застосування такого обов'язку; ведення НКЦПФР публічного реєстру відповідних класів;
- переліку випадків, за яких зобов'язання щодо клірингу деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, може чи має бути призупинене НКЦПФР, а також процедури, строки та наслідки такого призупинення;
- вимог щодо звітування ЦК до НКЦПФР щодо обсягів клірингу за валютою та класом активів, інвестицій ЦК, капіталу ЦК, вимог до маржі учасників клірингу, достатності внесків для маржі та гарантійного фонду, даних про учасників клірингу та їх сегрегацію тощо.

У законодавстві України наявні норми, що врегульовують взаємодію ЦК та торгових майданчиків, а також встановлюють обов'язок подання інформації про деривативні контракти до торгового репозиторію як щодо контрактів, укладених на організованих ринках, так і щодо контрактів, укладених поза організованими ринками. Водночас чинне регулювання потребує внесення змін та/або уточнення, зокрема в частині положень:

- які закріплюють, що недискримінаційне ставлення ЦК до торгових майданчиків охоплює, зокрема, застосування вимог щодо застави та взаємозаліку за контрактами зі схожими економічними характеристиками, а також застосування перехресного маржинування для різних фінансових інструментів або контрактів із корельованими ризиками (у межах ризик-моделі ЦК);
- щодо запровадження вимоги наявності щонайменше одного активного клірингового рахунку для клірингу визначених категорій деривативних контрактів, а також механізмів моніторингу дотримання цієї вимоги;
- деталізації моделі звітування до торгового репозиторію за підходом EMIR: встановлення вимог до якості даних, процедур виправлення/узгодження звітних даних, звільнення (за умов) для внутрішньогрупових операцій за участю нефінансових контрагентів, визначення відповідальності фінансових контрагентів за звітування від імені нефінансових контрагентів та надання нефінансовим контрагентам можливості звітувати самостійно.

(ii) Авторизація та визнання ЦК

Регламент EMIR встановлює модель авторизації ЦК, за якої дозвіл є обмеженим за змістом і сферою застосування. Натомість чинне законодавство України щодо ліцензування діяльності ЦК потребує уточнення та приведення у відповідність, оскільки не відтворює ключові елементи «обсягу ліцензії» і параметрів його застосування.

1) Перелік класів інструментів як обов'язковий реквізит ліцензії ЦК (відповідність обсягу ліцензії вимогам EMIR)

Українське законодавство передбачає ліцензію на провадження клірингової діяльності ЦК як дозвіл на відповідний вид професійної діяльності на ринках капіталу, при цьому немає нормативно закріпленої вимоги, щоб ліцензія ЦК / рішення НКЦПФР про видачу ліцензії ЦК містили перелік класів інструментів, на які поширюється ліцензія ЦК, тоді як EMIR вимагає включення такого переліку класів як елемента авторизації.

2) Відсутня процедура розширення обсягу ліцензії за класами інструментів.

EMIR передбачає окрему процедуру розширення авторизації на додаткові класи інструментів. Натомість законодавство України не містить процедури внесення змін до ліцензії ЦК з метою включення додаткових класів інструментів або виключення класів інструментів з переліку дозволених до клірингу, оскільки такий перелік у ліцензії не визначається.

3) Прискорена процедура розгляду заяви про розширення обсягу ліцензії ЦК

EMIR передбачає можливість прискореного розгляду заяви ЦК про розширення вже наданої авторизації на додаткові клірингові послуги/діяльність, коли таке розширення відповідає визначеним критеріям і не змінює суттєво операційну модель та профіль ризику ЦК; рішення за таким розширенням обсягу ліцензії має ухвалюватися у скорочений строк (15 робочих днів від підтвердження отримання заяви ЦК).

Законодавство України містить загальне правило спрощення подання документів у разі повторного ліцензування професійного учасника ринків капіталу для отримання ліцензії на інший вид професійної діяльності, якщо така особа вже має чинну ліцензію. Водночас це правило не встановлює прискореної процедури та не регулює розгляд заяв про розширення обсягу ліцензії ЦК.

4) Колегія з нагляду за ЦК

В Україні відсутній інститут колегії з нагляду як обов'язкового елемента ліцензування ЦК та подальшого нагляду за ним, із нормативно визначеними складом, завданнями та порядком роботи, порівнянними з моделлю, встановленою EMIR. За EMIR компетентний орган ЦК створює колегію; в колегії співголовують та адмініструють компетентний орган ЦК і один із незалежних членів CCP Supervisory Committee ESMA. До складу колегії входять, зокрема: Голова або один із двох незалежних членів CCP Supervisory Committee; компетентний орган ЦК; компетентні органи, відповідальні за нагляд за ключовими учасниками та інфраструктурами, пов'язаними з ЦК (клірингові члени, торгові майданчики, інтероперабельні ЦК, центральні депозитарії цінних паперів), а також центральні банки визначені EMIR. Колегія створюється для забезпечення координації та обміну інформацією між її членами і сприяння виконанню їхніх завдань, передбачених EMIR, зокрема, у зв'язку з (i) наданням авторизації, (ii) розширенням авторизації та (iii) відкликанням авторизації ЦК. Колегія функціонує на підставі письмової угоди між її членами, яка встановлює базові правила роботи та обміну інформацією.

Чинне законодавство України з питань ліцензування ЦК не встановлює спеціального механізму постійної колегії з нагляду за ЦК із нормативно визначеними: складом, завданнями, порядком роботи, вимогою письмової угоди між учасниками та правилами обміну інформацією і координації під час ліцензування ЦК та подальшого нагляду за ним. Відповідно, українське законодавство потребує уточнення та приведення у відповідність у частині запровадження інституту колегії щодо ЦК як елемента режиму ліцензування ЦК та подальшого нагляду за ЦК.

5) Припинення дії ліцензії ЦК

EMIR передбачає, що відкликання авторизації може бути частковим, зокрема, обмежене конкретною кліринговою послугою/діяльністю в одному або кількох класах інструментів.

EMIR встановлює процесуальну вимогу: перед прийняттям рішення про відкликання (повністю або частково) компетентний орган ЦК, як правило, запитує висновок ESMA та колегії щодо необхідності відкликання авторизації, крім термінових випадків. EMIR також передбачає, що ESMA або будь-який член колегії можуть ініціювати перевірку того, чи продовжує ЦК відповідати умовам, за яких було надано авторизацію.

Українське регулювання припинення дії ліцензії ЦК не відтворює вищевказані елементи моделі EMIR та потребує приведення у відповідність.

6) Регулярний перегляд та оцінка діяльності ЦК

EMIR передбачає, що компетентний орган ЦК має щонайменше:

- (a) переглядати організаційні та контрольні механізми, які ЦК застосовує для дотримання EMIR;
- (b) переглядати послуги/діяльність ЦК;
- (c) оцінювати ризики (фінансові й операційні), яким піддається або може піддатися ЦК;
- (d) переглядати зміни, які ЦК впровадив у межах режиму змін, передбаченого EMIR.

Перегляд та оцінка діяльності ЦК охоплюють усі вимоги до ЦК, встановлені EMIR. Компетентний орган ЦК оновлює перегляд та оцінку щонайменше раз на рік. Відповідно до вимог EMIR ЦК підлягають виїзним перевіркам, що проводяться компетентним органом ЦК, щонайменше раз на рік. Якщо ЦК не відповідає вимогам EMIR, компетентний орган повинен вимагати від нього вжити необхідних дій на ранній стадії для виправлення ситуації.

В Україні ліцензування та інспекційні перевірки ЦК здійснює НКЦПФР, а НБУ здійснює оверсайт суб'єктів, які виконують функції ЦК. Водночас національне регулювання потребує уточнення норм для запровадження порядку регулярного перегляду та оцінки діяльності ЦК, який був би зіставним з підходом EMIR за предметом оцінки, мінімальною періодичністю та ключовими процедурними елементами.

7) Вимоги до ЦК

Вимоги до капіталу

EMIR встановлює вимогу, що ЦК для авторизації повинен мати постійний і доступний початковий капітал не менше 7,5 млн євро. Також, згідно із вимогами EMIR капітал ЦК (включно з нерозподіленим прибутком і резервами) має бути пропорційним ризикам від діяльності ЦК і достатнім для забезпечення упорядкованого припинення або реструктуризації діяльності ЦК протягом відповідного періоду часу та належного захисту ЦК від кредитних, контрагентських, ринкових, операційних, правових та бізнес-ризиків, які ще не покриті конкретними фінансовими ресурсами, визначеними в EMIR.

В той же час українське законодавство встановлює мінімальний поріг початкового капіталу для отримання ліцензії ЦК на рівні 250 млн. гривень (із застосуванням понижувальних коефіцієнтів на перехідний період), а також закріплює вимогу щодо підтримання регулятивного капіталу ЦК, у розмірі, який має бути пропорційним та достатнім для захисту ЦК від ризиків, що виникають при провадженні клірингової діяльності ЦК, якщо такі ризики не покриті іншими інструментами системи управління ризиками ЦК, а також бути достатнім, щоб уможливити добровільну реструктуризацію чи припинення діяльності ЦК без задіяння процедур банкрутства.

Відповідні норм законодавства України потребують уточнення та приведення у відповідність до EMIR.

Організаційні вимоги

EMIR встановлює для ЦК комплекс організаційних вимог, який охоплює належну систему корпоративного управління та внутрішнього контролю, вимоги до органів управління, створення комітету з ризиків, правила ведення і зберігання записів про діяльність ЦК, врегулювання конфліктів інтересів, забезпечення безперервності діяльності та умови передання функцій ЦК третім особам.

Українське регулювання містить базові вимоги до корпоративного управління, внутрішнього контролю, прозорості структури власності та безперервності діяльності ЦК.

Водночас національний режим не відтворює низку ключових організаційних вимог у тій формі, як вони побудовані в EMIR. Зокрема, у національному регулюванні не закріплено модель комітету з ризиків зі складом, який включає представників учасників клірингу, незалежних членів ради ЦК та представників клієнтів ЦК, а також не визначено роль такого комітету у підготовці рекомендацій щодо суттєвих змін ризик-моделі, процедур дефолту, клірингу нових класів інструментів і передання функцій ЦК третім особам. Крім того, потребують уточнення норми, що регламентують порядок ведення і зберігання записів про послуги та діяльність ЦК, а також передання функцій ЦК третім особам (аутсорсинг).

Вимоги до ведення діяльності ЦК

EMIR встановлює для ЦК стандарти ведення діяльності, які охоплюють, в тому числі: (i) вимоги до допуску до участі у клірингу на підставі недискримінаційних, прозорих і об'єктивних критеріїв, постійний контроль їх дотримання, можливість відмови у доступі до клірингу лише за письмово обґрунтованих підстав і на основі ризик-аналізу; (ii) вимоги прозорості щодо послуг ЦК, зокрема публічне розкриття цін і комісій за кожну послугу, розкриття ризиків для учасників клірингу і клієнтів, тощо.

Українське законодавство у сфері клірингової діяльності встановлює базові вимоги до порядку надання клірингових послуг, зокрема через правила клірингу та інші внутрішні документи ЦК, а також передбачає окремі вимоги щодо недискримінаційності та прозорості умов участі у клірингу та доступу до клірингових послуг, механізми клірингового обліку, включно з індивідуальним і колективним обліком клієнтів та переведенням прав і зобов'язань клієнта неплатоспроможного учасника клірингу до іншого учасника тощо.

Водночас для повної імплементації підходу EMIR до ведення діяльності ЦК потребують уточнення норми, зокрема, у частині:

- загального стандарту надання послуг: у чинному регулюванні відсутня пряма вимога, за якою ЦК має надавати клірингові послуги чесно, справедливо та професійно, діючи в найкращих інтересах учасників клірингу та їх клієнтів;
- розгляду скарг: відсутній прямий обов'язок ЦК мати доступні та прозорі правила і процедури для оперативного розгляду скарг учасників клірингу та/або клієнтів;
- критеріїв допуску учасників клірингу та ролі комітету з ризиків: відсутня вимога, відповідно до якої визначення категорій учасників клірингу та критерії їх допуску мають встановлюватися ЦК із залученням комітету з ризиків;
- публічного розкриття тарифів і комісій: відсутня пряма вимога щодо публічного розкриття ЦК (а у визначених випадках — і учасниками клірингу) цін і комісій за кожну послугу окремо, включаючи знижки та інші цінові пільги і умови їх застосування, а також щодо забезпечення учасникам клірингу та, у передбачених випадках, їх клієнтам окремого доступу до конкретних клірингових послуг;
- публічного розкриття обсягів клірингу: відсутня пряма вимога щодо публічного розкриття ЦК агрегованих обсягів клірингових операцій за кожним класом інструментів, щодо яких здійснюється кліринг ЦК.

Пруденційні вимоги

EMIR передбачає деталізований пруденційний режим для ЦК, який охоплює вимоги до управління ризиками ЦК, до наявності й використання його фінансових ресурсів, тощо.

Українське регулювання містить вимоги до системи управління ризиками та гарантій у кліринговій діяльності, включно з правилами щодо гарантійного забезпечення, гарантійного фонду тощо.

Водночас національний режим потребує уточнення та приведення у відповідність із підходом EMIR, зокрема в частині:

- встановлення для ЦК вимог до постійного вимірювання та оцінки ліквідності та кредитних ризиків щодо кожного учасника клірингу, та, у відповідних випадках, - щодо іншого ЦК, з яким він уклав угоду про взаємодію;
- надання компетентному органу повноважень вимагати від ЦК утриматися від визначених дій (зокрема розподілу дивідендів, викупу акцій) у разі значної недефолтної події, протягом установленого строку.

Нагляд за ЦК, застосування штрафних санкцій

EMIR містить положення щодо нагляду та застосування адміністративних заходів (зокрема фінансових штрафів) до осіб, які порушують вимоги EMIR.

Умовно відповідні положення можна поділити на такі блоки:

- заходи і штрафи, що застосовуються до ЦК країн-членів ЄС відповідними компетентними органами цих країн за порушення зобов'язань, передбачених Розділом 2 EMIR (насамперед в частині клірингу позабіржових деривативів та подання інформації/звітності про укладені деривативні контракти);
- заходи і штрафи, що застосовуються до ЦК країн-членів ЄС відповідними компетентними органами цих країн в цілому за порушення вимог EMIR;
- заходи і штрафи, що застосовуються ESMA до ЦК третіх країн за встановлені порушення вимог EMIR.

На концептуальному рівні українське законодавство містить механізми нагляду та застосування адміністративних заходів і штрафних санкцій у сфері ринків капіталу. Водночас відповідні норми потребують уточнення та деталізації для приведення у відповідність до підходу EMIR (з урахуванням правових конструкцій, які повинні застосовуватись як до дати набуття Україною членства в ЄС, так і після).

Зокрема, потребують деталізації положення щодо:

- повноважень НКЦПФР як компетентного органу щодо:
 - нагляду та контролю за ЦК;

- проведення виїзних інспекційних перевірок та розслідувань;
- застосування штрафів та інших адміністративних заходів;
- переліку порушень, які можуть бути вчинені ЦК, та відповідних штрафних санкцій за такі порушення, включаючи застосовні обтяжуючі та пом'якшуючі обставини;
- процедур проведення виїзних інспекційних перевірок та розслідувань;
- процедур застосування адміністративних заходів, в т.ч. штрафів;
- випадків оприлюднення та неоприлюднення рішень НКЦПФР про накладення штрафів, а також застосування періодичних штрафних санкцій.

Крім того, до українського законодавства потребується імплементація норм щодо:

- розмежування запитів про надання інформації на такі, відповідь на які не є обов'язковою, та на обов'язкові до виконання запити;
- правил розрахунку штрафних санкцій, у тому числі критеріїв серйозності порушень, умов застосування обтяжуючих та пом'якшуючих обставин, коефіцієнтів коригування при розрахунку штрафів, а також правил розрахунку штрафів при наявності кількох одночасних порушень;
- правил розрахунку та умов застосування періодичних штрафних санкцій;
- закріплення права НКЦПФР звертатися до адміністративного суду із заявою про опечатування приміщення та/або носіїв чи систем зберігання інформації, а також визначення повноважень адміністративного суду щодо розгляду таких заяв.

Визнання ЦК іншої держави

EMIR передбачає процедуру визнання ЦК іншої держави. Так, ЦК, заснований та авторизований в іншій державі, може надавати послуги в ЄС, після визнання його ESMA. ESMA може визнати ЦК третьої країни, зокрема, якщо ЦК має дозвіл у відповідній третій країні та підлягає ефективному нагляду та контролю, що забезпечують повну відповідність пруденційним вимогам, які застосовуються в цій третій країні, ЦК заснований або уповноважений в третій країні, яка не має стратегічних недоліків у своїй національній системі протидії відмиванню грошей та фінансуванню тероризму, а також, за умови дотримання інших встановлених EMIR вимог.

ESMA здійснює постійний нагляд за дотриманням визаним ЦК вимог.

Незважаючи на те, що Закон про ринки капіталу визначає право іноземної юридичної особи отримати ліцензію на провадження клірингової діяльності, а НКЦПФР визначено особливості набуття іноземними юридичними особами статусу професійного учасника ринків капіталу та організованих товарних ринків, відповідні норми потребують уточнення для побудови процедури визнання ЦК іншої країни, співставної з режимом за EMIR.

(iii) Торгові репозиторії

Третій блок EMIR регулює діяльність торгових репозиторіїв, які збирають та зберігають інформацію про угоди з деривативами. У зв'язку із змінами, що пропонується проектом ЗУ «Про сек'юритизацію та облігації з покриттям», Закон про ринки капіталу міститиме нове узагальнююче поняття "репозиторій", що включатиме як торгового репозиторія відповідно до EMIR, так і репозиторія даних сек'юритизації відповідно до Регламенту № 2017/2402. В контексті EMIR аналізу підлягає діяльність торгового репозиторія.

Національний підхід до регулювання торгових репозиторіїв концептуально відповідає EMIR. Так, Закон про ринки капіталу та підзаконні акти НКЦПФР встановлюють основні вимоги до діяльності торгового репозиторію, які значною мірою відображають вимоги EMIR.

Водночас, потребують деталізації положення щодо:

- переліку допоміжних послуг, які можуть надавати торгові репозиторії;
- запитів НКЦПФР до репозиторія (вказання мети запиту, встановлення строків надання інформації репозиторієм, санкції за ненадання інформації тощо);
- вимог до репозиторіїв (механізми внутрішнього контролю, механізми виявлення та врегулювання конфлікту інтересів, публічне розкриття цін та зборів за послуги, політики та процедури для управління ризиками);

- повноважень НКЦПФР, які будуть діяти до дати набуття Україною членства в ЄС, щодо:
 - нагляду та контролю за ТР;
 - застосування штрафів та інших адміністративних заходів;
 - переліків порушень, які можуть вчинятись ТР, та кореспондуючих їм сіток штрафних санкцій, застосованих обтяжуючих та пом'якшуючих обставин;
 - процедурних положень проведення виїзних інспекційних перевірок та розслідувань як до дати набуття Україною членства в ЄС, так і після цієї дати за умовою звернення ESMA;
 - процедурних положень застосування адміністративних заходів, в т.ч. штрафів;
 - випадків оприлюднення та випадків неоприлюднення рішень НКЦПФР про накладені штрафи та періодичні штрафні санкції.

Крім того, законодавство потребує доповнення норм щодо:

- процедури визнання ТР інших країн;
- розподілу запитів про надання інформації на звернення про надання інформації, відповідь на які не обов'язкова, та на обов'язкові до виконання запити про надання інформації:
 - запитів НКЦПФР до пов'язаних із репозиторієм третіх сторін, яким репозиторій передав на аутсорсинг операційні функції (вказання мети запиту, встановлення строків надання інформації відповідною особою, санкції за ненадання інформації тощо);
 - рішень НКЦПФР про надання інформації репозиторієм та пов'язаними із репозиторієм третіми сторонами, яким репозиторій передав на аутсорсинг операційні функції (вказання мети запиту, встановлення строків надання інформації репозиторієм або відповідною особою, санкції за ненадання інформації, повідомлення про можливість судового оскарження рішення тощо);
- проведення розслідувань НКЦПФР щодо репозиторія та пов'язаних із репозиторієм третіх сторін, яким репозиторій передав на аутсорсинг операційні функції, як до дати набуття Україною членства в ЄС, так і після цієї дати за умовою звернення ESMA – впровадження процедури розслідувань (прийняття рішення про проведення розслідування, пред'явлення письмового дозволу), надання відповідних повноважень НКЦПФР стосовно:
 - перевірки записів, даних, процедур, інших матеріалів, що стосуються виконання завдань НКЦПФР;
 - отримання засвідчених копій чи витягів з відповідних документів;
 - виклику осіб для отримання усних чи письмових пояснень;
 - опитування осіб для збору інформації, що стосується предмета розслідування;
 - витребування записів телефонних розмов та переданих даних;
- проведення виїзних перевірок НКЦПФР щодо репозиторія та пов'язаних із репозиторієм третіх сторін, яким репозиторій передав на аутсорсинг операційні функції (зокрема, без попереднього повідомлення), як до дати набуття Україною членства в ЄС, так і після цієї дати за умовою звернення ESMA – впровадження процедури перевірок (прийняття рішення про проведення перевірки, пред'явлення письмового дозволу), надання відповідних повноважень НКЦПФР стосовно:
 - відвідування комерційних приміщень, іншого майна;
 - опечатування приміщень, даних, записів тощо;
 - інші повноваження, які має НКЦПФР при проведенні розслідувань;
- призначення незалежного слідчого у випадках виявлення істотних ознак можливого одного або кількох порушень організаційних або операційних вимог для проведення розслідування, надання йому відповідних повноважень (запити інформації, проведення розслідувань та перевірок на місцях, отримання доступу до даних) та впровадження відповідних процедур (слухання осіб, щодо яких проводиться розслідування та повідомлення таких осіб про висновки розслідування слідчого).
- розрахунку та умов застосування періодичних штрафних санкцій;

- процедури розрахунку штрафних санкцій, включно з критеріями серйозності порушень, детальними умовами застосування обтяжуючих та пом'якшуючих обставин, їх коефіцієнтів коригування при розрахунку штрафів, правилами розрахунку штрафів при наявності кількох одночасних порушень;
- закріплення на рівні закону та КАСУ права НКЦПФР звертатись до адміністративного суду із заявою про опечатування приміщення та/або носіїв чи систем зберігання інформації, та повноважень адміністративного суду здійснювати таке судове провадження.

CSDR

Норми CSDR частково транспоновано до законодавства України, зокрема до ЗУ «Про депозитарну систему України», «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», а також інших нормативно-правових актів. Зокрема, чинне законодавство:

- визначає центральний орган виконавчої влади, що здійснює державне регулювання у сфері депозитарної діяльності;
- встановлює вимоги до ведення депозитарного обліку цінних паперів та порядку здійснення розрахунків за операціями з цінними паперами;
- надає НКЦПФР повноваження щодо прийняття рішень про реєстрацію Правил ЦД та регламентує порядок надання статусу, основні аспекти діяльності ЦД;
- наділяє НКЦПФР повноваженнями з нагляду та контролю за діяльністю ЦД, а також визначає порядок правозастосування.

Водночас законодавство, яке регулює функціонування депозитарної системи України, потребує подальшого приведення у відповідність до вимог CSDR. Зокрема, потребується уточнення/імплементация окремих норм за напрямками:

■ Послуги ЦДЦП

- Імплементация визначення ЦДЦП як юридичної особи, що управляє системою розрахунків за цінними паперами, та надає принаймні одну іншу основну послугу;
- Запровадження розподіл послугу, які можуть надаватись ЦДЦП, на основні та допоміжні, а також визначення їх видів у відповідності до вимог Регламенту. Допоміжні послуги, в свою чергу мають поділятися на допоміжні послуги банківського типу та допоміжні послуги небанківського типу. Наразі законодавство України не містить вказаного розподілу послуг ЦДЦП на види;
- Визначення умов, на яких ЦДЦП має право надавати допоміжні послуги банківського типу: самостійно або шляхом призначення однієї або декількох уповноважених кредитних установ або інших ЦДЦП для надання послуг банківського типу виключно для проведення грошових розрахунків у системах розрахунків ЦДЦП;
- Визначення права ЦДЦП надавати інвестиційні послуги щодо фінансових інструментів, на додачу до основних та допоміжних послуг.

■ Ліцензування ЦДЦП

- Встановлення вимоги щодо обов'язкового отримання ліцензії від НКЦПФР на провадження діяльності ЦДЦП, а також уточнення норм щодо порядку видачі ліцензії, вимог до документів та інформації, що подається заявником. Діюче законодавство не в повній мірі відображає підходи щодо авторизації, передбачені Регламентом;
- Впровадження норм, які передбачають обов'язкову участь НБУ в процесі ліцензування ЦДЦП шляхом проведення НКЦПФР консультацій з НБУ щодо характеристик системи розрахунків за цінними паперами, якою управляє заявник;
- Надання права НКЦПФР прийняти рішення про видачу ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП, якщо під час розгляду заяви юридичної особи про видачу ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП НКЦПФР встановить, що заявник не відповідає всім вимогам закону, але є достатні підстави вважати, що він відповідатиме їм після початку своєї діяльності;
- Встановлення обов'язку ЦДЦП, а також його незалежних аудиторів, повідомляти НКЦПФР про будь-які суттєві зміни, що впливають на дотримання умов ліцензування ЦДЦП;

- Визначення переліку підстав для прийняття рішення НКЦПФР про припинення дії ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП;
 - Можливість НКЦПФР обмежити провадження діяльності ЦДЦП за певною послугою або фінансовим інструментом шляхом позбавлення ЦДЦП права на провадження частини видів діяльності, на який йому видано ліцензію;
 - Встановлення вимоги до ЦДЦП щодо впровадження процедури передачі активів клієнтів та учасників іншому ЦДЦП у разі припинення дії ліцензії.
 - Надання права ЦДЦП на розширення своєї діяльності на один або кілька таких напрямів:
 - додаткові основні послуги, не охоплені початковою ліцензією;
 - допоміжні послуги, дозволені, але прямо не перелічені в законі, не охоплені початковою ліцензією;
 - експлуатація іншої системи розрахунків за цінними паперами;
 - здійснення розрахунків за грошовими зобов'язаннями за операціями з цінними паперами, що виконуються в межах системи розрахунків за цінними паперами ЦДЦП, через рахунки, відкриті в НБУ або в кредитній установі;
 - створення взаємопов'язаного зв'язку, у тому числі, з ЦДЦП інших держав;
 - Встановлення вимог та особливостей процедури ліцензування ЦДЦП у разі розширення своєї діяльності.
- **Аутсорсинг діяльності ЦДЦП**
 - Уточнення норм щодо права ЦДЦП передати виконання основної послуги третій стороні на умовах аутсорсингу;
 - Встановлення особливостей передачі послуг ЦДЦП на аутсорсинг НБУ.
 - **Вимоги до діяльності ЦДЦП**
 - Уточнення норм в частині механізмів корпоративного управління ЦДЦП, які включають чітку організаційну структуру, ефективні процеси для виявлення та управління ризиками, а також внутрішні політики та контрольні механізми;
 - Встановлення вимог до організаційних та адміністративних механізмів ЦДЦП для виявлення та управління конфліктами інтересів між його учасниками або їхніми клієнтами та самим ЦДЦП;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП створити комітети користувачів для кожної системи розрахунків за цінними паперами, яку він експлуатує, до складу яких входять представники емітентів та учасників таких систем розрахунків за цінними паперами. ЦДЦП повинен визначити основні повноваження кожного створеного комітету користувачів, а також механізми управління, необхідні для забезпечення його незалежності та операційних процедур. Комітет користувачів має повноваження надавати рекомендації органам управління ЦДЦП. ЦДЦП повинен інформувати НКЦПФР та комітет користувачів про будь-яке рішення, у якому орган управління ЦДЦП вирішує не дотримуватися поради комітету користувачів;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП повідомляти НКЦПФР про будь-які зміни у складі та структурі органів управління та подавати до НКЦПФР інформацію про членів органів управління;
 - Надання права НКЦПФР приймати рішення про припинення повноважень члена органу управління ЦДЦП, якщо діяльність або поведінка такого члена органу управління ЦДЦП може створювати загрозу надійному та управлінню ЦДЦП;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП впроваджувати та підтримувати належні плани безперервності бізнесу та план відновлення після аварій для кожної системи розрахунків за цінними паперами, якою він управляє;
 - Встановлення права ЦДЦП інвестувати свої фінансові ресурси лише в грошові кошти або у високоліквідні фінансові інструменти з мінімальним ринковим та кредитним ризиком;
 - Встановлення вимог до капіталу ЦДЦП, зокрема, щодо пропорційності капіталу, разом із нерозподіленим прибутком та резервами ЦДЦП, ризикам, що впливають із діяльності ЦДЦП;

- Запровадження механізму відтермінованого нетто-розрахунку, за яким доручення на переказ грошових коштів або цінних паперів, пов'язані з операціями з цінними паперами учасників системи врегулювання операцій за цінними паперами, підлягають взаємозаліку, а розрахунок чистих вимог та зобов'язань учасників відбувається наприкінці заздалегідь визначених циклів розрахунків протягом або наприкінці робочого дня. Встановлення обов'язку ЦДЦП визначити правила та процедури, що застосовуються до механізму відтермінованого нетто-розрахунку;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП визначити сценарії, які можуть потенційно перешкодити йому надавати свої критично важливі послуги та оцінювати ефективність всіх можливих варіантів для відновлення або впорядкованого припинення своєї діяльності;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП готувати, оновлювати та подавати НКЦПФР плани для свого відновлення або впорядкованого припинення діяльності та вимог до інформації, яку повинні включати такі плани.
- **Правила ведення діяльності ЦДЦП**
- Встановлення обов'язку ЦДЦП мати чітко визначені цілі та завдання, зокрема, у сферах мінімального рівня обслуговування, очікувань щодо управління ризиками та бізнес-пріоритетів;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП повинен мати прозорі правила для розгляду скарг;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП мати оприлюднені критерії участі, що забезпечують справедливий і відкритий доступ для всіх юридичних осіб, які мають намір стати учасниками системи розрахунків за цінними паперами;
 - Визначення вичерпного переліку підстав для обмеження доступу та відмови в доступі учасника до системи розрахунків за цінними паперами;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП мати процедури для призупинення та впорядкованого виходу учасників, які більше не відповідають критеріям участі в системі розрахунків за цінними паперами;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП публічно розкривати вартість основних послуг для кожної системи розрахунків за цінними паперами, яку він експлуатує, а також для кожної іншої основної послуги, яку він надає.
- **Вимоги до послуг ЦДЦП**
- Встановлення обов'язку ЦДЦП мати затверджені та оприлюднені правила і процедури щодо кожної системи розрахунків за цінними паперами, якою він управляє;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП вести записи та рахунки, що дозволяють йому відокремлювати на рахунках у ЦДЦП цінні папери одного учасника від цінних паперів будь-якого іншого учасника та від власних активів ЦДЦП;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП надавати клієнту право вибору між агрегованим та сегрегованим обліком прав на цінні папери на рівні ЦДЦП;
 - Встановлення вимог до забезпечення остаточності розрахунків, зокрема, шляхом вжиття ЦДЦП заходів для забезпечення того, щоб остаточність переказів цінних паперів та грошових коштів була досягнута в режимі реального часу або протягом дня і в будь-якому випадку не пізніше кінця робочого дня фактичної дати розрахунку;
 - Встановлення вимоги, згідно із якою усі операції з цінними паперами, що здійснюються між прямими учасниками у системі розрахунків за цінними паперами та передбачають взаємне виконання зобов'язань щодо поставки цінних паперів і перерахування грошових коштів, підлягають розрахункам виключно за принципом «поставка цінних паперів проти оплати» (delivery versus payment);
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП мати правила і процедури для управління дефолтом одного або кількох учасників, що забезпечують можливість ЦДЦП своєчасно вживати заходів для обмеження збитків і тиску на ліквідність та продовжувати виконувати свої зобов'язання.
- **Відносини з іншими державами до вступу України до ЄС**
- Надання права ЦДЦП, який діє на підставі виданої НКЦПФР ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП, надавати послуги на території інших держав та умови надання таких послуг;

- Визначення повноважень НКЦПФР проводити консультації з компетентним органом держави, у якій ЦДЦП має намір надавати свої послуги, встановлювати з таким органом механізми співпраці та укладати угоди про співпрацю.
- **Зв'язки ЦДЦП**
 - Визначення зв'язку між ЦДЦП як домовленості між ЦДЦП, за якою один ЦДЦП стає учасником системи розрахунків за цінними паперами іншого ЦДЦП з метою полегшення передачі цінних паперів від учасників останнього ЦДЦП до учасників першого ЦДЦП, або домовленість, за якою ЦДЦП отримує доступ до іншого ЦДЦП опосередковано через посередника;
 - Визначення видів зв'язків між ЦДЦП: стандартні зв'язки, індивідуальні зв'язки, опосередковані зв'язки та взаємосумісні зв'язки.
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП виявляти та контролювати всі ризики, пов'язані із встановленням зв'язків ЦДЦП.
- **Розрахунки за правочинами**
 - Встановлення вимоги, згідно із якою розрахунки за правочинами щодо цінних паперів, укладеними на організованих ринках капіталу, проводяться за принципом "поставка цінних паперів проти оплати" не пізніше другого робочого дня з дня вчинення відповідного правочину та встановлення переліку виключень для застосування цієї вимоги;
 - Встановлення вимоги до операторів організованого ринку капіталу мати процедури, що дозволяють підтверджувати відповідні деталі операцій з фінансовими інструментами у день виконання операції;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП створювати систему, яка контролює випадки невиконання розрахунків за операціями з фінансовими інструментами, для кожної системи розрахунків за цінними паперами ЦДЦП;
 - Встановлення обов'язку ЦДЦП впровадити механізм штрафів, які застосовуються до учасників, що спричиняють невиконання розрахунків та визначення випадків, коли такий механізм не застосовується;
 - Запровадження та врегулювання процесу примусового викупу фінансових інструментів (buy-in) як виняткового заходу, який може застосовуватися для зменшення системних невиконань розрахунків за операціями з фінансовими інструментами.
- **Застосування адміністративних заходів**
 - Уточнення норм щодо мінімального переліку адміністративних заходів та щодо розміру штрафних санкцій, які застосовуються до учасників ринку капіталу, у тому числі до ЦДЦП, за порушення вимог законодавства.

Regulation on CCP Recovery

Незважаючи на окремі положення законодавства України про "план забезпечення безперервності та дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій", "заходи раннього втручання", які можна розглядати як спроби впровадити окремі елементи цього Регламенту, фактично він наразі не транспонований у законодавство України. Відтак, Регламент має бути імплементований в українське законодавство у повному обсязі.

Зокрема, потребується уточнення/імплементация норм щодо процедур для управління фінансовими та/або пруденційними кризами ЦК, які включають три основні етапи: планування відновлення платоспроможності та врегулювання, заходи раннього втручання та врегулювання проблем ЦК.

Потребується введення термінології, зокрема, з наступних понять: "інструмент врегулювання", "подія дефолту", "подія, що не пов'язана з дефолтом", "план з врегулювання", "план відновлення", "відновлення", "врегулювання", "заходи раннього втручання", "захід з врегулювання", "колегія з врегулювання", "антикризовий захід" тощо.

Планування відновлення платоспроможності та врегулювання

План відновлення платоспроможності

ЦК розробляють і підтримують план відновлення платоспроможності, який передбачає заходи, що вживаються у разі як подій дефолту, так і подій, що не є дефолтом, з метою відновлення їх фінансової стійкості без будь-якої надзвичайної державної фінансової підтримки та забезпечення можливості продовжувати надання критичних

функцій після істотного погіршення фінансового стану або ризику порушення вимог до капіталу та пруденційних вимог.

План відновлення платоспроможності включає систему індикаторів, заснованих на профілі ризику ЦК, які визначають обставини, за яких заходи в межах плану відновлення платоспроможності повинні застосовуватися. Індикатори можуть бути якісними або кількісними, пов'язаними з фінансовою стійкістю та операційною життєздатністю ЦК, та мають забезпечувати можливість вчасного застосування заходів з відновлення платоспроможності для надання достатнього часу на реалізацію плану.

Коли ЦК має намір активувати свій план відновлення платоспроможності, він повинен повідомити компетентний орган про характер та масштаби виявлених проблем, викласти всі відповідні обставини та вказати заходи з відновлення платоспроможності або інші заходи, які він має намір застосувати для вирішення ситуації, а також передбачувані строки відновлення його фінансової стійкості за допомогою цих заходів. Якщо компетентний орган вважає, що захід з відновлення платоспроможності, який ЦК має намір застосувати, може спричинити значні негативні наслідки для фінансової системи або навряд чи буде ефективним, він може вимагати від ЦК утриматися від застосування цього заходу. Після отримання відповідного повідомлення компетентний орган повинен негайно оцінити, чи вимагають обставини застосування повноважень раннього втручання

ЦК повинні щонайменше щорічно та в будь-якому випадку після будь-яких змін у їхній юридичній або організаційній структурі, бізнесі чи фінансовій ситуації, які можуть істотно вплинути на ці плани або вимагати внесення змін до планів, переглядати, тестувати та за необхідності оновлювати свої плани відновлення платоспроможності. Компетентні органи можуть вимагати від ЦК оновлювати свої плани відновлення платоспроможності частіше.

Законодавство України потребує імплементації норм щодо:

- розробки та підтримання плану відновлення платоспроможності ЦК, вимог до заходів у цьому плані;
- впровадження та процедури застосування системи показників, які базуються на профілі ризику ЦК та визначають обставини, за яких слід вживати заходів, передбачених планом відновлення платоспроможності;
- вимог до змісту плану відновлення платоспроможності;
- оцінки плану відновлення платоспроможності компетентним органом разом з колегією з врегулювання, надання рекомендацій, усунення недоліків;
- процедури активації плану відновлення платоспроможності, зокрема оцінки компетентним органом, чи вимагають обставини застосування заходів раннього втручання.

План врегулювання

Орган з врегулювання ЦК після консультацій з компетентним органом та у координації з колегією з врегулювання складає план врегулювання для ЦК. План врегулювання визначає дії з врегулювання, які орган з врегулювання може вжити, якщо ЦК відповідає умовам для врегулювання. План врегулювання ґрунтується на виважених припущеннях щодо фінансових ресурсів, доступних як інструменти врегулювання, які можуть знадобитися для досягнення цілей врегулювання, та ресурсів, які очікувано будуть доступні відповідно до правил і домовленостей ЦК на момент входження у врегулювання. План врегулювання визначає обставини та різні сценарії застосування інструментів і повноважень врегулювання. Орган з врегулювання передає колегії з врегулювання проект плану врегулювання, інформацію, отриману від ЦК, та будь-яку додаткову інформацію, що є релевантною для колегії з врегулювання.

Орган з врегулювання повідомляє ЦК у письмовій формі, безпосередньо або через компетентний орган, про альтернативні заходи, яких необхідно вжити для досягнення мети усунення перешкод для можливості врегулювання. ЦК протягом одного місяця пропонує план для виконання альтернативних заходів з розумними строками його реалізації. Якщо орган з врегулювання вважає за необхідне, він може скоротити або продовжити запропонований строк.

Законодавство України потребує імплементації відповідних норм щодо оцінки можливості врегулювання, процедури координації для усунення або подолання перешкод для врегулювання.

Оцінка можливості врегулювання

Орган з врегулювання у взаємодії з колегією з врегулювання та після консультації з компетентним органом, оцінює, якою мірою ЦК може бути врегульований. ЦК вважається таким, що підлягає врегулюванню, якщо орган з врегулювання вважає за можливе або ліквідувати його у межах звичайного провадження у разі неплатоспроможності, або врегулювати із застосуванням інструментів врегулювання та здійсненням

повноважень з врегулювання, забезпечуючи безперервність критично важливих функцій ЦК та уникаючи будь-якого використання надзвичайної державної фінансової підтримки та, наскільки це можливо, будь-якого значного негативного впливу на фінансову систему та потенціалу невиправданого завдання шкоди зацікавленим сторонам.

Якщо за результатами оцінки можливості врегулювання орган з врегулювання у взаємодії з колегією з врегулювання дійде висновку, що існують суттєві перешкоди для можливості врегулювання ЦК, орган з врегулювання у співпраці з компетентним органом готує та подає звіт до ЦК та колегії з врегулювання. Такий звіт має містити аналіз суттєвих перешкод для ефективного застосування інструментів врегулювання та здійснення повноважень з врегулювання щодо ЦК, їх впливу на бізнес-модель ЦК та рекомендації щодо цільових заходів для усунення цих перешкод.

Протягом чотирьох місяців з дати отримання вказаного звіту ЦК пропонує органу з врегулювання можливі заходи для усунення або зменшення суттєвих перешкод, визначених у звіті. Орган з врегулювання повідомляє колегію з врегулювання про будь-які заходи, запропоновані ЦК. Орган з врегулювання та колегія з врегулювання оцінюють чи ефективно ці заходи усувають або зменшують зазначені перешкоди. Якщо орган з врегулювання у взаємодії з колегією з врегулювання дійде висновку, що заходи, запропоновані ЦК, не зможуть ефективно зменшити або усунути перешкоди, визначені у звіті, орган з врегулювання визначає альтернативні заходи, про які він повідомляє колегії з врегулювання для ухвалення спільного рішення.

Законодавство України потребує імплементації норм щодо:

- розробки плану врегулювання та вимог до нього;
- обов'язку ЦК співпрацювати та надавати інформацію;
- процедури координації планів врегулювання.

Заходи раннього втручання

Якщо ЦК порушує або ймовірно порушить найближчим часом вимоги до капіталу та/або пруденційні вимоги, або становить ризик для фінансової стабільності, або якщо компетентний визначає, що існують інші ознаки кризової ситуації, яка може вплинути на діяльність ЦК, зокрема, на його здатність надавати клірингові послуги, компетентний орган може застосувати заходи раннього втручання, зокрема:

вимагати від ЦК оновити план відновлення платоспроможності, якщо обставини, що спричинили раннє втручання, відрізняються від припущень, викладених у початковому плані відновлення платоспроможності;

вимагати від ЦК реалізувати один або більше заходів, передбачених у плані відновлення платоспроможності, у визначений строк;

вимагати від ЦК визначити причини порушення або ймовірного порушення, та розробити програму дій, включаючи відповідні заходи та строки;

вимагати зміни бізнес-стратегії ЦК;

вимагати зміни правової або операційної структури ЦК;

вимагати від ЦК скликати збори його акціонерів або, якщо ЦК не виконує цієї вимоги, скликати такі збори самостійно;

вимагати усунення або заміни одного чи декількох членів ради або вищого керівництва;

вимагати від ЦК своєчасного поповнення своїх фінансових ресурсів з метою дотримання або підтримання дотримання вимог щодо капіталу та пруденційних вимог;

інші заходи, визначені Регламентом.

Законодавство України потребує імплементації норм щодо:

- переліку можливих заходів раннього втручання;
- вимог до застосування таких заходів;
- особливостей здійснення окремих заходів раннього втручання.

Етап врегулювання

Орган з врегулювання вживає заходів з врегулювання щодо ЦК за умови дотримання всіх таких умов:

- ЦК є неспроможним або ймовірно стане неспроможним;
- відсутні розумні перспективи того, що будь-які альтернативні заходи, включаючи план відновлення платоспроможності ЦК або інші договірні механізми, чи наглядові заходи, включно з ужитими заходами раннього втручання, зможуть запобігти неспроможності ЦК у розумний строк з урахуванням усіх відповідних обставин;
- захід з врегулювання є необхідним в інтересах суспільства для досягнення однієї чи кількох цілей врегулювання, і ліквідація ЦК відповідно до звичайних процедур неплатоспроможності не забезпечила б досягнення цих цілей у тій самій мірі.

Орган з врегулювання забезпечує, щоб будь-який захід з врегулювання здійснювався на підставі оцінки, що забезпечує справедливе, об'єктивне та реалістичне визначення активів, зобов'язань, прав і обов'язків ЦК.

Орган з врегулювання вживає заходи з врегулювання, застосовуючи будь-який з таких інструментів врегулювання окремо або в будь-якій комбінації:

- інструменти розподілу позицій та розподілу збитків;
- інструмент списання та конверсії;
- інструмент продажу бізнесу;
- інструмент перехідного ЦК.

Орган з врегулювання може укласти договори позики або договори про отримання інших форм фінансової підтримки, якщо це необхідно для задоволення тимчасових потреб у ліквідності з метою забезпечення ефективного застосування інструментів врегулювання.

У надзвичайно винятковій ситуації системної кризи можуть застосовуватись державні інструменти стабілізації.

Законодавство України потребує імплементації норм щодо:

- вимог до відокремленого підрозділу НКЦПФР як до органу врегулювання, визначення повноважень НКЦПФР як компетентного органу та відокремленого підрозділу НКЦПФР як органу врегулювання;
- надання відокремленому підрозділу НКЦПФР додаткових (основних та допоміжних) повноважень як органу врегулювання;
- створення колегії з врегулювання, порядку її формування та повноважень;
- розробки плану врегулювання ЦК;
- оцінки відокремленим підрозділом НКЦПФР як органом врегулювання спільно з колегією з врегулювання ступеня можливості врегулювання ЦК та усунення перешкод для проведення врегулювання;
- переліку заходів з врегулювання, порядку та підстав вжиття таких заходів;
- процедури та вимог до оцінки відокремленим підрозділом НКЦПФР як органом врегулювання активів, зобов'язань, прав та обов'язків ЦК;
- процедури та випадку застосування державної фінансової допомоги;
- захисту акціонерів, кредиторів ЦК, учасників клірингу та їх клієнтів, клірингових та розрахункових систем при проведенні врегулювання;
- взаємодії відокремленого підрозділу НКЦПФР з судовими органами щодо проведення врегулювання та відкриття справ про неплатоспроможність ЦК.

Адміністративні заходи та санкції

Оскільки поточне законодавче регулювання відсутнє, потребується імплементація норм щодо:

- широкого переліку порушень обов'язків, за які настає відповідальність;
- видів застосованих адміністративних заходів та штрафів;
- порядку та принципів накладення заходів та розрахунку штрафів;
- максимальних розмірів штрафних санкцій;
- оприлюднення інформації про прийняті рішення;
- деталізовані процедури прийняття рішення про накладення штрафу чи застосування іншого адміністративного заходу;
- методики розрахунку розміру штрафів та врахування всіх можливих критеріїв серйозності та обтяжуючих і пом'якшуючих обставин

DLTR

В Україні відсутнє чинне законодавче регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оборотом віртуальних активів (прийнято Закон України «Про віртуальні активи», але він не набрав чинності). Існуючі законодавчі ініціативи щодо віртуальних активів не поширюють свою дію на віртуальні активи, які є фінансовими інструментами, що обумовлює необхідність їхнього окремого правового регулювання.

Українському законодавству відповідають або частково відповідають тільки окремі визначення понять, наведених у Регламенті.

При цьому визначення ключових понять таких як «технологія розподіленого реєстру», «розподілений реєстр», «інфраструктура ринку на основі технології розподіленого реєстру» відсутні. Таким чином, положення законодавства в цілому не відповідають вимогам Регламенту та потребують змін та уточнень. Зокрема, у цілях імплементації Регламенту на законодавчому рівні необхідно:

- Закріпити визначення основних понять у сфері обороту віртуальних активів, зокрема таких як «технологія розподіленого реєстру», «розподілений реєстр», «механізм консенсусу», «багатосторонній торговельний майданчик на основі технології розподіленого реєстру», «система розрахунків на основі технології розподіленого реєстру», «система торгівлі та розрахунків на основі технології розподіленого реєстру», тощо
- Запровадити нову форму існування цінних паперів на основі технології розподіленого реєстру (відмінної від електронної форми)
- Визначити перелік фінансових інструментів, які допущені до торгівлі або можуть бути зареєстровані на інфраструктурі ринку на основі технології розподіленого реєстру
- Встановити обмеження щодо сукупної ринкової вартості усіх фінансових інструментів на основі технології розподіленого реєстру
- Запровадити концепцію ринкової інфраструктури DLT, яка включає багатосторонні торговельні майданчики DLT (DLT MTF), системи розрахунків DLT (DLT SS) та системи торгівлі та розрахунків DLT (DLT TSS)
- Врегулювати види осіб, які мають право на отримання ліцензії для здійснення діяльності оператора інфраструктури ринку на основі технології розподіленого реєстру (залежно від виду відповідної інфраструктури операторами можуть бути ЦДЦП, інвестиційна фірма або оператор багатостороннього торговельного майданчика)
- Встановити особливості діяльності операторів інфраструктури ринку на основі технології розподіленого реєстру, зокрема обов'язок ліцензування
- Визначити додаткові обов'язки операторів інфраструктури ринку на основі технології розподіленого реєстру, зокрема щодо:
 - розробки бізнес-плану, визначення правил здійснення діяльності, порядку функціонування технології розподіленого реєстру;
 - розкриття інформації про порядок надання послуг та здійснення діяльності;

Національна комісія
з цінних паперів
та фондового ринку

European Bank
for Reconstruction and Development

EY
Shape the future
with confidence

Проект до обговорення

- відокремлення коштів та фінансових інструментів на основі технології розподіленого реєстру клієнтів від активів оператора та активів інших клієнтів;
- управління ризикам та механізмів захисту прав інвесторів;
- застосування стратегії переходу (заходів спрямованих на скорочення діяльності певної інфраструктури ринку на основі технології розподіленого реєстру або припинення її функціонування).
- Запровадити механізми забезпечення взаємодії інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру та традиційної інфраструктури (депозитарної системи)
- Закріпити повноваження НКЦПФР щодо регулювання та нагляду за діяльністю операторів інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру.

Ключові зміни, які передбачаються Концепцією

Цей короткий виклад ключових змін, які передбачаються Концепцією, надається виключно для зручності читача і його слід читати разом із більш детальними коментарями та матеріалом, які наведено в цій Концепції нижче, а також з урахуванням них.

- **Системи розрахунків за операціями з фінансовими інструментами**

Передбачається запровадження поняття «система» як формалізованої домовленості між трьома або більше учасниками зі спільними правилами та стандартизованими процедурами для клірингу та/або виконання розпоряджень на переказ грошових коштів або фінансових інструментів між учасниками. Інтероперабельні системи – дві або більше системи, оператори яких уклали між собою домовленість, що передбачає виконання розпоряджень на переказ між системами.

Компетентними органами, відповідальними за визначення систем, та ведення переліку систем є:

НБУ — щодо платіжних систем;

НКЦПФР — щодо систем розрахунків за операціями з фінансовими інструментами.

Після набуття Україною членства в ЄС НКЦПФР забезпечуватиме подання інформації про визначені системи та їх операторів до ESMA у порядку, передбаченому актами права ЄС.

Правила системи повинні відповідати вимогам закону та містити, зокрема, положення, спрямовані на реалізацію концепції остаточності розрахунків.

Оператор системи забезпечує ведення та актуалізацію відомостей про учасників системи та повідомляє компетентному органу про учасників системи, включно з непрямими учасниками, якщо вони відомі оператору системи, а також про будь-які зміни у складі таких осіб.

Установа, яка бере участь у системі, у запит будь-якої особи, що має законний інтерес, надає інформацію про системи, у яких вона є учасником, а також інформацію про основні правила, що регулюють функціонування таких систем.

- **Фінансове забезпечення**

Передбачається запровадження поняття «фінансове забезпечення», предметом якого є фінансові інструменти, права вимоги за кредитним договором, деривативні контракти, валютні цінності, товар (продукція). Фінансове забезпечення має окреме регулювання.

Договори про фінансове забезпечення можуть передбачати передачу надавачем забезпечення права володіння, користування та розпорядження предметом фінансового забезпечення одержувачу відповідного фінансового забезпечення, або не передбачають таку передачу, та мають на меті забезпечення або інше покриття виконання відповідних фінансових зобов'язань.

Фінансове забезпечення підлягає реєстрації у порядку, встановленому законом.

Якщо та в тій мірі, в якій це передбачено умовами договору про фінансове забезпечення, одержувач такого забезпечення має право користуватися та розпоряджатися ним. У разі здійснення права на розпорядження фінансовим забезпеченням одержувач забезпечення бере на себе зобов'язання передати еквівалентне забезпечення для заміни первісного фінансового забезпечення не пізніше дати виконання відповідних фінансових зобов'язань.

Договори про надання фінансового забезпечення мають захист у разі неплатоспроможності сторони договору.

- **Зміни у регулюванні ЦДЦП**

- Передбачається, що послуги ЦДЦП поділяються на основні, допоміжні послуги небанківського типу, допоміжні послуги банківського типу, інвестиційні послуги щодо фінансових інструментів.

- Діяльність ЦДЦП підлягає ліцензуванню, запроваджується процедура розширення послуг ЦДЦП. Перелік послуг ЦДЦП зазначається у виданій йому ліцензії.

- Не може бути видано більше однієї ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП за одним видом основних та допоміжних послуг, які надаються в розрізі одного виду фінансових інструментів.

- НКЦПФР має право може обмежити провадження діяльності ЦДЦП за певною послугою або фінансовим інструментом шляхом позбавлення ЦДЦП права на надання частини послуг, на які йому видано ліцензію. Для забезпечення безперервного функціонування депозитарної системи України припинення дії ліцензії ЦДЦП або обмеження провадження діяльності ЦДЦП за певною послугою або фінансовим інструментом, здійснюється НКЦПФР одночасно із процедурою ліцензування іншого ЦДЦП у встановленому законом порядку.

- Уточнюються норми щодо аутсорсингу послуг ЦДЦП.

- Впроваджується регулювання вимог до планів відновлення та припинення діяльності ЦДЦП.

- Передбачається врегулювання питання надання ЦДЦП послуг на території інших держав.

- Запроваджуються зміни в питаннях регулювання зв'язків ЦДЦП, які можуть включати стандартні зв'язки, індивідуальні зв'язки, опосередковані зв'язки та взаємосумісні зв'язки.
- ЦДЦП впроваджує заходи для усунення випадків невиконання розрахунків за операціями з фінансовими інструментами. Такі заходи включають штрафні санкції.
- Запроваджується регулювання процесу обов'язкового викупу фінансових інструментів (buy-in).
- **Зміни у регулюванні діяльності ЦК**
 - Ліцензія ЦК має визначати клас інструментів, щодо яких ЦК має право проваджувати діяльність.
 - Запроваджується процедура розширення дії ліцензії ЦК, часткового анулювання ліцензії.
 - Підвищуються вимоги до розміру статутного капіталу ЦК (початковий капітал в еквіваленті не менше 7,5 мільйонів євро).
 - Встановлюються вимоги до ведення бізнесу та управління ризиками ЦК. Зокрема, передбачається функціонування комітету з ризиків зі складом, який включає представників учасників клірингу, представників клієнтів учасників клірингу та незалежних членів ради ЦК. Комітет з ризиків, серед іншого, готує рекомендації щодо суттєвих змін ризик-моделі ЦК, процедур дефолту, клірингу нових класів інструментів, передання функцій ЦК третім особам.
 - Передбачається врегулювання механізму угод про взаємодію між ЦК, які передбачають міжсистемне виконання операцій.
 - Встановлюється вимога до ЦК щодо підтримання гарантійного фонду для покриття збитків, що перевищують маржинальні вимоги, у випадку дефолту.
 - Визначаються вимоги до управління дефолтом учасника клірингу.
 - Уточнюються норми, які регламентують вимоги до інвестування ЦК власних активів.
- **Механізм відновлення платоспроможності та врегулювання ЦК**

Передбачається імплементація норм щодо процедур управління фінансовими та/або пруденційними кризами ЦК, що забезпечує стабільність фінансової системи та сприяє прозорості в управлінні кризами. Відповідні процедури включають планування відновлення платоспроможності, планування врегулювання та оцінку можливості врегулювання, застосування заходів раннього втручання, впровадження інструментів врегулювання (зокрема, інструменти розподілу позицій та розподілу збитків, інструмент списання та конверсії, інструмент продажу бізнесу, інструмент перехідного центрального контрагента), альтернативних засобів фінансування, державних інструментів стабілізації.
- **Кліринг деривативів, укладених поза регульованим ринком**
 - Контрагенти зобов'язані у встановлених випадках здійснювати кліринг через ЦК деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, що належать до класу деривативів, який був визначений НКЦПФР таким, що підлягає обов'язковому клірингу через ЦК.
 - НКЦПФР визначає процедури призупинення зобов'язання клірингу через ЦК.
 - Передбачається запровадження концепції фінансових та нефінансових контрагентів.
 - Запроваджується поняття внутрішньогрупових транзакцій.
 - Уточнюються норми щодо звітування про укладені деривативи.
- **Торговий репозиторій**
 - Уточнюються норми щодо переліку допоміжних послуг торгового репозиторію, зокрема, послуг з підтвердження угод, узгодження угод, обслуговування кредитних подій, узгодження портфельів або послуги з компресії портфельів.
 - Уточнюються вимоги до діяльності торгового репозиторія, зокрема, вимоги до вищого керівництва, розкриття інформації про послуги.
 - Регулювання питання щодо визнання торгових репозиторіїв інших країн.
 - Запроваджується механізм звітування до НКЦПФР про укладені деривативні контракти у разі відсутності торгового репозиторія.
- **Фінансові інструменти та інфраструктура на основі технології розподіленого реєстру**

Передбачається запровадження нової, відмінної від електронної, форми існування цінних паперів на основі технології розподіленого реєстру. Відповідна нова (цифрова) форма існування цінних паперів буде доступна для визначеного переліку фінансових інструментів, а саме – акцій, облігацій та інших боргових цінних паперів, інструментів грошового ринку, цінних паперів інститутів спільного інвестування, які відповідають встановленим вимогам.

Послуги щодо обліку, торгівлі, здійснення розрахунків за операціями з відповідними фінансовими інструментами надаються інфраструктурою на основі технології розподіленого реєстру, яка включає систему розрахунків на основі технології розподіленого реєстру, багатосторонній торговельний

Національна комісія
з цінних паперів
та фондового ринку

European Bank
for Reconstruction and Development

EY
Shape the future
with confidence

майданчик на основі технології розподіленого реєстру, система торгівлі та розрахунків технології розподіленого реєстру.

Діяльність операторів інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру підлягає ліцензуванню та нагляду з боку НКЦПФР. Операторами інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру можуть виступати Центральний депозитарій, інвестиційна фірма або оператор багатостороннього торговельного майданчика.

- **Підходи до правозастосування**

Уточнюються норми щодо заходів правозастосування за порушення вимог Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків».

Впроваджується механізм періодичних штрафних санкцій, оприлюднення НКЦПФР інформації про порушення вимог закону.

I. Платіжні системи та системи розрахунків за операціями із фінансовими інструментами

Поняття «система»

Система є формалізованою домовленістю між трьома або більше учасниками зі спільними правилами та стандартизованими процедурами для клірингу та/або виконання розпоряджень на переказ грошових коштів або фінансових інструментів між учасниками. Система має визначений порядок організації розрахунків і може передбачати виконання окремих функцій спеціалізованими суб'єктами інфраструктури, зокрема установою, що забезпечує розрахунки, кліринговою установою та ЦК, якщо така модель використовується у відповідній системі.

Інтероперабельні системи – дві або більше системи, оператори яких уклали між собою домовленість, що передбачає виконання розпоряджень на переказ між системами. Домовленість між операторами інтероперабельних систем щодо виконання розпоряджень на переказ між такими системами сама по собі не є системою.

Компетентними органами, відповідальними за визначення систем, та ведення переліку систем є:

- НБУ — щодо платіжних систем;
- НКЦПФР — щодо систем розрахунків за операціями з фінансовими інструментами.

Компетентний орган може віднести до систем також домовленість між двома учасниками, якщо таке віднесення є виправданим з огляду на системний ризик.

Компетентні органи, відповідальні за визначення систем, забезпечують оприлюднення переліку систем та їх операторів.

Після набуття Україною членства в ЄС НКЦПФР забезпечуватиме подання інформації про визначені системи та їх операторів до ESMA у порядку, передбаченому актами права ЄС. НБУ забезпечуватиме надання НКЦПФР необхідної інформації щодо визначених платіжних систем та їх операторів для цілей такого подання.

Оператор системи

Оператор системи – суб'єкт, який організовує функціонування системи, забезпечує застосування правил системи та несе відповідальність за її функціонування. Оператор системи може одночасно виконувати функції розрахункового агента, ЦК або клірингової установи відповідно до правил системи.

Оператор системи забезпечує ведення та актуалізацію відомостей про учасників системи та повідомляє компетентному органу про учасників системи, включно з непрямыми учасниками, якщо вони відомі оператору системи, а також про будь-які зміни у складі таких осіб.

Повідомлення надається:

- НБУ — щодо платіжних систем;
- НКЦПФР — щодо систем розрахунків за операціями з фінансовими інструментами.

Порядок, строки та форма повідомлення встановлюються відповідним органом з урахуванням виду системи та моделі її функціонування.

Учасник системи

Учасником системи є суб'єкт, який бере участь у клірингу та/або виконанні розпоряджень на переказ у системі та належить до категорій учасників, визначених законодавством. Учасниками системи можуть бути:

- учасник системи, який відповідає за виконання фінансових зобов'язань, що виникають у зв'язку з розпорядженнями на переказ у такій системі. До таких осіб, з урахуванням моделі системи, належать: кредитні установи, інвестиційні фірми, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання, для забезпечення виконання боргових зобов'язань яких надано державну або місцеву гарантію, а також юридичні особи-нерезиденти, які здійснюють види діяльності, аналогічні діяльності кредитної установи або інвестиційної фірми; для платіжних систем — також платіжні установи та установи електронних грошей;

- оператор системи;
- розрахунковий агент – суб'єкт, який відповідно до правил системи надає учасникам (та/або центральному контрагенту) розрахункові рахунки для здійснення розрахунків у системі та, якщо це передбачено правилами системи, може надавати кредит, пов'язаний із проведенням таких розрахунків;
- центральний контрагент, клірингова установа, а також учасник клірингу ЦК (за наявності такої моделі у системі).

Непрямим учасником системи є установа, оператор системи, розрахунковий агент, ЦК або клірингова установа, які мають договірні відносини з учасником системи, який виконує розпорядження на переказ, і через такого учасника передає розпорядження на переказ у систему, за умови, що він відомий оператору системи. У випадках, коли це виправдано з огляду на системний ризик, непрямий учасник може враховуватися як учасник, це не обмежує відповідальності учасника, через якого непрямий учасник передає до системи розпорядження на переказ.

Установа, яка бере участь у системі, на запит будь-якої особи, що має законний інтерес, надає інформацію про системи, у яких вона є учасником, а також інформацію про основні правила, що регулюють функціонування таких систем.

Законодавче регулювання функціонування систем

Законодавче регулювання функціонування систем та їх правил здійснюється:

- законами щодо регулювання платіжних систем та нормативними актами НБУ — щодо платіжних систем;
- законами щодо ринків капіталу та нормативними актами НКЦПФР — щодо систем розрахунків за операціями з фінансовими інструментами.

II. Остаточність розрахунків за деривативними контрактами, правочинами щодо фінансових інструментів, правочинами щодо валютних цінностей та за товарними операціями

Розпорядження на переказ

Для цілей забезпечення режиму остаточності розрахунків за деривативними контрактами, правочинами щодо фінансових інструментів, правочинами щодо валютних цінностей та за товарними операціями, іншими правочинами, що підлягають ліквідаційному неттінгу (далі разом – «правочини/операції») до розпоряджень на переказ належать такі розпорядження та/або документи:

- розпорядження щодо обтяження чи переказу коштів;
- розпорядження щодо переказу цінних паперів (прав на цінні папери та/або прав за цінними паперами), проведення операцій, пов'язаних із встановленням та зняттям обмежень прав на цінні папери та/або прав за цінними паперами;
- розпорядження щодо обтяження чи переказу валютних цінностей;
- розпорядження щодо обтяження чи передачі предмета товарної операції;
- розпорядження щодо деривативного контракту;
- розпорядження щодо майнових прав на активи, передбачені пунктами 1-4 вище;
- інші передбачені законодавством документи щодо фінансових інструментів, валютних цінностей, предметів товарних операцій, надіслані особі, яка провадить клірингову діяльність, або особі, яка приймає та виконує відповідні розпорядження та/або документи.

Розпорядження на переказ у системі подаються (ініціюються) учасником системи, стороною правочину/операції та/або третьою особою — у межах повноважень і в порядку, визначених правилами системи (у тому числі через учасника системи).

Момент введення розпорядження до системи та момент безвідкличності

Правила системи, в якій здійснюються розрахунки, мають визначати з урахуванням вимог законодавства:

- момент введення розпорядження на переказ до системи;
- момент, з якого розпорядження на переказ є безвідкличним.

У випадку інтероперабельних систем кожна система у своїх правилах визначає момент введення розпорядження на переказ до цієї системи та момент, з якого таке розпорядження є безвідкличним. Правила інтероперабельних систем узгоджуються, на скільки можливо, щодо цих моментів. Якщо правилами всіх систем, що беруть участь в інтероперабельних системах, прямо не передбачено інше, правила однієї системи щодо моменту введення та/або моменту безвідкличності не залежать від правил інших систем, з якими вона є інтероперабельною.

Розпорядження на переказ є обов'язковими для виконання, у тому числі для третіх осіб, з моменту введення до системи, визначеного правилами системи.

З моменту безвідкличності, визначеного правилами системи, розпорядження на переказ не може бути відкликане учасником системи, стороною відповідного правочину/операції, або будь-якою третьою особою.

Внутрішні документи особи, яка провадить клірингову діяльність, або особи, яка приймає та виконує розпорядження на переказ, повинні встановлювати порядок виконання таких розпоряджень відповідно до правил системи та передбачати механізм фіксації початку такого виконання.

Внутрішні документи особи, яка провадить клірингову діяльність, або особи, яка приймає та виконує розпорядження на переказ, мають визначати наслідки недійсності та нікчемності правочину, на основі якого було надіслано розпорядження на переказ, для правочинів та операцій, здійснених на основі таких розпоряджень, та їх результатів.

Неттінг

Неттінг - повне або часткове припинення зобов'язань за деривативними контрактами, договорами про заміну сторони, правочинами щодо фінансових інструментів, валютних цінностей або за товарними операціями, яке здійснюється шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог та/або заміни первісного зобов'язання новим зобов'язанням між тими самими сторонами та/або припинення зобов'язань в інший спосіб, передбачений правилами клірингу або договором, результатом чого є єдине (нетто) грошове зобов'язання однієї сторони перед іншою (у разі часткового припинення зобов'язань) або відсутність такого грошового зобов'язання (у разі повного припинення зобов'язань між сторонами).

Неттінг, що здійснюється у системі відповідно до її правил, є юридично чинним та обов'язковим для учасників системи, сторін відповідних правочинів/операцій, і третіх осіб.

Відкриття провадження про неплатоспроможність учасника системи та/або сторони правочину/операції

Для цілей застосування режиму остаточності розрахунків моментом відкриття провадження про неплатоспроможність щодо учасника системи та/або сторони правочину/операції, є момент:

- постановлення господарським судом ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство або ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, фізичної особи-підприємця;
- прийняття НКЦПФР або НБУ рішення, яке для цілей застосування режиму остаточності розрахунків вважається відкриттям провадження про неплатоспроможність, а саме рішення про:
 - запровадження тимчасової адміністрації та/або призначення тимчасового адміністратора, та/або відсторонення керівництва, за умови що будь-яке із таких рішень має наслідком обмеження або відтермінування можливості здійснення передачі активів або переказу коштів;
 - зупинення дії та відкликання (припинення дії) ліцензії на провадження діяльності з надання фінансових послуг та/або ліквідацію, за умови що будь-яке з таких рішень має наслідком обмеження або відтермінування можливості здійснення передачі активів або переказу коштів;
 - віднесення банку до категорії неплатоспроможних.

Офіційне доведення інформації про неплатоспроможність до системи

З метою застосування режиму остаточності розрахунків у визначених системах суд забезпечує невідкладне направлення ухвали про відкриття провадження у справі про банкрутство або ухвали про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність фізичної особи, фізичної особи-підприємця через Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему відповідному компетентному органу: НБУ — щодо визначених платіжних систем; НКЦПФР — щодо визначених систем розрахунків за правочинами із фінансовими інструментами, а також (за наявності у відповідній системі клірингової моделі) — особі, яка провадить клірингову діяльність, на її офіційну електронну адресу, зареєстровану в Єдиній судовій інформаційно-комунікаційній системі. Відповідний компетентний орган забезпечує невідкладне доведення інформації про таку ухвалу до оператора (операторів) визначеної системи (систем), у яких відповідна особа є учасником системи, стороною правочину/операції.

У разі прийняття НБУ або НКЦПФР, зазначених вище рішень, відповідний орган забезпечує невідкладне доведення інформації про таке рішення до оператора (операторів) визначеної системи (систем).

Остаточність розпоряджень на переказ і неттінгу в системі у разі неплатоспроможності

Розпорядження на переказ та неттінг є дійсними та обов'язковими для виконання, у тому числі для третіх осіб, у разі відкриття провадження про неплатоспроможність щодо учасника системи та/або сторони правочину/операції, за умови що відповідні розпорядження на переказ введені до системи відповідно до її правил до моменту відкриття такого провадження. Це правило застосовується також у разі відкриття провадження про неплатоспроможність щодо учасника інтероперабельної системи або щодо оператора інтероперабельної системи, який не є учасником.

Розпорядження на переказ, введені до системи після моменту відкриття провадження про неплатоспроможність, є дійсними та обов'язковими для третіх осіб за сукупності таких умов:

- вони виконуються у межах операційного дня системи, визначеного правилами системи, у який відбулося відкриття провадження; та
- оператор системи (або особа, яка приймає та виконує відповідні розпорядження, якщо це передбачено правилами системи) доводить, що на момент, коли такі розпорядження стають безвідкличними, йому (їй) не було відомо та не могло бути відомо про відкриття провадження.

Відкриття провадження про неплатоспроможність не має зворотної дії щодо прав та обов'язків учасника системи, щодо якого відкрито таке провадження, що виникли на підставі його участі у системі або у зв'язку з такою участю до моменту відкриття провадження. Це положення застосовується, зокрема, до прав та обов'язків учасника інтероперабельної системи, а також до прав та обов'язків оператора інтероперабельної системи, який не є учасником.

У разі відкриття провадження про неплатоспроможність щодо учасника системи права та обов'язки, що виникають на підставі участі такого учасника у системі або у зв'язку з такою участю, визначаються правом, що регулює відповідну систему.

Жодні норми, правила чи практики щодо оспорування, визнання недійсними або застосування наслідків недійсності договорів і правочинів, укладених до моменту відкриття провадження про неплатоспроможність, не призводять до скасування або зміни результатів неттінгу.

Захист прав одержувача забезпечення від наслідків неплатоспроможності надавача забезпечення

Відкриття провадження про неплатоспроможність щодо будь-якої з осіб, зазначених нижче, не впливає на права оператора системи або учасника системи щодо забезпечення, наданого їм у зв'язку із системою або інтероперабельною системою, а також на права НБУ щодо забезпечення, наданого йому як контрагенту.

Такий захист поширюється на випадки відкриття провадження про неплатоспроможність щодо:

- учасника відповідної системи та/або інтероперабельної системи;
- оператора інтероперабельної системи, який не є учасником;
- контрагента НБУ (у правовідносинах із надання забезпечення);
- будь-якої третьої особи, яка надала забезпечення (у тому числі сторони відповідного правочину/операції, якщо така особа є надавачем забезпечення).

Забезпечення може бути реалізоване для задоволення відповідних прав одержувача забезпечення незалежно від відкриття провадження про неплатоспроможність щодо будь-якої з осіб, зазначених вище.

Якщо оператор системи надав забезпечення іншому оператору системи у зв'язку із інтероперабельною системою, відкриття провадження про неплатоспроможність щодо оператора системи, якому надано забезпечення, не впливає на права оператора системи, який надав забезпечення, на таке забезпечення.

Якщо цінні папери (включно з правами на цінні папери та/або правами за цінними паперами) надаються як забезпечення оператору системи (у тому числі оператору інтероперабельної системи, який не є учасником), учаснику системи або Національному банку України, і права таких осіб як одержувачів забезпечення (а також права номінальних утримувачів, агентів чи третіх осіб, що діють від їхнього імені) належним чином зареєстровані (обліковані) у реєстрі, на рахунку або в централізованій депозитарній системі, що ведуться у відповідній державі, визначення прав таких осіб як одержувачів забезпечення щодо відповідних цінних паперів здійснюється за правом держави, у якій ведеться такий реєстр, рахунок або система.

III. Договори про фінансове забезпечення

Предмет фінансового забезпечення

Забезпечення визначається як фінансове, якщо його предметом є фінансові інструменти, права вимоги за кредитним договором, деривативні контракти, валютні цінності, товар (продукція).

Надавачем або одержувачем фінансового забезпечення може бути учасник ринків капіталу, товарних ринків, а також інша фізична або юридична особа, у тому числі фізична особа - іноземець та іноземна юридична особа.

Види договорів про фінансове забезпечення

Договори про фінансове забезпечення є домовленістю сторін, яка передбачає передачу надавачем забезпечення права володіння, користування та розпорядження предметом фінансового забезпечення одержувачу відповідного фінансового забезпечення, або не передбачає таку передачу, та має на меті забезпечення або інше покриття виконання відповідних фінансових зобов'язань (поточних або таких, які можуть виникнути в майбутньому). Такими договорами про фінансове забезпечення є договори репо, довірчої власності, застави, а також інші договори, наслідком яких є встановлення фінансового забезпечення.

Сфера регулювання договорів про фінансове забезпечення

Договори про фінансове забезпечення є видом забезпечення виконання зобов'язання, на який поширюється загальні положення ЦКУ про забезпечення виконання зобов'язань, а також інші положення ЦКУ, які регулюють окремі види забезпечення виконання зобов'язань.

ЗУ «Про заставу» не поширюється на заставу, предметом якої є виступають фінансові інструменти, права вимоги за кредитним договором, деривативні контракти, валютні цінності, товар (продукція).

Спеціальне регулювання фінансового забезпечення передбачається Законом України «Про інфраструктуру фінансових ринків»

Реєстрація фінансового забезпечення

Чинність, виникнення прав і обов'язків щодо фінансового забезпечення, можливість примусового виконання або допустимість як доказу договору про фінансове забезпечення або надання фінансового забезпечення за договором про фінансове забезпечення не залежать від виконання будь-якої формальної дії.

Положення законодавства, що визначають особливе регулювання фінансового забезпечення та договорів про фінансове забезпечення застосовується до фінансового забезпечення лише після того, як воно було надано у встановленому законодавством порядку (передане, переказане, зареєстроване або надане іншим чином, що перебувати під контролем одержувача забезпечення або особи, яка діє від його імені), а також за умови, що таке надання може бути підтверджено в письмовій формі та договір про фінансове забезпечення може бути підтверджений в письмовій формі або аналогічним юридичним шляхом.

Інформація про реєстрацію фінансового забезпечення здійснюється:

- щодо фінансового забезпечення, предметом якого є цінні папери та деривативні контракти – в системі депозитарного обліку;
- щодо фінансового забезпечення, предметом якого є грошові кошти – в порядку, визначеному НБУ;
- щодо фінансового забезпечення, предметом якого є права вимоги за кредитними договорами, а також щодо інших видів фінансового забезпечення, крім зазначених вище – в Державному реєстрі обмежень рухомого майна.

Право на користування та розпорядження фінансовим забезпеченням

Якщо та в тій мірі, в якій це передбачено умовами договору про фінансове забезпечення, одержувач такого забезпечення має право користуватися та розпоряджатися ним. Порядок реалізації такого права встановлюється НКЦПФР для фінансового забезпечення, предметом якого виступають фінансові інструменти, деривативні контракти, товар (продукція), а також НБУ, якщо предметом фінансового забезпечення виступають права вимоги за кредитним договором або валютні цінності.

У разі здійснення права на розпорядження фінансовим забезпеченням одержувач забезпечення бере на себе зобов'язання передати еквівалентне забезпечення для заміни первісного фінансового забезпечення не пізніше дати виконання відповідних фінансових зобов'язань, що забезпечуються договором про фінансове забезпечення. Альтернативно, в день настання строку виконання відповідних фінансових зобов'язань одержувач фінансового забезпечення повинен або передати еквівалентне забезпечення, або, якщо це передбачено умовами договору про фінансове забезпечення, зарахувати вартість еквівалентного забезпечення проти відповідних фінансових зобов'язань або у їх виконання.

Еквівалентне забезпечення, передане для виконання зобов'язання, підпадає під дію того ж договору про фінансове забезпечення, що й оригінальне фінансове забезпечення, і розглядається як надане відповідно до договору про фінансове забезпечення одночасно з першим наданням оригінального фінансового забезпечення.

Якщо порушення забезпеченого зобов'язання настає, коли обов'язок передати еквівалентне забезпечення не є виконаним, цей обов'язок може бути предметом положення про ліквідаційний неттінг.

Дійсність договорів про надання фінансового забезпечення у разі неплатоспроможності

Договір про фінансове забезпечення, а також надання фінансового забезпечення за таким договором не можуть бути визнані недійсними або нікчемними або скасовані виключно на тій підставі, що договір про фінансове забезпечення набув чинності або фінансове забезпечення було надано:

- у день початку процедури ліквідації або заходів з реорганізації, але до винесення постанови або ухвали про початок таких процедур; або
- у визначений строк до початку таких процедур або заходів, що визначається з посиланням на початок таких процедур або заходів, або з посиланням на винесення будь-якої постанови або ухвали, або вжиття будь-яких інших заходів, або настання будь-яких інших подій у ході таких процедур або заходів.

У разі укладення договору про фінансове забезпечення або встановлення фінансового зобов'язання, або надання фінансового забезпечення в день, але після моменту початку процедури ліквідації або заходів з реорганізації, такий договір про фінансове забезпечення має юридичну силу та є обов'язковим для третіх осіб, якщо одержувач фінансового забезпечення може довести, що він не знав і не повинен був знати про початок таких процедур або заходів.

Якщо договір про фінансове забезпечення містить зобов'язання надати фінансове забезпечення або додаткове фінансове забезпечення з метою врахування змін у вартості фінансового забезпечення або в сумі відповідних фінансових зобов'язань, або право на вилучення фінансового забезпечення за умови надання, шляхом заміни або обміну, фінансового забезпечення, яке має істотно таку саму вартість, відповідні умови не вважаються нікчемними, не скасовуються або не визнаються недійсними виключно на тій підставі, що:

- таке надання фінансового забезпечення відбулося в день початку процедури ліквідації або заходів з реорганізації, але до винесення постанови або ухвали про початок такої процедури або в установлений строк до початку процедури ліквідації або заходів з реорганізації, який визначається з посиланням на початок такої процедури або заходів, або з посиланням на винесення будь-якої постанови або ухвали, або вжиття будь-яких інших заходів, або настання будь-яких інших подій у ході таких процедур або заходів; та/або
- відповідні фінансові зобов'язання виникли до дати надання фінансового забезпечення, додаткового фінансового забезпечення або заміщення чи заміни фінансового забезпечення.

Виконання договорів про фінансове забезпечення

У разі настання випадку виконання договору про фінансове забезпечення, одержувач фінансового забезпечення має можливість реалізувати будь-яке фінансове забезпечення, надане відповідно до умов, погоджених в договорі про фінансове забезпечення визначеним законодавством способом для такого виду забезпечення. Так, способами реалізації фінансового забезпечення є:

- для фінансових інструментів, товарів (продукції) - продаж або набуття права власності, зарахування їх вартості проти відповідних фінансових зобов'язань або у виконання відповідних фінансових зобов'язань;
- для грошових коштів – шляхом зарахування суми проти або у виконання відповідних фінансових зобов'язань;
- для прав вимоги за кредитними договорами – шляхом продажу або набуття прав кредитора та шляхом зарахування їх вартості проти відповідних фінансових зобов'язань або у виконання відповідних фінансових зобов'язань.

- для інших видів фінансового забезпечення - продаж або набуття права власності, зарахування їх вартості проти відповідних фінансових зобов'язань або у виконання відповідних фінансових зобов'язань.

Набуття права власності на фінансове забезпечення можливе лише за умови, що це було погоджено сторонами в договорі про фінансове забезпечення та сторони домовилися в договорі про фінансове забезпечення про оцінку фінансових інструментів та прав вимог за кредитними договорами.

Реалізація фінансового забезпечення не повинна передбачати вимог щодо:

- надання попереднього повідомлення про намір реалізації;
- затвердження умов реалізації судом, органом державної влади, органом місцевого самоврядування або їх посадовою особою;
- здійснення реалізації шляхом публічного аукціону або в будь-який інший встановлений спосіб; або
- спливу будь-якого додаткового строку.

IV. Діяльність ЦДЦП та розрахунки за правочинами

Послуги ЦДЦП та ліцензування

ЦДЦП та його послуги

ЦДЦП – юридична особа, яка управляє системою розрахунків за цінними паперами, та надає принаймні одну іншу основну послугу.

Основні послуги

Послуги, які можуть надаватись ЦДЦП, поділяються на основні та допоміжні. Допоміжні послуги, в свою чергу поділяються на допоміжні послуги банківського типу та допоміжні послуги небанківського типу.

До основних послуг ЦДЦП належать:

- Первинне внесення інформації про цінні папери у систему депозитарного обліку ("реєстраційна послуга", notary service);
- Відкриття та ведення рахунків у цінних паперів на найвищому рівні ("послуга централізованого обслуговування", central maintenance service);
- Управління системою розрахунків за цінними паперами ("послуга щодо здійснення розрахунків", settlement service).

Допоміжні послуги небанківського типу

Перелік допоміжних послуг небанківського типу є невичерпним.

Допоміжні послуги небанківського типу включають:

- Послуги, пов'язані з послугами щодо здійснення розрахунків, такі як:
 - Організація механізму позики цінних паперів в якості агента учасників системи розрахунків за цінними паперами;
 - Надання послуг з управління забезпеченням в якості агента учасників системи розрахунків за цінними паперами;
 - Перевірка відповідності розпоряджень, що надаються контрагентами, визначення маршруту для передачі розпоряджень, підтвердження операцій, верифікації операцій.
- Послуги, пов'язані з реєстраційними послугами та послугами з централізованого обслуговування, такі як:
 - Послуги, пов'язані з реєстрами акціонерів;
 - Супроводження здійснення корпоративних дій, включаючи податкові послуги, проведення загальних зборів та інформаційні послуги;
 - Послуги у зв'язку з випуском нових цінних паперів, включаючи присвоєння кодів ISIN та подібних кодів;
 - Визначення маршрутів для передачі розпоряджень та їх обробка, стягнення комісій та підготовка відповідних звітів.
- Встановлення зв'язків між ЦДЦП, відкриття, ведення та управління рахунками в цінних паперах у зв'язку з послугами розрахунків, управління забезпеченням, інші допоміжні послуги.
- Будь-які інші послуги, такі як:
 - Надання послуг з загального управління забезпеченням в якості агента;
 - Надання обов'язкової звітності;

- Надання інформації, даних та статичних даних ринку, державним або міждержавним органам;
- Надання IT-послуг.

Допоміжні послуги банківського типу

Допоміжні банківського типу, безпосередньо пов'язані з основними або допоміжними послугами, зокрема, такі як:

- Відкриття грошових рахунків та прийняття депозитів від учасників системи розрахунків за цінними паперами та власників рахунків у цінних паперів;
- Надання грошових кредитів для відшкодування не пізніше наступного робочого дня, надання грошових позик для попереднього фінансування корпоративних дій та надання цінних паперів в позику власникам рахунків цінних паперів;
- Платіжні послуги, що передбачають обробку грошових та валютних операцій;
- Гарантії та зобов'язання, пов'язані з позикою та запозиченням цінних паперів;

ЦДЦП має право надавати допоміжні послуги банківського типу, визначені законом, самостійно або призначити одну або декілька уповноважених кредитних установ або інших ЦДЦП для надання таких послуг банківського типу виключно для проведення грошових розрахунків у системах розрахунків ЦДЦП.

Для реалізації права на надання допоміжних послуг банківського характеру ЦДЦП повинен отримати ліцензію НКЦПФР на провадження діяльності з надання таких послуг або дозвіл НКЦПФР на призначення кредитної установи або іншого ЦДЦП для здійснення допоміжних послуг банківського типу для проведення грошових розрахунків у системах розрахунків ЦДЦП. Такі призначені установи визнаються розрахунковими агентами.

Інвестиційні послуги щодо фінансових інструментів

ЦДЦП також може надавати інвестиційні послуги щодо фінансових інструментів, на додачу до основних та допоміжних послуг. Такі послуги можуть надаватись ЦДЦП виключно у разі надання дозволу НКЦПФР в межах процедури видачі ліцензії на право провадження діяльності ЦДЦП.

Діяльність уповноваженого ЦДЦП обмежується наданням послуг, що охоплюються рішенням НКЦПФР про видачу йому ліцензії або повідомленням про надання додаткових допоміжних послуг небанківського типу, що не пов'язані з кредитними ризиками або ризиками ліквідності.

Ліцензування ЦДЦП

Видача ліцензії

Будь-яка юридична особа для провадження діяльності ЦДЦП повинна отримати ліцензію від НКЦПФР на провадження діяльності ЦДЦП до початку такої діяльності. Порядок видачі ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП, вимоги до документів та інформації, що подається заявником, визначається ліцензійними умовами, затвердженими НКЦПФР.

Не може бути видано більше однієї ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП за одним видом основних та допоміжних послуг, які надаються в розрізі одного виду фінансових інструментів.

Після прийняття до розгляду заяви про видачу ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП НКЦПФР проводить консультації з НБУ щодо характеристик системи розрахунків за цінними паперами, якою управляє заявник. У межах таких консультацій НБУ має право надати свій висновок щодо відповідної системи розрахунків за цінними паперами. У разі отримання негативного висновку НКЦПФР зберігає право прийняти рішення про видачу ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП за умови надання НБУ обґрунтованого пояснення причин прийняття такого рішення, незважаючи на негативний висновок НБУ.

Якщо заявник ЦДЦП має намір надавати інвестиційні послуги щодо фінансових інструментів, крім надання небанківських допоміжних послуг, НКЦПФР, під час розгляду заяви та прийняття рішення про ліцензування ЦДЦП аналізує здатність заявника дотримуватися вимог у сфері ринків фінансових інструментів та правил надання інвестиційних послуг щодо фінансових інструментів.

Якщо під час розгляду заяви юридичної особи про видачу ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП НКЦПФР встановить, що заявник не відповідає всім вимогам закону, але є достатні підстави вважати, що він відповідатиме їм після початку своєї діяльності, НКЦПФР може видати ліцензію за умови, що заявник матиме всі необхідні механізми для дотримання вимог закону на момент початку діяльності.

ЦДЦП повинен постійно дотримуватися вимог, визначених ліцензійними умовами.

ЦДЦП, а також його незалежні аудитори, без зволікань зобов'язані повідомляти НКЦПФР про будь-які суттєві зміни, що впливають на дотримання умов ліцензування ЦДЦП.

Діяльність ЦДЦП обмежується наданням послуг, що охоплюються його ліцензією або повідомленням ЦДЦП про надання додаткових допоміжних послуг небанківського типу, що не пов'язані з кредитними ризиками або ризиками ліквідності, які прямо передбачені законом, але не охоплені початковою ліцензією. Повідомлення подається ЦДЦП до НКЦПФР до початку надання таких послуг.

Припинення дії ліцензії

НКЦПФР приймає рішення про припинення дії ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП за будь-якої з таких обставин, якщо ЦДЦП:

- не розпочав провадження професійної діяльності протягом 12 місяців з дати отримання такої ліцензії, подав письмову заяву про припинення дії ліцензії або не надавав послуг і не здійснював діяльності протягом шести місяців поспіль;
- отримав ліцензію на підставі надання неправдивих відомостей або внаслідок вчинення ним протиправних дій;
- не відповідає умовам, за яких була надана ліцензія, і не вжив коригувальних заходів на вимогу НКЦПФР у встановлений строк;
- вчинив системне та грубе порушення на ринках капіталу та організованих товарних ринках.

НКЦПФР має право обмежити провадження діяльності ЦДЦП за певною послугою або фінансовим інструментом шляхом позбавлення ЦДЦП права на провадження частини виду господарської діяльності, на який йому видано ліцензію.

Для забезпечення безперебійного функціонування депозитарної системи України припинення дії ліцензії ЦДЦП або обмеження провадження діяльності ЦДЦП за певною послугою або фінансовим інструментом, здійснюється НКЦПФР одночасно із процедурою ліцензування іншого ЦДЦП у встановленому законом порядку.

ЦДЦП повинен впровадити та підтримувати процедури, що забезпечують передачу активів клієнтів та учасників іншому ЦДЦП у разі припинення дії ліцензії. Детальні вимоги до таких процедур ЦДЦП, їх впровадження та перегляду затверджуються НКЦПФР.

Розширення послуг ЦДЦП

ЦДЦП має право розширити свою діяльність на один або кілька з таких напрямів:

- додаткові основні послуги, не охоплені початковою ліцензією;
- допоміжні послуги, дозволені, але прямо не перелічені в законі, не охоплені початковою ліцензією;
- експлуатація іншої системи розрахунків за цінними паперами;
- здійснення розрахунків за грошовими зобов'язаннями за операціями з цінними паперами, що виконуються в межах системи розрахунків за цінними паперами ЦДЦП, через рахунки, відкриті в НБУ або в кредитній установі;
- створення взаємопов'язаного зв'язку, у тому числі, з ЦДЦП інших держав.

Видача ліцензії на додаткові основні послуги, прямо перелічені в законі, не охоплені початковою ліцензією, здійснюється за процедурою видачі ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП.

Надання ліцензії на розширення діяльності ЦДЦП на один або кілька з таких напрямів:

- допоміжні послуги, дозволені, але прямо не перелічені в законі, не охоплені початковою ліцензією;

- експлуатація іншої системи розрахунків за цінними паперами;
- здійснення розрахунків за грошовими зобов'язаннями за операціями з цінними паперами, що виконуються в межах системи розрахунків за цінними паперами ЦДЦП, через рахунки, відкриті в НБУ або в кредитній установі

здійснюється за спрощеною процедурою.

У разі якщо ЦДЦП подає до НКЦПФР заяву про розширення переліку своїх послуг шляхом встановлення взаємопов'язаного зв'язку з ЦДЦП іншої держави, НКЦПФР проводить консультації з компетентним органом тієї держави, до юрисдикції якої належить відповідний ЦДЦП, щодо схвалення зв'язку ЦДЦП.

НКЦПФР відмовляє у наданні ліцензії на створення зв'язку лише у випадку, якщо такий зв'язок ЦДЦП загрожує безперерйному та впорядкованому функціонуванню фінансових ринків або створює системний ризик.

Аутсорсинг діяльності ЦДЦП

ЦДЦП має право передати виконання основної послуги третій стороні на умовах аутсорсингу.

У разі передачі основної послуги на аутсорсинг третій стороні, ЦДЦП залишається повністю відповідальним за виконання всіх своїх зобов'язань відповідно до закону та повинен постійно дотримуватися таких умов:

- аутсорсинг не призводить до делегування його відповідальності;
- відносини та зобов'язання ЦДЦП перед його учасниками або емітентами не змінюються;
- умови ліцензування ЦДЦП фактично не змінюються;
- аутсорсинг не перешкоджає виконанню НКЦПФР функцій із здійснення нагляду та контролю за ЦДЦП;
- аутсорсинг не позбавляє ЦДЦП систем та механізмів контролю, необхідних для управління ризиками, з якими він стикається;
- ЦДЦП зберігає експертизу та ресурси, необхідні для ефективного нагляду за аутсорсинговими послугами та для управління ризиками, пов'язаними з аутсорсингом;
- ЦДЦП має прямий доступ до релевантної інформації щодо аутсорсингових послуг;
- постачальник послуг співпрацює з НКЦПФР та іншими органами державної влади у зв'язку з аутсорсинговою діяльністю;
- ЦДЦП забезпечує, щоб постачальник послуг дотримувався стандартів, встановлених відповідним законодавством про захист даних.

ЦДЦП та третя сторона, якій передається основна послуга на аутсорсинг, укладають письмовий договір, в якому визначаються їхні права та обов'язки. Такий договір повинен дозволяти ЦДЦП розірвати його.

Наведені вище положення щодо умов передачі послуг на аутсорсинг, укладення договору між ЦДЦП та постачальником послуг не застосовуються, якщо ЦДЦП передає частину своїх послуг або діяльності НБУ.

Порядок та умови передачі ЦДЦП основної послуги в аутсорсинг НБУ визначаються процедурою, що затверджується рішенням НКЦПФР за погодженням з ЦДЦП та НБУ.

Вимоги до діяльності ЦДЦП

Вимоги до діяльності ЦДЦП

Організаційні вимоги, управління конфліктом інтересів

ЦДЦП повинен мати надійні механізми корпоративного управління, які включають чітку організаційну структуру, ефективні процеси для виявлення, управління, моніторингу та звітування про існуючі або потенційні ризики, а також політики винагороди та внутрішні контрольні механізми, включаючи адміністративні та бухгалтерські процедури.

Організаційні та адміністративні механізми ЦДЦП для виявлення та управління будь-якими потенційними конфліктами інтересів між його учасниками або їхніми клієнтами та самим ЦДЦП, повинні поширюватися на:

- будь-яку особу, яка має прямий або непрямий контроль над ЦДЦП;
- будь-яку особу, яка має тісні зв'язки з керівниками, працівниками та членами органів управління ЦДЦП;
- будь-яку особу, яка має тісні зв'язки із самим ЦДЦП.

ЦДЦП зобов'язаний забезпечити наявність внутрішніх процедур для своїх працівників щодо повідомлення про можливі порушення закону шляхом використання спеціально визначеного каналу внутрішнього інформування.

Вплив організаційних вимог на ліцензування ЦДЦП

НКЦПФР відмовляє у видачі ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП, якщо НКЦПФР не переконана у належності акціонерів або членів, які мають кваліфіковані частки в ЦДЦП, з урахуванням необхідності забезпечення надійного управління ЦДЦП.

Якщо існують тісні зв'язки між ЦДЦП та іншими фізичними або юридичними особами, НКЦПФР приймає рішення про видачу ліцензії лише за умови, що ці зв'язки не перешкоджають ефективному здійсненню наглядових функцій НКЦПФР.

Якщо акціонери або власники кваліфікованої частки в ЦДЦП здійснюють вплив, який може завдати шкоди управлінню ЦДЦП, НКЦПФР вживає відповідних заходів для припинення такої ситуації, що може включати припинення дії ліцензії ЦДЦП.

Рада учасників

ЦДЦП повинен створити ради учасників для кожної системи розрахунків за цінними паперами, яку він експлуатує, до складу яких входять представники емітентів та учасників таких систем розрахунків за цінними паперами.

ЦДЦП повинен визначити на недискримінаційній основі повноваження кожної створеної ради учасників, механізми управління, необхідні для забезпечення її незалежності та операційних процедур, а також критерії прийому та механізм обрання членів ради учасників.

Рада учасників надає рекомендації органу управління ЦДЦП щодо ключових механізмів, які впливають на її членів, включаючи критерії прийняття емітентів або учасників у відповідні системи розрахунків за цінними паперами та щодо рівня обслуговування.

Рада учасників може подавати необов'язкову думку органу управління ЦДЦП, що містить детальні пояснення щодо цінних структур ЦДЦП.

ЦДЦП інформує НКЦПФР та раду учасників про будь-яке рішення, у якому орган управління ЦДЦП вирішує не дотримуватися поради ради учасників.

Інформування НКЦПФР про зміни органів управління

ЦДЦП зобов'язаний повідомляти НКЦПФР про будь-які зміни у складі та структурі органів управління та подавати до НКЦПФР інформацію про членів органів управління.

У разі якщо НКЦПФР встановить, що діяльність або поведінка члена органу управління ЦДЦП може створювати загрозу надійному та розсудливому управлінню ЦДЦП, НКЦПФР має право вживати відповідних заходів впливу, у тому числі приймати рішення про припинення повноважень такого члена органу управління.

Плани безперервності діяльності та відновлення

Для послуг, які він надає, а також для кожної системи розрахунків за цінними паперами, якою він управляє, ЦДЦП встановлює, впроваджує та підтримує належні план безперервності бізнесу та план відновлення після аварій.

Такий план передбачає відновлення всіх операцій та позицій учасників на момент порушення, щоб дозволити учасникам ЦДЦП продовжувати роботу та завершувати розрахунки у заплановану дату, включаючи забезпечення того, щоб критичні ІТ-системи могли відновити роботу з моменту порушення.

Інвестиційна політика

ЦДЦП зберігає свої фінансові активи в НБУ, уповноважених кредитних установах або ЦДЦП.

ЦДЦП інвестує свої фінансові ресурси лише в грошові кошти або у високоліквідні фінансові інструменти з мінімальним ринковим та кредитним ризиком. Такі інвестиції повинні бути здатні швидко ліквідуватися з мінімальним негативним впливом на ціну.

Вимоги до капіталу

Капітал разом із нерозподіленим прибутком та резервами ЦДЦП повинен бути пропорційним ризикам, що впливають із діяльності ЦДЦП. Він має бути завжди достатнім для:

- забезпечення належного захисту ЦДЦП від операційних, юридичних, ризиків зберігання, інвестиційних та бізнес-ризиків;
- забезпечення впорядкованого припинення або реструктуризації діяльності ЦДЦП протягом періоду щонайменше шести місяців за різних стресових сценаріїв.

Відтермінований нетто-розрахунок

Відтермінований нетто-розрахунок – означає механізм розрахунків, за яким доручення на переказ грошових коштів або цінних паперів, пов'язані з операціями з цінними паперами учасників системи врегулювання операцій за цінними паперами, підлягають взаємозаліку, а розрахунок чистих вимог та зобов'язань учасників відбувається наприкінці заздалегідь визначених циклів розрахунків протягом або наприкінці робочого дня.

У разі застосування відтермінованих нетто-розрахунків, ЦДЦП повинен визначити правила та процедури, що застосовуються до цього механізму та до розрахунків за нетто-вимогами та зобов'язаннями учасників, а також вимірювати, контролювати, управляти та повідомляти НКЦПФР про кредитні та ліквідні ризики, що виникають у результаті застосування цього механізму.

Плани відновлення та припинення діяльності ЦДЦП

ЦДЦП визначає сценарії, які можуть потенційно перешкодити йому надавати свої критично важливі послуги та оцінює ефективність всіх можливих варіантів для відновлення або впорядкованого припинення своєї діяльності. Ці сценарії повинні враховувати різні незалежні та пов'язані ризики, яким піддається ЦДЦП.

Використовуючи цей аналіз, ЦДЦП готує та подає НКЦПФР відповідні плани для свого відновлення або впорядкованого припинення діяльності, які враховують зокрема, системну значущість та складність діяльності ЦДЦП та містять щонайменше таку інформацію:

- ключові стратегії відновлення або припинення діяльності ЦДЦП;
- визначення критично важливих операцій та послуг ЦДЦП;
- процедури залучення додаткового капіталу у випадках, коли власний капітал ЦДЦП наближається або падає нижче встановлених законом вимог;
- процедури впорядкованого припинення або реструктуризації операцій та послуг ЦДЦП, якщо він не може залучити новий капітал;
- процедури врегулювання і передачі активів клієнтів та учасників іншому ЦДЦП у випадку неможливості відновити критично важливі операції та послуги;
- опис заходів для реалізації ключових стратегій.

ЦДЦП переглядає та оновлює плани щонайменше кожні два роки з обов'язковим наданням оновлених планів НКЦПФР.

НКЦПФР може вимагати від ЦДЦП вжити додаткових заходів або розробити альтернативні заходи, якщо вважає, що плани ЦДЦП є недостатніми.

Правила ведення діяльності ЦДЦП

Загальні вимоги

ЦДЦП повинен мати чітко визначені цілі та завдання, які є досяжними, наприклад у сферах мінімального рівня обслуговування, очікувань щодо управління ризиками та бізнес-пріоритетів.

ЦДЦП повинен мати прозорі правила для розгляду скарг.

Вимоги до участі в системі розрахунків за цінними паперами

Для кожної системи розрахунків за цінними паперами, яку експлуатує ЦДЦП, він повинен мати оприлюднені критерії участі, що забезпечують справедливий і відкритий доступ для всіх юридичних осіб, які мають намір стати учасниками системи розрахунків за цінними паперами.

Обмеження доступу допускаються лише тоді, коли вони є необхідними для запобігання конкретним ризикам для ЦДЦП і мають належне обґрунтування.

ЦДЦП може відмовити в доступі учаснику, який відповідає встановленим критеріям, лише за належного письмового обґрунтування та на основі комплексної оцінки ризиків.

У разі відмови в отриманні доступу до системи розрахунків за цінними паперами запитуючий учасник має право подати скаргу до НКЦПФР.

ЦДЦП повинен мати об'єктивні та прозорі процедури для призупинення та впорядкованого виходу учасників, які більше не відповідають критеріям участі в системі розрахунків за цінними паперами.

Прозорість діяльності ЦДЦП

Для кожної системи розрахунків за цінними паперами, яку він експлуатує, а також для кожної іншої основної послуги, яку він надає, ЦДЦП повинен публічно розкривати вартість основних послуг.

ЦДЦП зобов'язаний:

- дотримуватися своєї опублікованої цінової політики щодо основних послуг;
- надавати своїм клієнтам інформацію, що дозволяє звіряти рахунки-фактури з опублікованою інформацією про ціни;
- розкривати всім клієнтам інформацію, що дозволяє їм оцінити ризики, пов'язані з наданими послугами;
- вести окремий облік витрат і доходів за основними послугами та розкривати цю інформацію НКЦПФР;
- вести облік витрат і доходів за допоміжними послугами загалом та розкривати цю інформацію НКЦПФР.

Вимоги до послуг ЦДЦП

Загальні вимоги

ЦДЦП зобов'язаний мати затверджені та оприлюднені правила і процедури щодо кожної системи розрахунків за цінними паперами, якою він управляє.

Для кожної системи розрахунків за цінними паперами ЦДЦП веде записи та рахунки, що дозволяють йому відокремлювати на рахунках у ЦДЦП цінні папери одного учасника від цінних паперів будь-якого іншого учасника та від власних активів ЦДЦП.

ЦДЦП зобов'язаний надавати клієнту право вибору між агрегованим та сегрегованим обліком прав на цінні папери на рівні ЦДЦП.

Остаточність розрахунків

ЦДЦП повинен вжити всіх заходів для забезпечення того, щоб остаточність переказів цінних паперів та грошових коштів була досягнута в режимі реального часу або протягом дня і в будь-якому випадку не пізніше кінця робочого дня фактичної дати розрахунку.

Усі операції з цінними паперами, що здійснюються між прямими учасниками у системі розрахунків за цінними паперами та передбачають взаємне виконання зобов'язань щодо поставки цінних паперів і перерахування грошових коштів, підлягають розрахункам виключно за принципом «поставка цінних паперів проти оплати» (delivery versus payment).

Правила у випадку дефолту учасника

Для кожної системи розрахунків за цінними паперами, якою він управляє, ЦДЦП повинен мати ефективні та чітко визначені правила і процедури для управління дефолтом одного або кількох учасників, що забезпечують можливість ЦДЦП своєчасно вживати заходів для обмеження збитків і тиску на ліквідність та продовжувати виконувати свої зобов'язання.

Нагляд за ЦДЦП

НКЦПФР переглядає механізми, стратегії та процеси, впроваджені ЦДЦП, включаючи плани відновлення та впорядкованого припинення діяльності ЦДЦП, та оцінює ризики, яким ЦДЦП піддається або може піддатися, або які він створює для безперервного функціонування ринків цінних паперів чи стабільності фінансових ринків.

НКЦПФР визначає частоту такого перегляду й оцінки, враховуючи складності діяльності ЦДЦП, але в будь-якому разі перегляд та оцінка проводяться НКЦПФР щонайменше кожні три роки.

Під час проведення перегляду та оцінки НКЦПФР може консультуватися з НБУ щодо того, чи дотримується ЦДЦП вимог закону щодо функціонування системи розрахунків за цінними паперами, які експлуатує ЦДЦП.

Якщо за результатами перегляду та оцінки НКЦПФР встановить невідповідність ЦДЦП вимогам закону, НКЦПФР вимагає від ЦДЦП на ранньому етапі вжити необхідних заходів для виправлення ситуації.

Відносини з іншими державами та зв'язки ЦДЦП

Відносини з іншими державами (положення діятимуть до вступу України до ЄС)

ЦДЦП, який діє на підставі виданої НКЦПФР ліцензії на провадження діяльності ЦДЦП, може надавати послуги, зазначені в законі, на території інших держав, в тому числі шляхом створення філії, за умови отримання дозволу Комісії на надання таких послуг за межами України, а також отримання дозволу (авторизації) або виконання інших процедур, передбачених законодавством держави, на території якої ЦДЦП планує надавати послуги.

ЦДЦП зобов'язаний завчасно повідомити НКЦПФР про намір надавати послуги в інших державах та надати НКЦПФР всю необхідну інформацію.

НКЦПФР проводить консультації з компетентним органом держави, у якій ЦДЦП має намір надавати свої послуги, та встановлює з таким органом механізми співпраці. Якщо ЦДЦП планує надавати послуги на території держави-члена ЄС, відповідні механізми співпраці також встановлюються між НКЦПФР та ESMA.

НКЦПФР укладає угоди про співпрацю з компетентними органами держав, на території яких ЦДЦП надає послуги, передбачені законом, а у разі якщо такі держави є державами-членами ЄС — також з ESMA.

Такі угоди про співпрацю повинні, щонайменше, передбачати:

- механізми обміну інформацією між НКЦПФР та компетентними органами відповідної держави, зокрема доступ до всієї інформації щодо ЦДЦП, ліцензованого в Україні, яка запитується компетентними органами інших держав або ESMA;
- механізми оперативного інформування компетентних органів інших держав та ESMA у разі, якщо НКЦПФР вважає, що ЦДЦП, який перебуває під її наглядом, порушує умови ліцензування або інші вимоги, встановлені законодавством;

- процедури координації наглядових заходів, у тому числі, у відповідних випадках, проведення виїзних перевірок.

ЦДЦП не має права надавати визначені законом послуги на території держав, віднесених до держав з високим ризиком відповідно до делегованих актів, ухвалених на підставі статті 9(2) Директиви (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради.

Зв'язки ЦДЦП

Зв'язок між ЦДЦП означає домовленість між ЦДЦП, за якою один ЦДЦП стає учасником системи розрахунків за цінними паперами іншого ЦДЦП з метою полегшення передачі цінних паперів від учасників останнього ЦДЦП до учасників першого ЦДЦП, або домовленість, за якою ЦДЦП отримує доступ до іншого ЦДЦП опосередковано через посередника. Зв'язки між ЦДЦП включають:

- стандартні зв'язки;
- індивідуальні зв'язки;
- опосередковані зв'язки та
- взаємосумісні зв'язки.

Перед встановленням зв'язку між ЦДЦП та на постійній основі після встановлення такого зв'язку ЦДЦП повинен виявляти, оцінювати, контролювати та управляти всіма потенційними джерелами ризику для себе та своїх учасників, що виникають у зв'язку із встановленням зв'язку між ЦДЦП, та вживати відповідних заходів для їхнього зменшення.

Зв'язки між ЦДЦП повинні дозволяти розрахунки за операціями між учасниками пов'язаних ЦДЦП за принципом «поставка проти оплати», якщо це практично можливо і доцільно. Детальні причини будь-якого зв'язку між ЦДЦП, який не дозволяє розрахунки на основі «поставки проти оплати», повідомляються НКЦПФР та НБУ.

Розрахунки за правочинами

Терміни розрахунків

Розрахунки за правочинами щодо цінних паперів, укладеними на організованих ринках капіталу, проводяться за принципом "поставка цінних паперів проти оплати" не пізніше другого робочого дня з дня вчинення відповідного правочину, крім встановлених випадків.

Оператори організованого ринку капіталу встановлюють процедури, що дозволяють підтверджувати відповідні деталі операцій з фінансовими інструментами у день виконання операції.

Для кожної системи розрахунків за цінними паперами, яку він експлуатує, ЦДЦП встановлює та застосовує внутрішні правила і процедури, спрямовані на забезпечення своєчасного та ефективного проведення розрахунків за операціями з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, визначеними законом, у запланований день розрахунку.

Заходи для усунення порушень

Для кожної системи розрахунків за цінними паперами ЦДЦП створює систему, яка контролює випадки невиконання розрахунків за операціями з фінансовими інструментами.

ЦДЦП встановлює механізм штрафів, які застосовуються до учасників, що спричиняють невиконання розрахунків та розраховуються за кожний робочий день, протягом якого розрахунок не було виконано.

Механізм застосування штрафних санкцій не застосовується у разі:

- невиконання розрахунків з причин, що не залежать від учасників відповідної операції;
- здійснення операцій, які не є торговими операціями;
- якщо учасником, який не виконав зобов'язання, є центральний контрагент, крім операцій, укладених центральним контрагентом не як посередником між сторонами;

- відкриття щодо учасника, який не виконав зобов'язання, провадження у справі про банкрутство у порядку, встановленому законодавством.

Процес обов'язкового викупу фінансових інструментів (buy-in)

Для зменшення системних невиконань розрахунків за операціями з фінансовими інструментами, як винятковий захід, може застосовуватися процес обов'язкового викупу фінансових інструментів. Такий процес застосовується без шкоди для штрафних санкцій за невиконання розрахунків та права сторін на розірвання договору.

Процес обов'язкового викупу фінансових інструментів може застосовуватися лише щодо фінансових інструментів або категорій операцій, які визначені рішенням НКЦПФР, за умови що механізм штрафів не забезпечив зниження рівня невиконань розрахунків, який створює або може створити ризики для стабільного функціонування ринку капіталу чи фінансової системи України.

Якщо учасник, що не виконав зобов'язання, не поставив фінансові інструменти учаснику-отримувачу протягом п'яти робочих днів після запланованої дати розрахунку («період продовження»), розпочинається обов'язковий процес buy-in. «Період продовження» може бути збільшений у визначених випадках, але не більше, ніж до 15 робочих днів.

Якщо невиконання розрахунку відбувається в ланцюгу операцій, що призводить до невиконання наступних операцій у цьому ланцюгу, кожен учасник має право передати своє зобов'язання щодо ініціювання обов'язкового buy-in наступному учаснику в ланцюгу.

Без шкоди для механізму штрафів, якщо ціна фінансових інструментів, погоджена на момент укладення угоди, відрізняється від ціни, сплаченої за виконання buy-in, різниця має бути сплачена учасником, який отримав вигоду від різниці в ціні, іншому учаснику не пізніше другого робочого дня після доставки фінансових інструментів у результаті buy-in.

Якщо buy-in є неможливим, учасник-отримувач може обрати: отримати грошову компенсацію або відкласти виконання buy-in на відповідну пізнішу дату («період відстрочки»). Якщо відповідні фінансові інструменти не доставлені учаснику-отримувачу до закінчення періоду відстрочки, йому виплачується грошова компенсація.

Учасник, що не виконав зобов'язання, відшкодовує суб'єкту, який виконує buy-in, усі суми, сплачені у зв'язку з обов'язковим процесом buy-in, включаючи будь-які комісії за виконання buy-in. Такі комісії мають бути чітко розкриті учасникам.

Грошова компенсація виплачується не пізніше другого робочого дня після завершення обов'язкового процесу buy-in або, якщо учасник-отримувач вирішив відкласти виконання buy-in, після закінчення періоду відстрочки.

Процедура обов'язкового викупу фінансових інструментів застосовується таким чином:

- для операцій, що підлягають клірингу через ЦК, ЦК є суб'єктом, який виконує buy-in
- для операцій, що не підлягають клірингу через ЦК, але виконуються на торговельному майданчику, торговельний майданчик включає у свої внутрішні правила зобов'язання для своїх членів та учасників застосовувати відповідні заходи;
- для всіх інших операцій ЦДЦП включають у свої внутрішні правила зобов'язання для своїх учасників виконувати відповідні заходи.

Інтерналізатор розрахунків

Інтерналізатор розрахунків – будь-яка установа, включаючи кредитну установу, інвестиційну фірму, яка виконує розпорядження на переказ від імені клієнтів або за власний рахунок не через систему розрахунків за цінними паперами.

Інтерналізатори розрахунків щоквартально звітують НКЦПФР про сукупний обсяг і вартість усіх операцій з цінними паперами, які вони здійснюють поза системами розрахунків цінних паперів.

V. Діяльність ЦК

Ліцензування ЦК та угоди про взаємодію між ЦК

Загальний підхід та обсяг ліцензії

Передбачається, що діяльність ЦК з надання клірингових послуг та здійснення діяльності, пов'язаної з клірингом, здійснюється виключно на підставі ліцензії, виданої НКЦПФР.

Ліцензія визначає обсяг дозволеної діяльності ЦК і повинна містити:

(1) перелік клірингових послуг та/або видів діяльності, які ЦК має право надавати або здійснювати, та (2) перелік класів інструментів (зокрема, класів деривативних контрактів), щодо яких ЦК має право здійснювати кліринг. ЦК зобов'язаний постійно відповідати умовам, за яких було видано ліцензію, та без невиправданої затримки повідомляти НКЦПФР про істотні зміни, які впливають на такі умови.

Розширення обсягу ліцензії ЦК

Якщо ліцензований ЦК має намір розширити наданий йому дозвіл на кліринг шляхом охоплення додаткових клірингових послуг або діяльності, пов'язаних із клірингом, у одному чи кількох додаткових класах інструментів, таке розширення здійснюється на підставі рішення НКЦПФР за результатами розгляду відповідної заяви ЦК.

Режим змін, які не потребують отримання рішення про розширення

Передбачається окремий режим для випадків, коли ЦК розширює діяльність на додаткову послугу або вид діяльності, який не має суттєвого впливу на профіль ризику ЦК. У такому випадку від ЦК не вимагається отримання рішення НКЦПФР про розширення обсягу ліцензії, однак ЦК зобов'язаний здійснити повідомлення НКЦПФР у встановленому порядку із зазначенням послуги або виду діяльності, які він має намір надавати або здійснювати. Такі зміни підлягають подальшому наглядовому перегляду НКЦПФР у межах регулярної оцінки діяльності ЦК.

Прискорена процедура розгляду заяви про розширення обсягу ліцензії

Передбачається прискорена процедура розгляду заяви ЦК про розширення обсягу ліцензії у випадку, коли заявлене розширення одночасно відповідає таким умовам:

- (1) воно не потребує суттєвої адаптації операційної структури ЦК на будь-якому етапі циклу контракту;
- (2) воно не передбачає надання послуг з клірингу контрактів, які не можуть бути ліквідовані у той самий спосіб, що й контракти, які вже клірингуються ЦК, або разом з такими контрактами;
- (3) воно не потребує врахування ЦК суттєво нових специфікацій контрактів;
- (4) не призводить до появи нових істотних ризиків або значного підвищення профілю ризику ЦК;
- 5) воно не передбачає запровадження нового механізму розрахунків або поставки, що потребує встановлення нових зв'язків з іншою системою розрахунків за цінними паперами, центральним депозитарієм цінних паперів або платіжною системою, які ЦК раніше не використовував.

У межах прискореної процедури НКЦПФР приймає рішення у скорочений строк, який обчислюється з дня підтвердження отримання повного пакета документів. Якщо НКЦПФР встановлює, що подана ЦК заява не відповідає умовам прискореної процедури, така заява відхиляється як така, що не підлягає розгляду за прискореною процедурою.

Особливості та строки здійснення прискореної процедури ліцензування визначаються НКЦПФР.

Колегія з нагляду за ЦК

Передбачається створення постійної колегії з нагляду за ЦК як механізму координації, обміну інформацією та підготовки узгоджених висновків у процедурах ліцензування і подальшого нагляду за ЦК. Колегія формується НКЦПФР і діє на підставі письмової угоди між її членами, яка визначає порядок роботи, обмін інформацією,

порядок підготовки висновків, порядок скликання засідань і мінімальну періодичність їх проведення. Колегія залучається, зокрема, для підготовки позиції у зв'язку з наданням ліцензії ЦК, розширенням обсягу ліцензії та повним або частковим анулюванням ліцензії, а також для координації наглядових програм і планування дій у разі надзвичайних ситуацій. До складу колегії включаються НКЦПФР, НБУ, а також інші суб'єкти, визначені законом, які здійснюють нагляд або забезпечують функціонування ключових учасників та інфраструктур, пов'язаних з ЦК (зокрема, учасників клірингу, торговельних майданчиків, центрального депозитарію цінних паперів та, за наявності, інших ЦК, з якими укладено угоди про взаємодію). НКЦПФР забезпечує оприлюднення і підтримання в актуальному стані переліку членів колегії на своєму вебсайті.

Анулювання ліцензії ЦК

Передбачається, що НКЦПФР має право анулювати ліцензію ЦК повністю або частково у встановлених випадках. Часткове анулювання застосовується як обмеження ліцензії конкретною кліринговою послугою або видом діяльності та/або одним чи кількома класами інструментів.

Як загальне правило, перед прийняттям рішення про повне або часткове анулювання ліцензії НКЦПФР запитує позицію колегії з нагляду за ЦК, крім випадків, коли рішення має бути прийняте невідкладно.

Угоди про взаємодію між ЦК

Угода про взаємодію між ЦК – угода між двома або більше ЦК, яка передбачає міжсистемне виконання операцій. Така угода передбачає наявність взаємного зв'язку між відповідними ЦК, що дає можливість кожному з них здійснювати кліринг операцій через іншого ЦК, без необхідності набуття членства один в одному.

ЦК можуть укладати угоди про взаємодію з іншим ЦК, якщо виконуються вимоги щодо:

- управління ризиками – ЦК, які укладають угоду про взаємодію, повинні впроваджувати належні політики, процедури та системи для ефективною ідентифікації, моніторингу та управління ризиками, що виникають у зв'язку з угодою, щоб вони могли своєчасно виконувати свої зобов'язання; домовлятися про свої відповідні права та обов'язки; виявляти, контролювати та ефективно управляти кредитними ризиками та ризиками ліквідності, щоб дефолт учасника клірингу одного ЦК не впливав на сумісний ЦК; виявляти, контролювати та усувати потенційні взаємозалежності та кореляції, що виникають в результаті угоди про взаємодію та можуть впливати на кредитні ризики та ризики ліквідності, пов'язані з концентрацією учасників клірингу та об'єднаними фінансовими ресурсами. Якщо моделі управління ризиками, що використовуються ЦК для покриття їх ризиків перед учасниками клірингу або їх взаємного покриття, є різними, ЦК визначають ці відмінності, оцінюють ризики, що можуть виникнути внаслідок цього, та вживають заходів, включаючи забезпечення додаткових фінансових ресурсів, що обмежують їхній вплив на угоду про взаємодію, а також їхні потенційні наслідки з точки зору ризиків поширення, та забезпечують, щоб ці відмінності не впливали на здатність кожного ЦК управляти наслідками невиконання зобов'язань учасником клірингу.
- надання маржі між ЦК - активи, надані у якості забезпечення, є доступними для приймаючого ЦК лише у разі невиконання зобов'язань ЦК, яка надала заставу в рамках угоди про взаємодію.
- отримання відповідного погодження НКЦПФР. НКЦПФР надає погодження лише у випадку дотримання всіх умов, а також якщо технічні умови для клірингу операцій відповідно до умов угоди про взаємодію забезпечують безперебійне та упорядковане функціонування фінансових ринків, і угода не перешкоджає ефективності нагляду.

Визнання ЦК інших країн

ЦК, створений за законодавством іншої країни, може надавати клірингові послуги в Україні за умови визнання шляхом отримання ліцензії НКЦПФР та дотримання умов такої ліцензії.

Отримання іноземним ЦК ліцензії НКЦПФР передбачає виконання, зокрема, наступних ключових умов:

- іноземний ЦК повинен бути належним чином авторизований (ліцензований) у державі походження та перебувати під ефективним наглядом і примусовим забезпеченням виконання пруденційних вимог у цій державі.
- НКЦПФР повинна мати можливість встановити, що правові та наглядові вимоги до ЦК у державі походження є зіставними із мінімальними вимогами, які застосовуються в Україні до діяльності ЦК, і забезпечують належний рівень управління ризиками та захисту фінансової стабільності.
- між НКЦПФР та органом нагляду держави походження ЦК мають бути укладені домовленості про співпрацю, які забезпечують дієвий обмін інформацією, взаємне інформування про суттєві події та порушення, а також можливість координації наглядових дій щодо іноземного ЦК у тій мірі, у якій це необхідно для захисту українського ринку.
- якщо діяльність іноземного ЦК може мати суттєвий вплив на фінансову стабільність України або належного функціонування українського фінансового ринку, НКЦПФР може встановлювати додаткові умови ліцензування, зокрема посилену звітність та підвищені вимоги до доступу НКЦПФР до інформації і наглядової взаємодії з органом держави походження, у межах, необхідних для контролю відповідних ризиків.
- Країна реєстрації ЦК або країна реєстрації власників істотної участі ЦК, кінцевих бенефіціарних власників ЦК не віднесена до юрисдикції підвищеного ризику у сфері запобігання та протидії легалізації доходів та фінансуванню тероризму.

Процедура, строки та особливості надання ліцензії ЦК, заснованим в іншій країні, визначаються НКЦПФР.

НКЦПФР має право стягувати збори з ЦК інших країн за розгляд заявок на отримання дозволу (разовий збір) та за виконання своїх завдань (щорічні збори). Ці збори повинні бути пропорційними обороту відповідного ЦК та покривати витрати НКЦПФР.

Вимоги до ЦК

Вимоги до капіталу

Для отримання ліцензії центральний контрагент (ЦК) повинен мати постійний і доступний початковий капітал у розмірі не менше еквівалента 7,5 мільйона євро.

Капітал ЦК, включно з нерозподіленим прибутком і резервами, повинен бути пропорційним ризикам, що впливають із діяльності ЦК, і бути достатнім для забезпечення впорядкованого припинення або реструктуризації діяльності протягом належного періоду та належного захисту ЦК від кредитних, контрагентських, ринкових, операційних, правових і бізнес-ризиків, які не покриваються іншими фінансовими ресурсами ЦК.

Організаційні вимоги

ЦК повинен мати надійні механізми управління, чітку організаційну структуру, ефективні процеси управління ризиками та належні механізми внутрішнього контролю. ЦК також повинен прийняти політику та процедури, які забезпечуватимуть дотримання вимог законодавства. ЦК повинен підтримувати організаційну структуру, яка забезпечує безперервність та належне функціонування у наданні послуг та здійсненні діяльності. ЦК забезпечує чітке розділення підзвітності за управлінням ризиками та підзвітності за іншими операціями ЦК.

За загальним правилом, ЦК не може бути або ставати (i) учасником клірингу, (ii) клієнтом, або (iii) встановлювати непрямі клірингові домовленості з учасником клірингу з метою здійснення клірингової діяльності у ЦК (крім визначених випадків, зокрема, у разі укладення угод про взаємодію з іншим ЦК, тощо).

ЦК повинен прийняти, впровадити та підтримувати політику винагороди, яка сприяє надійному та ефективному управлінню ризиками і не створює стимулів для послаблення стандартів ризику.

Вище керівництво ЦК повинно мати належну ділову репутацію і достатній досвід для забезпечення надійного та обачного управління ЦК. ЦК повинен мати раду. Рада ЦК повинна включати незалежних членів, а їхня винагорода не повинна залежати від результатів діяльності ЦК. Члени ради ЦК, включаючи незалежних членів,

повинні мати достатню репутацію та володіти відповідними знаннями у сфері фінансових послуг, управління ризиками та клірингових послуг. Склад ради ЦК повинен належним чином враховувати принцип гендерного балансу.

ЦК повинен створити комітет з ризиків, до складу якого входять представники учасників клірингу, представників клієнтів учасників клірингу та незалежні члени ради ЦК. Комітет з ризиків може запрошувати співробітників ЦК та зовнішніх незалежних експертів брати участь у засіданнях комітету з ризиків без права голосу. Рекомендації комітету з ризиків повинні бути незалежними від будь-якого прямого впливу з боку керівництва ЦК. Жодна з груп представників не повинна мати більшості в комітеті з ризиків. ЦК чітко визначає повноваження, механізми управління для забезпечення його незалежності, операційні процедури, критерії прийому та механізм обрання членів комітету з ризиків. Механізми управління мають бути публічно доступними та, як мінімум, визначати, що комітет з ризиків очолює незалежний член ради ЦК, підпорядковується безпосередньо раді ЦК та проводить регулярні засідання. Комітет з ризиків надає раді ЦК консультації щодо будь-яких механізмів, які можуть вплинути на управління ризиками ЦКП, таких як істотні зміни в моделі ризиків, процедури дефолту, критерії допуску учасників клірингу, кліринг нових класів інструментів або аутсорсинг функцій. Комітет з ризиків повинен своєчасно інформувати раду ЦК про будь-які нові ризики, що впливають на стійкість ЦК. ЦК повинен негайно інформувати НКЦПФР та комітет з ризиків про будь-яке рішення, в якому рада ЦК вирішує не дотримуватися рекомендацій комітету з ризиків, та обґрунтувати таке рішення. Комітет з ризиків або будь-який член комітету з ризиків може повідомити компетентний орган про будь-які сфери, в яких, на його думку, рекомендації комітету з ризиків не були враховані.

ЦК повинен зберігати протягом щонайменше 10 років усі записи про надані послуги та діяльність, щоб НКЦПФР могла контролювати дотримання ЦК вимог законодавства. ЦК зберігає протягом щонайменше 10 років після припинення дії договору всю інформацію про всі договори, які ЦК обробив. Ця інформація має принаймні давати змогу ідентифікувати початкові умови операції до її клірингу ЦК.

ЦК повинен встановити та підтримувати письмові організаційні й адміністративні заходи для виявлення та управління конфліктами інтересів між ЦК, його органами управління, власниками, учасниками клірингу та клієнтами.

ЦК повинен запровадити і підтримувати адекватну політику безперервності діяльності та план відновлення після надзвичайних ситуацій, які спрямовані на збереження функцій ЦК, своєчасне відновлення операцій та виконання зобов'язань ЦК.

Аутсорсинг послуг ЦК

Якщо ЦК передає функції на аутсорсинг, він несе відповідальність за дотримання відповідними надавачами послуг вимог законодавства та має забезпечити, щоб аутсорсинг не призводив до делегування ним власної відповідальності.

Якщо ЦК передає функції на аутсорсинг, ЦК залишається повністю відповідальним за виконання всіх своїх зобов'язань і забезпечує, серед іншого, щоб:

- аутсорсинг не призводив до делегування його відповідальності;
- відносини та зобов'язання ЦК щодо його учасників клірингу або, у відповідних випадках, щодо їхніх клієнтів не змінювались;
- умови для надання ліцензії ЦК фактично не змінювались;
- аутсорсинг не перешкоджав виконанню функцій нагляду та контролю, включаючи доступ на місце для отримання будь-якої відповідної інформації, необхідної для виконання цих повноважень;
- аутсорсинг не призводив до позбавлення ЦК необхідних систем та засобів контролю для управління ризиками;
- постачальник послуг дотримувався вимог щодо безперервності діяльності, еквівалентні тим вимогам, яких ЦК повинен дотримуватись відповідно до вимог законодавства;
- ЦК зберігав необхідні знання та ресурси для оцінки якості наданих послуг та організаційної та капітальної адекватності постачальника послуг, а також для ефективного нагляду за функціями,

переданими на аутсорсинг, та управління ризиками, пов'язаними з аутсорсингом, і здійснював нагляд за цими функціями та управління цими ризиками на постійній основі;

- ЦК мав прямий доступ до відповідної інформації про функції, передані на аутсорсинг;
- постачальник послуг співпрацював з НКЦПФР у зв'язку з переданими на аутсорсинг функціями;
- постачальник послуг захищав будь-яку конфіденційну інформацію, що стосується ЦК, його учасників клірингу та клієнтів.

Вимоги до ведення бізнесу ЦК

При наданні клірингових послуг учасникам клірингу та, у відповідних випадках, їхнім клієнтам ЦК повинен діяти справедливо і професійно в найкращих інтересах таких клірингових учасників і клієнтів та відповідно до належного управління ризиками. ЦК повинен мати доступні, прозорі та справедливі правила оперативного розгляду скарг.

ЦК встановлює категорії допустимих учасників клірингу та критерії їх допуску за участю комітету з ризиків. Такі критерії повинні бути недискримінаційними, прозорими та об'єктивними та забезпечувати справедливий доступ учасників клірингу до ЦК та гарантувати наявність у них фінансових ресурсів та операційних можливостей достатніх для виконання зобов'язань. Критерії, що обмежують доступ до ЦК, допускаються лише в тій мірі, наскільки це необхідно для контролю ризиків ЦК. Критерії допуску повинні забезпечувати, що інший ЦК або інші клірингові установи не можуть бути учасниками клірингу цього ЦК прямо або опосередковано (крім встановлених винятків).

Нефінансові контрагенти можуть бути прийняті як учасники клірингу лише за умови, що вони зможуть продемонструвати, що вони здатні виконувати вимоги до маржі та внесків до гарантійного фонду. Такий нефінансовий контрагент може надавати клірингові послуги лише нефінансовим контрагентам своєї групи, і може вести рахунки в ЦК лише для активів та позицій, що обліковуються за власний рахунок або за рахунок таких нефінансових контрагентів своєї групи.

ЦК повинен регулярно (як мінімум, щорічно) перевіряти дотримання відповідних критеріїв учасниками клірингу.

ЦК повинен мати об'єктивні та прозорі процедури для призупинення діяльності та упорядкованого виходу учасників клірингу, які більше не відповідають встановленим критеріям. ЦК може відмовити у доступі учасникам клірингу, які відповідають встановленим критеріям, лише у разі наявності належних письмових підстав та на основі всебічного аналізу ризиків.

Учасники клірингу, які здійснюють кліринг операцій від імені своїх клієнтів, повинні мати необхідні додаткові фінансові ресурси та операційні можливості для здійснення цієї діяльності.

ЦК може накладати на учасників клірингу конкретні додаткові зобов'язання, такі як участь в аукціонах з продажу позицій учасника клірингу, який не виконує своїх зобов'язань. Такі додаткові зобов'язання повинні бути пропорційними ризику, який несе учасник клірингу, і не повинні обмежувати участь певних категорій учасників клірингу.

Передбачається встановлення вимог до розкриття інформації, а саме:

- ЦК і учасники клірингу повинні публічно розкривати ціни, комісії та ризики, пов'язані з послугами, що надаються; вони повинні розкривати ціни та комісії за кожною надану послугу окремо, включаючи знижки та бонуси, а також умови, за яких можна скористатися цими знижками. Вони також повинні надавати інформацію про моделі початкової маржі та ризики, пов'язані з управлінням дефолтом;
- ЦК повинен надавати своїм учасникам клірингу та, у відповідних випадках, їх клієнтам окремий доступ до конкретних послуг, що надаються ЦК;
- ЦК повинен публічно розкривати обсяги клірингових операцій за кожним класом фінансових інструментів, кліринг яких здійснюється ЦК, на агрегованій основі;
- ЦК має публічно розкривати вимоги до протоколів зв'язку, що використовуються ним для взаємодії з третіми сторонами.

- ЦК повинен публічно розкривати інформацію про будь-які порушення учасниками клірингу критеріїв допуску або вимог до розкриття інформації про ціни та комісії за винятком визначених законодавством випадків (зокрема, якщо таке розкриття становитиме загрозу для фінансової стабільності).

Система обліку ЦК повинна забезпечити відокремлення активів учасника клірингу та його клієнтів від активів іншого учасника клірингу, інших клієнтів, а також активів ЦК. ЦК повинна здійснювати різні види обліку активів (індивідуальний та колективний). Учасник клірингу повинен запропонувати своєму клієнту вибір між кліринговим рахунком з колективним або індивідуальним обліком та надати йому інформацію про вартість та рівень захисту, який надається при колективному або індивідуальному обліках. Клієнт повинен підтвердити свій вид обліку в письмовій формі.

Управління ризиками

ЦК повинен в режимі реального часу вимірювати та оцінювати свою ліквідність і кредитні ризики щодо учасників клірингу та у визначених законом випадках – перед іншим ЦК, з яким він уклав угоду про взаємодію. ЦК повинен мати своєчасний доступ до інформації про джерела ціноутворення для ефективного вимірювання своїх ризиків.

Вимоги щодо маржі

ЦК встановлює, вимагає та стягує маржу для обмеження своїх кредитних ризиків від своїх учасників клірингу та, у відповідних випадках, від ЦК, з якими він уклав угоди про взаємодію. Така маржа має бути достатньою для покриття потенційних ризиків, які, на думку ЦК, виникнуть до ліквідації відповідних позицій.

Маржа має бути достатньою для покриття збитків щонайменше від 99 % змін експозицій за належним часовим горизонтом. ЦК має бути повністю забезпечений маржею щодо своїх експозицій стосовно всіх учасників клірингу щонайменше на щоденній основі.

Рівень маржі постійно переглядається та за потреби коригується ЦК з урахуванням поточних ринкових умов і можливих проциклічних ефектів таких змін.

ЦК має вимагати і збирати маржу на внутрішньоденній основі, принаймні коли перевищені заздалегідь визначені пороги.

ЦК повинен постійно контролювати та переглядати рівень своєї маржі з метою відображення поточних ринкових умов, беручи до уваги будь-які потенційні проциклічні ефекти таких переглядів.

ЦК застосовує моделі та параметри для встановлення своїх вимог щодо маржі. Моделі та параметри повинні бути затверджені НКЦПФР та підлягають висновку колегії з наглядом за ЦК.

Формування та використання гарантійного фонду

ЦК зобов'язаний підтримувати гарантійний фонд для покриття збитків, що перевищують маржинальні вимоги, у випадку дефолту. ЦК встановлює мінімальний розмір внесків учасників клірингу до цього фонду та критерії розрахунку внесків учасників клірингу. Внески мають бути пропорційними ризикам кожного учасника клірингу.

Гарантійний фонд має бути сформований у такому розмірі, щоб ЦК міг витримати, за екстремальних, але правдоподібних ринкових умов, дефолт учасника клірингу з найбільшою експозицією або дефолт другого і третього за величиною експозицій учасників клірингу, якщо сума їхніх експозицій є більшою.

ЦК може створювати окремі гарантійні фонди для різних видів/категорій контрактів/правочинів/операцій, кліринг зобов'язань за якими він здійснює.

Наявність інших фінансових ресурсів

ЦК повинен підтримувати достатні фінансові ресурси для покриття збитків у випадку, якщо гарантійного фонду та маржі буде недостатньо для покриття таких збитків у повному обсязі.

ЦК може встановити обов'язок учасників клірингу, які не допустили дефолту, здійснювати додаткові внески у випадку дефолту іншого учасника клірингу.

Контроль ризику ліквідності

ЦК повинен забезпечувати ліквідність для здійснення своєї діяльності, зокрема шляхом залучення кредитного фінансування. Учасник клірингу, материнська компанія або дочірня компанія цього учасника клірингу разом не повинні надавати більше 25 % кредитів, що необхідні ЦК. ЦК має регулярно оцінювати власні потреби у ліквідності та визначати вимоги щодо доступу до ліквідності.

Управління дефолтом учасника клірингу

Для покриття збитків у разі дефолту учасника кліринга ЦК повинен використовувати фінансові ресурси в такому порядку:

- маржа, надана учасником клірингу, який допустив дефолт;
- якщо такої маржі не достатньо для покриття збитків – внесок до гарантійного фонду учасника клірингу, який допустив дефолт;
- власні фінансові ресурси ЦК, виділені для цієї мети;
- внески до гарантійного фонду, надані учасниками клірингу, які не допустили дефолт, та інші фінансові ресурси (використовуються лише після вичерпання внесків дефолтного учасника).

ЦК не може використовувати маржу, надану учасниками клірингу, які не допустили дефолт, для покриття збитків від дефолту іншого учасника.

НКЦПФР може вимагати від ЦК утримуватися від вчинення певних дій у разі настання значної події, яка не є дефолтом. Відповідні дії можуть включати, зокрема, заборону здійснювати розподіл дивідендів або викупувати прості акції.

Вимоги до забезпечення

ЦК може приймати високоліквідне забезпечення з мінімальними кредитними та ринковими ризиками, включаючи державні гарантії та банківські гарантії (від державних або приватних банків). Особливості залучення такого забезпечення визначаються законодавством.

Вимоги до інвестування ЦК власних фінансових ресурсів

ЦК має право інвестувати власні фінансові ресурси виключно в грошові кошти або високоліквідні фінансові інструменти з мінімальними ринковими та кредитними ризиками. ЦК забороняється інвестувати капітал ЦК, а також кошти/суми, що формуються відповідно до вимог щодо маржі, гарантійного фонду та інших фінансових ресурсів ЦК, у цінні папери самого ЦК або у цінні папери його материнської чи дочірньої компанії.

Процедури у разі невиконання зобов'язань учасником клірингу

ЦК повинен розробити та щорічно переглядати правила, що підлягають застосуванню, якщо учасник клірингу порушує або більше не відповідає вимогам до учасника клірингу. Якщо у ЦК є підстави вважати, що учасник клірингу не зможе виконати свої зобов'язання, ЦК повинен негайно до оголошення або запуску процедури дефолту повідомити про це НКЦПФР.

ЦК вживає всіх розумних заходів для забезпечення того, щоб мати юридичні повноваження для ліквідації позицій дефолтного учасника,

ЦК повинен перевірити, що його процедури на випадок дефолту є юридично чинними та можуть бути примусово виконані. Він повинен вжити всіх розумних заходів для забезпечення наявності в нього повноважень на ліквідацію власних позицій учасника клірингу, який допустив дефолт, а також на переведення або ліквідацію позицій клієнтів такого учасника клірингу.

ЦК зобов'язаний запустити процедури перенесення активів і позицій без згоди дефолтного учасника клірингу. Учасник клірингу, який приймає такі активи і позиції, зобов'язаний прийняти такі активи і позиції лише за умови, що він заздалегідь уклав із відповідним клієнтом або клієнтами договір, який передбачає таке прийняття.

При omnibus-сегрегації активів та позицій клієнтів, ЦК запускає перенесення таких активів та позицій до учасника клірингу, визначеного всіма цими клієнтами; перенесення не здійснюється лише якщо всі клієнти заперечили до його завершення. При індивідуальній сегрегації активів та позицій клієнта, ЦК запускає їх перенесення до учасника клірингу, визначеного цим клієнтом, на запит клієнта. Якщо перенесення не відбулося з будь-якої причини у строк, визначений правилами ЦК, ЦК може вжити всіх дій, дозволених його правилами, для активного управління ризиком, включаючи ліквідацію відповідних активів і позицій.

Забезпечення клієнтів, використовується виключно для покриття позицій, що утримуються за їхнім рахунком. Будь-який залишок, який ЦК заборгував після завершення процесу управління дефолтом учасника клірингу, ЦК, повинен бути негайно повернутий цим клієнтам, якщо вони відомі ЦК, якщо ні — відповідному учаснику клірингу для зарахування за рахунком його клієнтів.

Вимоги щодо стрес-тестування та перегляду моделей

ЦК повинен регулярно переглядати моделі та параметри, що застосовуються для розрахунку внесків до гарантійного фонду, визначення вимог до забезпечення та механізмів контролю ризиків. ЦК забезпечує регулярне стрес-тестування таких моделей та інформує НКЦПФР про результати стрес-тестування. Для внесення будь-яких істотних змін до моделей та параметрів ЦК повинен отримати погодження НКЦПФР у порядку, визначеному НКЦПФР.

Особливості розрахунку гіпотетичного капіталу ЦК

Гіпотетичний капітал є змінною, яка використовується для визначення вимог до власних коштів учасника клірингу у зв'язку з його внесками до гарантійного фонду ЦК.

ЦК повинен розраховувати гіпотетичний капітал щодо контрактів та операцій учасників клірингу (у випадках, визначених законодавством) та повідомляти відповідну інформацію учасникам клірингу, які є установами. Порядок та особливості розрахунку гіпотетичного капіталу визначатимуться НКЦПФР.

Здійснення нагляду, застосування адміністративних заходів та штрафів

Нагляд за діяльністю ЦК

НКЦПФР здійснює постійний нагляд за діяльністю ЦК з метою перевірки дотримання ним вимог законодавства та належного управління ризиками, пов'язаними з кліринговою діяльністю ЦК. У межах наглядових процедур НКЦПФР забезпечує залучення колегії з нагляду за ЦК.

НКЦПФР проводить регулярний наглядовий перегляд та оцінку діяльності ЦК, які охоплюють, зокрема, організаційні механізми дотримання вимог, перелік та характер послуг/видів діяльності, фінансові та операційні ризики, а також зміни, запроваджені ЦК у межах установленого режиму змін. Такий перегляд та оцінка оновлюються щонайменше один раз на рік. ЦК підлягає виїзним перевіркам НКЦПФР щонайменше один раз на рік. Якщо НКЦПФР встановлює невідповідність ЦК встановленим вимогам, НКЦПФР зобов'язує ЦК на ранній стадії вжити необхідних коригувальних заходів у визначений строк.

Загальний підхід до застосування адміністративних заходів та штрафів

Хоча на концептуальному рівні українське законодавство вже містить процедури державного нагляду та застосування адміністративних заходів і штрафних санкцій до порушників, національні законодавчі та підзаконні акти будуть доопрацьовані з метою приведення у відповідність із вимогами регламенту EMIR (з урахуванням створення правових конструкцій, які будуть працювати як до дати набуття Україною членства в ЄС, так і після). Передбачається встановлення, зокрема, заходів і штрафів, що застосовуватимуться НКЦПФР до ЦК інших країн у разі встановлення порушень (норми діятимуть до дати набуття членства в ЄС).

Якщо НКЦПФР виявляє ознаки можливих порушень стосовно ЦК інших країн, вона призначає незалежного слідчого, який не брав участі у процесі отримання ліцензії чи нагляду за відповідним ЦК. За результатами перевірки слідчий подає до НКЦПФР повну справу зі своїми висновками, на підставі яких НКЦПФР приймає рішення про факт вчинення порушень та про застосування адміністративних заходів та штрафних санкцій. Перш ніж накладати штрафи або періодичні санкції, якщо відсутня необхідність термінового прийняття рішення для запобігання значній і неминучій шкоді фінансовій системі, НКЦПФР повинна надати особам, щодо яких ведеться провадження, можливість бути заслуханими і ухвалює рішення лише на підставі висновків, щодо яких вони могли висловити свої зауваження.

Такі процедурні правила щодо застосування адміністративних заходів та штрафних санкцій сутнісно імplementовані в українському законодавстві у вигляді стадії фіксації порушення, що проводиться за результатами проведених інспекцій чи розслідувань та передуює стадії розгляду справи про порушення законодавства та застосування заходів впливу контрольного характеру (в т.ч. фінансових санкцій), та будуть уточнені для забезпечення синхронізації із регламентом EMIR.

Штрафні санкції

Чинне українське законодавство (Закон про державне регулювання ринків капіталу та підзаконні акти НКЦПФР) містить достатньо деталізовану регламентацію процедур встановлення розміру штрафних санкцій за порушення профільного законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Але ця законодавча рамка буде уточнена з метою приведення у відповідність із особливостями визначення розмірів штрафів, викладеними у EMIR. При цьому, на рівні закону будуть визначені конкретні обтяжуючі та пом'якшуючі обставини щодо порушень ЦК, а на підзаконному рівні встановлюватимуться детальні умови застосування обтяжуючих та пом'якшуючих обставин, їх коефіцієнтів коригування при розрахунку штрафів, правила розрахунку штрафів при наявності кількох одночасних порушень.

Періодичні штрафні санкції

Передбачається імplementація нового механізму, що має стимулюючий характер та спрямованість на припинення поточного порушення – періодичних штрафних санкцій. Такі специфічні санкції накладаються за деякі визначені порушення із закритого списку (невиконання розпорядження про усунення порушення, ненадання інформації за запитом, перешкоджання проведенню інспекції/перевірки) на щоденній основі до усунення причини, що спричинила накладення цих санкцій, але протягом обмеженого в часі періоду (6 місяців з дати оприлюднення НКЦПФР інформації про порушення законодавства).

Інші адміністративні заходи, окрім штрафних санкцій, що можуть бути накладені на порушників

У разі встановлення факту одного чи декількох порушень за результатами здійснення НКЦПФР своїх повноважень, проведення інспекції чи розслідування, НКЦПФР може вимагати від ЦК іншої країни припинити порушення, видати публічне попередження, накласти штраф або відкликати дозвіл ЦК іншої країни. При прийнятті рішення про застосування будь-якого адміністративного заходу, в т.ч. штрафу, мають бути взяті до уваги умисність, тривалість та частота порушення, чи виявило порушення серйозні або системні недоліки в процедурах ЦК іншої країни, його системах управління або внутрішньому контролі, а також чи було порушення спричинено, полегшено або іншим чином пов'язано з фінансовим злочином.

Чинне українське законодавство (Закон про державне регулювання ринків капіталу та підзаконні акти НКЦПФР) містить достатньо деталізовану регламентацію процедур застосування адміністративних заходів за порушення профільного законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки, й частково відображає критерії серйозності порушення, але окремі норми будуть уточнені. На рівні законопроекту будуть доповнені відсутні критерії серйозності, а підзаконні акти будуть доповнені (або будуть розроблені нові НПА) детальними методиками розрахунку штрафів та врахування всіх коефіцієнтів та критеріїв серйозності, отриманої вигоди, розрахунку базових штрафів та коригувань в сторону збільшення/зменшення.

Проведення розслідувань

Розслідування ЦК проводитимуться з метою виконання обов'язків НКЦПФР щодо нагляду за дотриманням ЦК вимог закону. Посадові особи, що проводять розслідування, матимуть такі повноваження:

- перевіряти будь-які записи, дані, процедури та будь-які інші матеріали, що мають відношення до виконання обов'язків НКЦПФР, незалежно від носія, на якому вони зберігаються;
- робити або отримувати засвідчені копії або витяги з таких записів, даних, процедур та інших матеріалів;
- вимагати надання усних або письмових пояснень від ЦК щодо фактів або документів, що стосуються предмета розслідування;
- проводити опитування будь-яких інших фізичних або юридичних осіб, які дають згоду на опитування з метою збору інформації, що стосується предмета розслідування;
- запитувати записи телефонних розмов та передачі даних.

НКЦПФР буде проводити розслідування щодо ЦК з ліцензією від НКЦПФР як до, так і після дати набуття Україною членства в ЄС. НКЦПФР також буде проводити розслідування щодо ЦК інших країн до дати набуття членства в ЄС. Після цієї дати відповідні повноваження здійснюватимуться ESMA.

Проведення інспекційних перевірок

Чинне українське законодавство (Закон про державне регулювання ринків капіталу та підзаконні акти НКЦПФР) містить достатньо деталізований механізм проведення виїзних інспекційних перевірок, але він потребує уточнення, зокрема щодо повноважень запитувати записи телефонних розмов та передачі даних, права опечатувати будь-які виробничі приміщення або записи на період та в обсязі, необхідному для проведення інспекції, права проведення виїзної інспекційної перевірки без попереднього повідомлення ЦК, тощо.

НКЦПФР буде проводити інспекційні перевірки щодо ЦК з ліцензією від НКЦПФР як до, так і після дати набуття Україною членства в ЄС. НКЦПФР також буде проводити інспекції щодо ЦК інших країн до дати набуття членства в ЄС. Після цієї дати відповідні повноваження здійснюватимуться ESMA.

Оприлюднення інформації про адміністративні заходи та штрафи

НКЦПФР має оприлюднювати інформацію про накладені штрафи, за винятком випадків, коли таке оприлюднення може серйозно загрожувати фінансовому ринку або завдати непропорційної шкоди залученим сторонам.

Механізм відновлення платоспроможності та врегулювання ЦК

Планування відновлення платоспроможності та врегулювання

План відновлення платоспроможності

ЦК розробляє і підтримує план відновлення платоспроможності, який передбачає заходи, що вживаються у разі як подій дефолту, так і подій, що не є дефолтом, з метою відновлення їх фінансової стійкості без будь-якої надзвичайної державної фінансової підтримки та забезпечення можливості продовжувати надання критичних функцій після істотного погіршення фінансового стану або ризику порушення вимог до капіталу та пруденційних вимог.

План відновлення платоспроможності включає систему індикаторів, заснованих на профілі ризику ЦК, які визначають обставини, за яких заходи в межах плану відновлення платоспроможності повинні застосовуватися. Індикатори можуть бути якісними або кількісними, пов'язаними з фінансовою стійкістю та операційною життєздатністю ЦК, та мають забезпечувати можливість вчасного застосування заходів з відновлення платоспроможності для надання достатнього часу на реалізацію плану. ЦК впроваджує відповідні механізми регулярного моніторингу індикаторів та звітує НКЦПФР про результати такого моніторингу.

Коли ЦК має намір активувати свій план відновлення платоспроможності, він повинен повідомити НКЦПФР про характер та масштаби виявлених проблем, викласти всі відповідні обставини та вказати заходи з відновлення платоспроможності або інші заходи, які він має намір застосувати для вирішення ситуації, а також передбачувані строки відновлення його фінансової стійкості за допомогою цих заходів. Якщо НКЦПФР вважає, що захід з відновлення платоспроможності, який ЦК має намір застосувати, може спричинити значні негативні наслідки для фінансової системи або навряд чи буде ефективним, він може вимагати від ЦК утриматися від застосування

цього заходу. Після отримання відповідного повідомлення НКЦПФР повинна негайно оцінити, чи вимагають обставини застосування повноважень раннього втручання.

ЦК повинен щонайменше щорічно та в будь-якому випадку після будь-яких змін у їхній юридичній або організаційній структурі, бізнесі чи фінансовій ситуації, які можуть істотно вплинути на ці плани або вимагати внесення змін до планів, переглядати, тестувати та за необхідності оновлювати свої плани відновлення платоспроможності. Компетентні органи можуть вимагати від ЦК оновлювати свої плани відновлення платоспроможності частіше.

Плани відновлення платоспроможності інтегруються в корпоративне управління та загальну систему управління ризиками ЦК.

Оцінка плану відновлення платоспроможності

ЦК повинен подати свій план відновлення платоспроможності до НКЦПФР. НКЦПФР передає план до колегії з врегулювання та до відокремленого підрозділу НКЦПФР з врегулювання ЦК (далі – орган з врегулювання). НКЦПФР переглядає план відновлення платоспроможності та оцінює, наскільки він відповідає вимогам протягом шести місяців з моменту подання плану та у координації з колегією з врегулювання.

Орган з врегулювання перевіряє план відновлення платоспроможності з метою виявлення будь-яких заходів, які можуть негативно вплинути на можливість вирішення проблем ЦК. Якщо такі заходи виявлені, орган з врегулювання доводить їх до відома НКЦПФР та надає рекомендації щодо способів усунення негативного впливу цих заходів на можливість вирішення проблем ЦК протягом двох місяців з моменту передачі плану відновлення платоспроможності НКЦПФР.

Якщо НКЦПФР вирішує не діяти за рекомендаціями органу з врегулювання, НКЦПФР повністю обґрунтовує це рішення перед органом з врегулювання. Якщо НКЦПФР погоджується з рекомендаціями органу з врегулювання або вважає у координації з колегією з врегулювання, що в плані відновлення платоспроможності існують суттєві недоліки або матеріальні перешкоди для його реалізації, вона повідомляє ЦК і надає йому можливість подати свої зауваження. НКЦПФР, враховуючи позицію ЦК, може вимагати від ЦК подати протягом двох місяців, з можливістю продовження на один місяць за згодою НКЦПФР, переглянутий план, що демонструє, як ці недоліки або перешкоди усуваються. Якщо недоліки та перешкоди не були належним чином усунені переглянутим планом, або якщо ЦК не подав переглянутий план, НКЦПФР зобов'язує ЦК внести конкретні зміни до плану протягом розумного строку, визначеного НКЦПФР. Якщо ЦК не спроможний визначити такі зміни у встановлений НКЦПФР строк, або якщо запропоновані заходи не усувають належним чином недоліки або перешкоди в реалізації плану відновлення платоспроможності, НКЦПФР зобов'язує ЦК протягом розумного строку вжити конкретних заходів щодо одного або кількох з наступних завдань: знизити профіль ризику ЦК; підвищити здатність ЦК своєчасно проводити докапіталізацію для виконання капітальних та пруденційних вимог; переглянути стратегію та структуру ЦК; внести зміни до системи покриття дефолтів, заходів відновлення платоспроможності та інших механізмів розподілу збитків для покращення можливості вирішення проблем і стійкості критичних функцій; внести зміни до структури управління ЦК.

План врегулювання

Орган з врегулювання після консультацій з НКЦПФР та у координації з колегією з врегулювання складає план врегулювання для ЦК. План врегулювання визначає дії з врегулювання, які орган з врегулювання може вжити, якщо ЦК відповідає умовам для врегулювання. План врегулювання ґрунтується на виважених припущеннях щодо фінансових ресурсів, доступних як інструменти врегулювання, які можуть знадобитися для досягнення цілей врегулювання, та ресурсів, які очікувано будуть доступні відповідно до правил і домовленостей ЦК на момент входження у врегулювання. План врегулювання визначає обставини та різні сценарії застосування інструментів і повноважень врегулювання. Орган з врегулювання передає колегії з врегулювання проект плану врегулювання, інформацію, отриману від ЦК, та будь-яку додаткову інформацію, що є релевантною для колегії з врегулювання.

Орган з врегулювання повідомляє ЦК у письмовій формі, безпосередньо або через НКЦПФР, про альтернативні заходи, яких необхідно вжити для досягнення мети усунення перешкод для можливості врегулювання. ЦК протягом одного місяця пропонує план для виконання альтернативних заходів з розумними строками його реалізації. Якщо орган з врегулювання вважає за необхідне, він може скоротити або продовжити запропонований строк.

Оцінка можливості врегулювання

Орган з врегулювання у взаємодії з колегією з врегулювання та після консультації з НКЦПФР, оцінює, якою мірою ЦК може бути врегульований. ЦК вважається таким, що підлягає врегулюванню, якщо орган з

врегулювання вважає за можливе або ліквідувати його у межах звичайного провадження у разі неплатоспроможності, або врегулювати із застосуванням інструментів врегулювання та здійсненням повноважень з врегулювання, забезпечуючи безперервність критично важливих функцій ЦК та уникаючи будь-якого використання надзвичайної державної фінансової підтримки та, наскільки це можливо, будь-якого значного негативного впливу на фінансову систему та потенціалу невинуватого завдання шкоди зацікавленим сторонам.

Якщо за результатами оцінки можливості врегулювання орган з врегулювання у взаємодії з колегією з врегулювання дійде висновку, що існують суттєві перешкоди для можливості врегулювання ЦК, орган з врегулювання у співпраці з НКЦПФР готує та подає звіт до ЦК та колегії з врегулювання. Такий звіт має містити аналіз суттєвих перешкод для ефективного застосування інструментів врегулювання та здійснення повноважень з врегулювання щодо ЦК, їх впливу на бізнес-модель ЦК та рекомендації щодо цільових заходів для усунення цих перешкод.

Протягом чотирьох місяців з дати отримання вказаного звіту ЦК пропонує органу з врегулювання можливі заходи для усунення або зменшення суттєвих перешкод, визначених у звіті. Орган з врегулювання повідомляє колегію з врегулювання про будь-які заходи, запропоновані ЦК. Орган з врегулювання та колегія з врегулювання оцінюють чи ефективно ці заходи усувають або зменшують зазначені перешкоди. Якщо орган з врегулювання у взаємодії з колегією з врегулювання дійде висновку, що заходи, запропоновані ЦК, не зможуть ефективно зменшити або усунути перешкоди, визначені у звіті, орган з врегулювання визначає альтернативні заходи, про які він повідомляє колегії з врегулювання для ухвалення спільного рішення.

Заходи раннього втручання

Якщо ЦК порушує або ймовірно порушить найближчим часом вимоги до капіталу та/або пруденційні вимоги, або становить ризик для фінансової стабільності, або якщо НКЦПФР визначає, що існують інші ознаки кризової ситуації, яка може вплинути на діяльність ЦК, зокрема, на його здатність надавати клірингові послуги, НКЦПФР може застосувати заходи раннього втручання, зокрема:

- вимагати від ЦК оновити план відновлення платоспроможності, якщо обставини, що спричинили раннє втручання, відрізняються від припущень, викладених у початковому плані відновлення платоспроможності;
- вимагати від ЦК реалізувати один або більше заходів, передбачених у плані відновлення платоспроможності, у визначений строк;
- вимагати від ЦК визначити причини порушення або ймовірного порушення, та розробити програму дій, включаючи відповідні заходи та строки;
- вимагати зміни бізнес-стратегії ЦК;
- вимагати зміни правової або операційної структури ЦК;
- вимагати від ЦК скликати збори його акціонерів або, якщо ЦК не виконує цієї вимоги, скликати такі збори самостійно;
- вимагати усунення або заміни одного чи декількох членів ради або вищого керівництва;
- вимагати від ЦК своєчасного поповнення своїх фінансових ресурсів з метою дотримання або підтримання дотримання вимог щодо капіталу та пруденційних вимог;
- надати органу з врегулювання всю необхідну інформацію для оновлення плану врегулювання ЦК з метою підготовки до можливого врегулювання ЦК та оцінки його активів і зобов'язань, включаючи будь-яку інформацію, отриману під час інспекцій на місці;
- вимагати від ЦК утриматися від реалізації певних заходів плану відновлення платоспроможності, якщо НКЦПФР визначила, що реалізація таких заходів може негативно вплинути на фінансову стабільність держави;
- обмежити або заборонити виплату дивідендів, викуп акцій ЦК, а також може обмежити, заборонити або заморозити будь-які виплати змінної винагороди, визначеної політикою винагороди ЦК, вихідні допомоги керівництву.

Для кожного заходу НКЦПФР встановлює відповідний кінцевий строк і оцінює ефективність цих заходів після їх впровадження.

Заходи раннього втручання дозволяють запобігти подальшому погіршенню фінансового стану ЦК.

Етап Врегулювання

Цілями врегулювання є забезпечення безперервності критично важливих функцій ЦК та його зв'язків з іншими суб'єктами фінансової інфраструктури, уникнення значного негативного впливу на фінансову систему, а також захист державних коштів шляхом мінімізації залежності ЦК від державної фінансової підтримки.

Орган з врегулювання вживає заходів з врегулювання щодо ЦК за умови дотримання всіх таких умов:

- ЦК є неспроможним або ймовірно стане неспроможним;
- відсутні розумні перспективи того, що будь-які альтернативні заходи, включаючи план відновлення платоспроможності ЦК або інші договірні механізми, чи наглядові заходи, включно з ужитими заходами раннього втручання, зможуть запобігти неспроможності ЦК у розумний строк з урахуванням усіх відповідних обставин;
- захід з врегулювання є необхідним в інтересах суспільства для досягнення однієї чи кількох цілей врегулювання, і ліквідація ЦК відповідно до звичайних процедур неплатоспроможності не забезпечила б досягнення цих цілей у тій самій мірі.

Орган з врегулювання забезпечує, щоб будь-який захід з врегулювання здійснювався на підставі оцінки, що забезпечує справедливе, об'єктивне та реалістичне визначення активів, зобов'язань, прав і обов'язків ЦК.

Орган з врегулювання вживає заходи з врегулювання, застосовуючи будь-який з таких інструментів врегулювання окремо або в будь-якій комбінації:

- інструменти розподілу позицій та розподілу збитків;
- інструмент списання та конверсії;
- інструмент продажу бізнесу;
- інструмент перехідного ЦК.

Орган з врегулювання може укладати договори позики або договори про отримання інших форм фінансової підтримки, якщо це необхідно для задоволення тимчасових потреб у ліквідності з метою забезпечення ефективного застосування інструментів врегулювання.

У надзвичайно винятковій ситуації системної кризи можуть застосовуватись державні інструменти стабілізації.

Інструменти врегулювання

Інструменти розподілу позицій та розподілу збитків

Інструменти розподілу позицій та розподілу збитків передбачають розірвання контрактів, зменшення платіжних зобов'язань ЦК перед учасниками клірингу, які не порушили зобов'язань (не-дефолтними учасниками), вимоги до таких учасників зробити грошові внески до ЦК.

Інструмент розподілу позицій забезпечує відновлення збалансованості портфелю ЦК шляхом контрольованого припинення або передачі контрактів, що стосуються надання клірингових послуг. Інструменти розподілу збитків використовуються для покриття втрат, підтримання ліквідності платіжних зобов'язань ЦК та сприяння передачі його бізнесу іншій стороні. Механізми включають зменшення виплат за варіаційною маржею й вимогу грошових внесків від недефолтних учасників у межах законодавчо встановлених лімітів.

Інструмент списання та конверсії

Передбачає зменшення або конверсію розміру інструментів власності (акцій/часток в статутному капіталі), боргу чи інших незабезпечених зобов'язань, що вимагає від ЦК надання та впровадження плану реорганізації бізнесу.

Після застосування інструменту ЦК зобов'язаний підготувати план реорганізації діяльності з аналізом причин неспроможності та заходами для відновлення життєздатності. Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання оцінює, затверджує й контролює виконання цього плану, вимагаючи уточнень або перегляду за потреби.

Інструмент продажу бізнесу

Передбачає продаж права власності на акції, будь-яких активів, прав, зобов'язань ЦК під час процедури врегулювання.

Інструмент продажу бізнесу дозволяє відокремленому підрозділу НКЦПФР з врегулювання передавати інструменти власності (акції чи частки в статутному капіталі), активи, права та зобов'язання ЦК покупцю без згоди акціонерів ЦК на комерційних умовах і в рамках механізмів державної допомоги, включно з можливістю НБУ виступати кредитором останньої інстанції. Винагорода від продажу розподіляється між власниками інструментів власності, ЦК або недефолтними учасниками пропорційно збиткам. Механізм допускає повторні передачі, тимчасове призупинення прав покупця до завершення регуляторної оцінки та гарантує, що покупець зберегає доступ до необхідних фінансових інфраструктур. Процедурні вимоги включають обов'язковий маркетинг активів за принципами прозорості, недискримінації, швидкості та максимізації ціни. Винятки з маркетингу можливі, якщо його проведення загрожує цілям врегулювання або фінансовій стабільності.

Інструмент перехідного ЦК

Передбачає тимчасову передачу іншому ЦК (перехідному ЦК) права власності на акції або будь-яких активів, прав, зобов'язань ЦК під час процедури врегулювання.

Інструмент перехідного ЦК дозволяє відокремленому підрозділу НКЦПФР з врегулювання створити контрольовану державними органами юридичну особу та передати їй інструменти власності, активи, права й зобов'язання ЦК для збереження критично важливих функцій і подальшого продажу. Передача здійснюється без згоди акціонерів ЦК і з умовою, що сумарні передані зобов'язання не перевищують сумарні активи. Будь-яка компенсація розподіляється у зворотному порядку розподілу втрат, відповідно до структури покриття дефолтів або правил ЦК. Перехідний ЦК тимчасово користується правами та авторизацією вихідного ЦК, підлягає затвердженню відокремленим підрозділом НКЦПФР з врегулювання вимогам до управління, і має бути проданий або припинений у визначений строк. Його діяльність завершується, коли досягнуті цілі врегулювання, завершено продаж або сплив максимальний період існування.

Використання цих інструментів може поєднуватися та адаптуватися під обставини, щоб забезпечити безперервність критичних функцій ЦК та мінімізувати вплив на фінансову стабільність. Перед застосуванням таких інструментів відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання має максимально врахувати та активувати виконання невиконаних договірних зобов'язань ЦК і його учасників, за винятком випадків, коли це створювало б системні ризики або перешкоджало досягненню цілей врегулювання.

У надзвичайних ситуаціях можуть застосуватись державні інструменти стабілізації як крайній захід, за умови дотримання вимог щодо державної допомоги (чітке спрямування на досягнення цілей врегулювання, обмеженість у часі, а також можливість залучення НБУ як кредитора останньої інстанції) та забезпечення механізмів повного подальшого відшкодування витрачених коштів.

Застосовуючи інструменти врегулювання, відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання забезпечує відновлення збалансованості портфеля ЦК, повний розподіл збитків, відновлення попередньо профінансованих ресурсів та достатню рекапіталізацію, що дозволяє ЦК або перехідному ЦК продовжувати виконувати свої критично важливі функції.

Альтернативні засоби фінансування та державні інструменти

Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання може укладати договори позики або інші договори про отримання інших форм фінансової підтримки, якщо це необхідно для задоволення тимчасових потреб у ліквідності з метою забезпечення ефективного застосування інструментів врегулювання.

У виняткових випадках системної кризи можуть застосовуватись державні інструменти стабілізації як останній засіб, за умови обмеженості у часі, чіткого спрямування на досягнення цілей врегулювання, включно з можливістю НБУ виступати кредитором останньої інстанції, та наявності механізмів відшкодування витрат. Державна підтримка капіталу може використовуватись для рекапіталізації ЦК в обмін на інструменти власності, зокрема чинне законодавство вже передбачає право НБУ підтримувати ліквідність ЦК та бути акціонером

(учасником) клірингових установ. Такі інструменти власності (акції/частки в статутному капіталі) повинні бути продані приватному покупцю, щойно це дозволять обставини. Тимчасова державна власність передбачає передачу інструментів власності державі з подальшим комерційним управлінням ЦК і продажем за сприятливих ринкових умов.

Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання

Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання впроваджує належні структурні механізми для уникнення конфлікту інтересів при реалізації НКЦПФР своїх повноважень як компетентного органу. Це включає забезпечення операційної незалежності відокремленого підрозділу НКЦПФР з врегулювання, окремого персоналу та чітких схем звітності. Водночас вимоги щодо структурних механізмів не повинні перешкоджати тому, щоб лінії звітності НКЦПФР могли сходилися на найвищому рівні управління, або щоб персонал НКЦПФР міг бути розподілений між різними функціями (підрозділами) для виконання тимчасової роботи, або щоб НКЦПФР могла скористатися досвідом спільного використання персоналу.

Повноваження

Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання має широкий спектр повноважень, зокрема (але не виключно):

- вимагати від будь-якої особи надання будь-якої інформації, необхідної для прийняття та підготовки дії врегулювання;
- здійснювати контроль над ЦК, що перебуває у врегулюванні, та користуватися усіма правами і повноваженнями, наданими власникам інструментів власності та раді ЦК, включаючи права та повноваження за правилами функціонування ЦК;
- передавати інструменти власності, випущені ЦК, що перебуває у врегулюванні;
- передавати іншому суб'єкту, за його згодою, права, активи, зобов'язання або обов'язки ЦК;
- анулювати боргові інструменти, випущені ЦК, що перебуває у врегулюванні;
- конвертувати боргові інструменти чи інші незабезпечені зобов'язання ЦК, що перебуває у врегулюванні, у інструменти власності цього ЦК або перехідного ЦК, на який були передані активи, права, зобов'язання чи обов'язки ЦК;
- зменшувати, включно до повного зменшення до нуля, основну суму або залишок за борговими інструментами чи іншими незабезпеченими зобов'язаннями ЦК, що перебуває у врегулюванні;
- зменшувати, включно до повного зменшення до нуля, номінальну вартість інструментів власності ЦК, що перебуває у врегулюванні, та анулювати такі інструменти власності;
- вимагати від ЦК, що перебуває у врегулюванні, випуск нових інструментів власності, включаючи привілейовані акції та конвертовані умовно інструменти;
- щодо боргових інструментів та інших зобов'язань ЦК, змінювати або коригувати їх терміни погашення, змінювати розмір відсотків або дату нарахування відсотків, включаючи тимчасове призупинення платежів;
- усувати або замінювати раду та вище керівництво ЦК, що перебуває у врегулюванні;
- вимагати від учасників клірингу надання додаткових грошових внесків у межах обмеження.

Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання може здійснювати зазначені повноваження окремо або у будь-якій комбінації.

Призначення спеціальних керуючих

Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання може призначити одного або кількох спеціальних керуючих для заміни ради ЦК, що перебуває в процесі врегулювання. Такий керуючий повинен мати добру репутацію та достатній досвід у сфері фінансових послуг, управління ризиками та клірингових послуг.

Спеціальний керуючий отримує всі повноваження акціонерів та ради ЦК, але реалізує повноваження під контролем відокремленого підрозділу НКЦПФР з врегулювання. Відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання може обмежувати дії спеціального керуючого або вимагати попередньої згоди для окремих дій. Спеціальний керуючий вживає всіх необхідних заходів для досягнення цілей врегулювання та реалізації заходів щодо врегулювання на практиці.

Спеціальний керуючий складає звіти для відокремленого підрозділу НКЦПФР з врегулювання у встановлені регулярні проміжки часу, а також на початку та наприкінці мандату. Звіти повинні детально описувати фінансовий стан ЦК і вказувати причини прийнятих заходів.

Колегія з врегулювання

Колегія з врегулювання є платформою для виконання таких завдань:

- обмін інформацією, необхідною для складання планів врегулювання, включно з урахуванням системного впливу від реалізації плану врегулювання, для застосування підготовчих та запобіжних заходів і для врегулювання;
- складання планів врегулювання;
- оцінка можливості врегулювання ЦК;
- виявлення, усунення та ліквідація перешкод для можливості врегулювання ЦК;
- координація публічної комунікації щодо планів та стратегій врегулювання.

Членами колегії з врегулювання є, зокрема, представники відокремленого підрозділу НКЦПФР з врегулювання, представники НКЦПФР, НБУ, профільного міністерства, інших органів, визначених законом.

Запобіжні заходи

Принцип «жодного кредитора не буде поставлено в гірше становище»

Коли орган з врегулювання застосовує один або кілька інструментів врегулювання, він повинен забезпечити, щоб акціонери, клірингові учасники та інші кредитори не зазнали більших втрат, ніж вони зазнали б у разі, якби орган з врегулювання не застосував жодних заходів щодо ЦК у момент, коли орган з врегулювання вважав, що умови для врегулювання були виконані, і ЦК був би ліквідований за звичайною процедурою неплатоспроможності з повним застосуванням відповідних договірних зобов'язань та інших положень правил його діяльності.

Для оцінки відповідності принципу «жодного кредитора не буде поставлено в гірше становище» орган з врегулювання забезпечує проведення оцінки незалежною особою якомога швидше після застосування заходів врегулювання.

Запобіжні заходи щодо акціонерів, клірингових учасників та інших кредиторів

Якщо відповідно до проведеної оцінки будь-який акціонер, учасник клірингу або інший кредитор зазнав більших втрат, ніж він зазнав би, якби орган з врегулювання не застосував заходи щодо ЦК і ЦК був ліквідований за звичайною процедурою неплатоспроможності з повним застосуванням відповідних договірних зобов'язань або інших правил його діяльності, цей акціонер, учасник клірингу або інший кредитор має право на виплату різниці.

Запобіжні заходи щодо клієнтів та непрямих клієнтів

Договірні положення, що дозволяють учасникам клірингу поширювати на своїх клієнтів негативні наслідки застосування інструментів врегулювання, мають також включати, на еквівалентній та пропорційній основі, право клієнтів на будь-яке відшкодування або компенсацію, яку отримують учасники клірингу, або будь-який грошовий еквівалент такого відшкодування чи компенсації.

Відшкодування виплат

Орган з врегулювання має максимально відшкодувати будь-які обґрунтовані витрати, понесені у зв'язку з виплатою в рамках запобіжних заходів, одним із наступних способів:

- за рахунок ЦК, що перебуває у врегулюванні, як привілейований кредитор;
- за рахунок будь-якої винагороди, сплаченої покупцем у разі застосування інструменту продажу бізнесу;
- за рахунок будь-яких доходів, отриманих у результаті ліквідації перехідного ЦК, як привілейований кредитор.

Інші запобіжні заходи

Окрім того, застосовуються такі запобіжні заходи, як захист фінансового забезпечення, заліку та неттінгових угод, захист договорів про забезпечення, захист структурованих фінансових договорів та облігацій з покриттям, захист торгових систем, клірингових систем та систем розрахунків.

Судове оскарження та звичайні провадження про неплатоспроможність

Усі особи, яких стосується рішення про вжиття антикризових заходів або врегулювання, мають право його оскаржити. Водночас подання апеляції не зупиняє дію рішення відокремленого підрозділу НКЦПФР з врегулювання, яке підлягає негайному виконанню. Скасування рішення про вжиття антикризових заходів або врегулювання не впливає на наступні адміністративні акти, укладені на основі скасованого рішення, однак заявник може отримати компенсацію за завдані йому збитки.

Звичайне провадження у справі про неплатоспроможність щодо ЦК може бути розпочате лише за ініціативою або згодою відокремленого підрозділу НКЦПФР з врегулювання. НКЦПФР повідомляється про будь-які заяви щодо відкриття таких проваджень. Процедури банкрутства можуть бути розпочаті лише після повідомлення відокремленим підрозділом НКЦПФР з врегулювання про відсутність заходів з врегулювання. Також, відокремлений підрозділ НКЦПФР з врегулювання може звертатися до суду для зупинення розгляду судових справ, у яких стороною є ЦК, що перебуває у процесі врегулювання.

VI. Торговий репозиторій

Передбачається збереження чинного підходу щодо процедури авторизації ТР (включаючи процес подання та вимоги до документів, строки розгляду НКЦПФР заяви про включення до Реєстру торгових репозиторіїв тощо). Також передбачається доповнення і деталізація чинних положень щодо зобов'язання ТР надавати на запит НКЦПФР інформацію, та доповнення вимог до ТР.

Крім того, будуть впроваджені нові норми, які стосуватимуться проведення НКЦПФР розслідувань та перевірок ТР та третіх сторін, які виконують аутсорсингові функції, делеговані їм ТР, а також призначення незалежного слідчого в окремих випадках.

Вимоги до ТР

ТР зобов'язаний забезпечити належну систему управління, що передбачає чітко визначену організаційну структуру, прозорий та узгоджений розподіл повноважень, ефективні механізми внутрішнього контролю, які запобігають розголошенню конфіденційної інформації. Вище керівництво та члени ради ТР повинні мати бездоганну ділову репутацію та достатній професійний досвід, необхідний для забезпечення належного та обачного управління ТР.

ТР зобов'язаний підтримувати належну організаційну структуру, яка забезпечує безперервність та впорядкованість виконання його функцій і надання послуг.

ТР зобов'язаний установити об'єктивні, публічні та недискримінаційні умови доступу до власних послуг. Інформація про ціни та збори розкривається окремо для кожної послуги. ТР має забезпечити можливість доступу до кожної послуги окремо.

ТР зобов'язаний забезпечити функціонування процедур узгодження даних між ТР, перевірки повноти та коректності поданої інформації, а також процедур упорядкованої передачі даних до іншого ТР у випадках, передбачених законодавством або на вимогу відповідних сторін.

Допоміжні послуги ТР

ТР може надавати допоміжні послуги, зокрема, послуги з підтвердження угод, узгодження угод, обслуговування кредитних подій, узгодження портфелів або послуги з компресії портфелів.

Допоміжні послуги повинні надаватися операційно відокремлено від основної діяльності ТР щодо централізованого обліку деривативів.

Операційна надійність ТР

ТР зобов'язаний ідентифікувати джерела операційних ризиків та мінімізувати їх шляхом впровадження належних систем, механізмів контролю та процедур, включно з інформаційно-комунікаційними системами, що відповідають вимогам законодавства у сфері цифрової стійкості.

ТР зобов'язаний розробити, впровадити та підтримувати політику забезпечення безперервності діяльності. У разі скасування реєстрації ТР забезпечує передачу даних до іншого ТР та перенаправлення потоків звітності.

Зберігання, використання та захист даних ТР

ТР може використовувати отримані дані для комерційних цілей виключно за умови наявності згоди відповідних контрагентів. ТР зобов'язаний оперативно реєструвати подану інформацію, зберігати її не менше ніж 10 років після припинення відповідних договорів, а також забезпечити фіксацію всіх змін у зареєстрованих даних. ТР здійснює розрахунок позицій за класами деривативів та за суб'єктами звітності відповідно до поданих даних та забезпечує сторонам договору можливість своєчасного доступу до інформації та її коригування.

ТР зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів для запобігання неправомірному використанню даних. Фізичні особи, які мають тісні зв'язки з ТР, а також пов'язані з ТР юридичні особи, не мають права використовувати конфіденційну інформацію, що міститься у ТР, у комерційних цілях.

Прозорість діяльності ТР

ТР зобов'язаний регулярно та у доступній формі оприлюднювати агреговану інформацію про позиції за класами деривативів. ТР зобов'язаний забезпечити НКЦПФР прямий та негайний доступ до даних, необхідних для виконання нею своїх обов'язків та повноважень.

Визнання ТР інших країн

ТР, заснований у третій країні, може надавати свої послуги та здійснювати свою діяльність в Україні лише після його визнання НКЦПФР, що здійснюється шляхом проходження процедури авторизації.

Для проходження авторизації ТР подає визначені документи, в тому числі інформацію та документи, необхідні для перевірки того, що ТР має дозвіл та підлягає ефективному нагляду в іншій країні, яка, зокрема, була визнана такою, що має еквівалентну та дієву систему регулювання та нагляду, уклала угоди про співпрацю з метою забезпечення негайного та постійного доступу до всієї необхідної інформації.

НКЦПФР публікує на своєму веб-сайті перелік визнаних торгових репозиторіїв.

Запит інформації

НКЦПФР має право запитувати інформацію від ТР та третіх сторін, які виконують аутсорсингові функції, делеговані їм ТР. Такі запити повинні містити правову підставу, мету, необхідну інформацію, терміни надання та попередження про відповідальність за надання неправдивих даних, включаючи штрафні санкції. НКЦПФР має запитувати інформацію шляхом подання запиту або прийняття відповідного рішення про надання інформації. У разі, якщо інформація запитується через рішення НКЦПФР, у ньому також зазначається право на оскарження такого рішення у судовому порядку.

Здійснення нагляду, застосування адміністративних заходів та штрафів

Загальний підхід до застосування адміністративних заходів та штрафів

Хоча на концептуальному рівні українське законодавство вже містить процедури державного нагляду та застосування адміністративних заходів і штрафних санкцій до порушників профільного законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки, національні законодавчі та підзаконні акти будуть доопрацьовані з метою приведення у відповідність із вимогами регламенту EMIR (з урахуванням створення правових конструкцій, які будуть працювати як до дати набуття Україною членства в ЄС, так і після, коли застосовувати заходи та штрафи щодо ТР буде ESMA).

Якщо НКЦПФР виявляє ознаки можливих порушень стосовно ТР, вона призначає незалежного слідчого, який не брав участі у процесі реєстрації ТР чи нагляду за ним. За результатами перевірки слідчий подає до НКЦПФР повну справу зі своїми висновками, на підставі яких НКЦПФР приймає рішення про факт вчинення порушень та про застосування адміністративних заходів та штрафних санкцій. Перш ніж накладати штрафи або періодичні санкції, якщо відсутня необхідність термінового прийняття рішення для запобігання значній і неминучій шкоді фінансовій системі, НКЦПФР повинна надати особам, щодо яких ведеться провадження, можливість бути заслуханними і ухвалює рішення лише на підставі висновків, щодо яких вони могли висловити свої зауваження. НКЦПФР передає справи відповідним правоохоронним органам для подальшого розслідування та можливого відкриття кримінальної справи.

Такі процедурні правила щодо застосування адміністративних заходів та штрафних санкцій сутнісно імплементовані в українському законодавстві у вигляді стадії фіксації порушення, що проводиться за результатами проведених інспекцій чи розслідувань та передуює стадії розгляду справи про порушення законодавства та застосування заходів впливу контрольного характеру (в т.ч. фінансових санкцій), та будуть уточнені для забезпечення синхронізації із регламентом EMIR.

Штрафні санкції

Чинне українське законодавство містить достатньо деталізовану регламентацію процедур встановлення розміру штрафних санкцій за порушення профільного законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки.

Але ця законодавча рамка буде уточнена з метою приведення у відповідність із особливостями визначення розмірів штрафів, викладеними у EMIR. При цьому, передбачається на рівні закону встановлення конкретних обтяжуючих та пом'якшуючих обставини щодо порушень ЦК, а на підзаконному рівні встановлюватимуться детальні умови застосування обтяжуючих та пом'якшуючих обставин, їх коефіцієнтів коригування при розрахунку штрафів, правила розрахунку штрафів при наявності кількох одночасних порушень.

Періодичні штрафні санкції

В законодавство України буде імплементовано новий механізм що має стимулюючий характер та спрямованість на припинення поточного порушення – періодичні штрафні санкції. Такі специфічні санкції накладаються за деякі визначені порушення із закритого списку (невиконання розпорядження про усунення порушення, ненадання інформації за запитом, перешкоджання проведенню інспекції/перевірки) на щоденній основі до усунення причини, що спричинила накладення цих санкцій, але протягом обмеженого в часі періоду (6 місяців з дати оприлюднення НКЦПФР інформації про порушення законодавства).

Інші адміністративні заходи, окрім штрафних санкцій, що можуть бути накладені на порушників

У разі встановлення факту одного чи декількох порушень за результатами здійснення НКЦПФР своїх повноважень, проведення інспекції чи розслідування, НКЦПФР може вимагати від ТР припинити порушення, видати публічне попередження, накласти штраф або скасувати реєстрацію. При прийнятті рішення про застосування будь-якого адміністративного заходу, в т.ч. штрафу, мають бути взяті до уваги умисність, тривалість та частота порушення, чи виявило порушення серйозні або системні недоліки в процедурах ТР, його системах управління або внутрішньому контролі, а також чи було порушення спричинено, полегшено або іншим чином пов'язано з фінансовим злочином.

Чинне українське законодавство (Закон про державне регулювання ринків капіталу та підзаконні акти НКЦПФР) містить достатньо деталізовану регламентацію процедур застосування адміністративних заходів за порушення профільного законодавства про ринки капіталу та організовані товарні ринки, й частково відображає критерії серйозності порушення, але окремі норми будуть уточнені. На рівні Законопроекту будуть доповнені відсутні критерії серйозності, а підзаконні акти будуть доповнені (або будуть розроблені нові НПА) детальними методиками розрахунку штрафів та врахування всіх коефіцієнтів та критеріїв серйозності, отриманої вигоди, розрахунку базових штрафів та коригувань в сторону збільшення/зменшення.

Проведення розслідувань

НКЦПФР має право проводити розслідування ТР та третіх сторін, які виконують аутсорсингові функції, делеговані їм ТР, в рамках здійснення своїх повноважень. НКЦПФР може ініціювати розслідування, якщо є підозри щодо можливих порушень ТР або третіх сторін, які виконують аутсорсингові функції, делеговані їм ТР, які можуть загрожувати стабільності фінансових ринків або правам інвесторів.

Посадові особи, що проводять розслідування, матимуть такі повноваження:

- перевіряти будь-які записи, дані, процедури та будь-які інші матеріали, що мають відношення до виконання обов'язків НКЦПФР, незалежно від носія, на якому вони зберігаються;
- робити або отримувати засвідчені копії або витяги з таких записів, даних, процедур та інших матеріалів;
- вимагати надання усних або письмових пояснень від ТР щодо фактів або документів, що стосуються предмета розслідування;
- проводити опитування будь-яких інших фізичних або юридичних осіб, які дають згоду на опитування з метою збору інформації, що стосується предмета розслідування;
- запитувати записи телефонних розмов та передачі даних.

ТР та треті сторони, які виконують аутсорсингові функції, делеговані їм ТР, зобов'язані надавати НКЦПФР інформацію та співпрацювати під час розслідувань. Зокрема, це включає надання доступу до всіх необхідних документів, даних та інших матеріалів, які можуть бути корисними для розслідування НКЦПФР. Процес

розслідування може включати опитування осіб, які мають відношення до справи, а також перевірку фінансових звітів, внутрішніх політик та процедур, що регулюють діяльність цих ТР та третіх сторін, які виконують аутсорсингові функції, делеговані їм.

НКЦПФР буде проводити розслідування щодо ТР до дати набуття Україною членства в ЄС. Після цієї дати відповідні повноваження здійснюватимуться ESMA. При цьому, якщо це необхідно для належного виконання наглядових функцій, ESMA зможе делегувати конкретні наглядові функції НКЦПФР, зокрема щодо запитування інформації, проведення розслідувань та виїзних інспекційних перевірок.

Проведення інспекційних перевірок

НКЦПФР має право проводити виїзні перевірки у комерційних приміщеннях, на земельних ділянках або щодо іншого майна ТР та третіх сторін, які виконують аутсорсингові функції, делеговані їм ТР. Представники НКЦПФР можуть безпосередньо відвідувати місця, де здійснюється діяльність, яка підлягає перевірці, зокрема входити до приміщень, перевіряти документи, знімати копії та отримувати витяги з записів. Якщо під час перевірки виявляються порушення, НКЦПФР може опечатувати приміщення для подальшого розслідування.

Крім того, ESMA може вимагати допомоги від інших органів, наприклад – правоохоронних, якщо під час проведення перевірки виникають труднощі. Якщо для проведення перевірки потрібен дозвіл правоохоронних або судових органів, НКЦПФР виконує усі необхідні дії для його отримання.

Чинне українське законодавство (Закон про державне регулювання ринків капіталу та підзаконні акти НКЦПФР) містить достатньо деталізований механізм проведення виїзних інспекційних перевірок, але він потребує уточнення, зокрема щодо повноважень запитувати записи телефонних розмов та передачі даних, права опечатувати будь-які виробничі приміщення або записи на період та в обсязі, необхідному для проведення інспекції, права проведення виїзної інспекційної перевірки без попереднього повідомлення ТР, тощо.

НКЦПФР буде проводити інспекційні перевірки щодо ТР до дати набуття Україною членства в ЄС. Після цієї дати відповідні повноваження здійснюватимуться ESMA. При цьому, якщо це необхідно для належного виконання наглядових функцій, ESMA зможе делегувати конкретні наглядові функції НКЦПФР, зокрема щодо запитування інформації, проведення розслідувань та виїзних інспекційних перевірок.

Оприлюднення інформації про адміністративні заходи та штрафи

НКЦПФР має оприлюднювати інформацію про накладені штрафи, за винятком випадків, коли таке оприлюднення може серйозно загрожувати фінансовому ринку або завдати непропорційної шкоди залученим сторонам.

VII. Кліринг деривативів, укладених поза регульованим ринком

Фінансові та нефінансові контрагенти, клас деривативів

Для цілей встановлення обов'язку щодо клірингу через ЦК деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, в законодавство України вводяться, зокрема, поняття «фінансовий контрагент» та «нефінансовий контрагент», а також поняття «клас деривативів».

Фінансовим контрагентом є суб'єкт, що належить до фінансових установ, зокрема: кредитна установа, інвестиційна фірма, страхова компанія, центральний депозитарій цінних паперів.

Нефінансовим контрагентом є суб'єкт господарювання, який не є фінансовим контрагентом та не є ЦК.

Клас деривативів — це підгрупа деривативів, що має спільні та суттєві характеристики, включаючи щонайменше зв'язок із базовим активом, тип базового активу та валюту номінальної суми; деривативи одного класу можуть мати різні строки погашення. Класифікація деривативів визначається НКЦПФР.

Обов'язковий кліринг через ЦК деривативів, укладених поза регульованим ринком

НКЦПФР визначає класи деривативів, укладених поза регульованим ринком, які підлягають обов'язку клірингу через ЦК, а також дату (дати) набрання чинності таким обов'язком.

НКЦПФР забезпечує ведення та постійне оновлення публічного реєстру класів деривативів, укладених поза регульованим ринком, що підлягають обов'язку клірингу, із зазначенням (щонайменше) класів, дат застосування та ЦК, допущених до клірингу відповідних класів.

Контрагенти зобов'язані здійснювати кліринг через ЦК деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, які належать до класу деривативів, визначеного НКЦПФР таким, що підлягає обов'язку клірингу через ЦК, за умови одночасного виконання вимог щодо:

- суб'єктного складу та
- дати укладення або новації деривативного контракту.

Суб'єктний склад

Обов'язок клірингу через ЦК застосовується до деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, якщо вони укладені між:

- двома фінансовими контрагентами, які підпадають під встановлені критерії застосування обов'язку клірингу через ЦК;
- фінансовим контрагентом та нефінансовим контрагентом, кожен з яких підпадає під встановлені критерії застосування обов'язку клірингу через ЦК;
- двома нефінансовими контрагентами, кожен з яких підпадає під встановлені критерії застосування обов'язку клірингу через ЦК;
- фінансовим або нефінансовим контрагентом, який підпадає під критерії застосування обов'язку клірингу через ЦК, та нерезидентом, на якого поширювалося б зобов'язання клірингу через ЦК, якби він був резидентом України (за встановленими критеріями);
- між двома нерезидентами, на яких поширювався б аналогічний обов'язок щодо клірингу через ЦК, якби вони були резидентами України, за наявності хоча б однієї з підстав:
 - контракт має прямий, суттєвий та передбачуваний вплив на Україну чи її фінансовий ринок;
 - застосування обов'язку є необхідним або доцільним для запобігання обходу вимог щодо обов'язкового клірингу через ЦК.

Умова щодо дати

Обов'язок щодо клірингу деривативів, укладених поза регульованим ринком, через ЦК застосовується, якщо деривативні контракти укладені або замінені внаслідок новації в день набрання чинності обов'язку щодо клірингу

через ЦК або після цієї дати, за умови, що на день їх укладення або новації контрагенти відповідають критеріям застосування обов'язку клірингу через ЦК.

Критерії застосування обов'язку клірингу через ЦК (пороговий підхід)

Обов'язок клірингу через ЦК застосовується за пороговим підходом: фінансові та нефінансові контрагенти підпадають під нього, зокрема, у разі перевищення встановлених НКЦПФР порогових значень сукупної позиції за деривативами, укладеними поза регульованим ринком, у розрізі класів деривативів, визначених як такі, що підлягають клірингу через ЦК. Для нефінансових контрагентів при визначенні порогу не враховуються деривативи, що об'єктивно зменшують ризики, безпосередньо пов'язані з їхньою комерційною діяльністю або казначейським фінансуванням.

У разі нездійснення розрахунку позицій для цілей порогів або перевищення порогових значень контрагент зобов'язаний повідомити про це НКЦПФР та протягом встановленого строку забезпечити готовність до виконання обов'язку клірингу через ЦК; обов'язок клірингу через ЦК застосовується до нових деривативних контрактів а також деривативних контрактів, що були замінені внаслідок новації, після спливу такого строку.

Фінансовий контрагент, який не здійснив розрахунок позицій для цілей клірингових порогів або перевищив кліринговий поріг, після повідомлення НКЦПФР та спливу встановленого строку підпадає під обов'язок клірингу щодо всіх класів деривативів, для яких встановлено обов'язок клірингу. Нефінансовий контрагент у разі перевищення порогової величини за результатами розрахунку підпадає під обов'язок клірингу щодо тих класів деривативів, за якими порогову величину перевищено, а у разі нездійснення розрахунку — щодо всіх класів, для яких встановлено обов'язок клірингу.

Ключові винятки щодо зобов'язання клірингу через ЦК

1. Внутрішньогрупові деривативні контракти

Обов'язок клірингу через ЦК не застосовується до деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, які є внутрішньогруповими транзакціями, тобто укладені між контрагентами однієї групи і відповідають встановленим умовам, зокрема, щодо консолідації та централізованих процедур оцінки, вимірювання і контролю ризиків. Це звільнення застосовується без шкоди для застосування вимог щодо зниження ризиків для деривативних контрактів, що не клірингуються через ЦК. Якщо обидва контрагенти створені в Україні, звільнення застосовується за умови, що контрагенти завчасно письмово повідомили НКЦПФР про намір скористатися звільненням; НКЦПФР у встановленому порядку має право заперечити проти застосування звільнення у разі невідповідності умовам внутрішньогрупової транзакції, а також після початку застосування звільнення, якщо такі умови перестали виконуватися. Якщо один контрагент створений в Україні, а інший — в іноземній юрисдикції, звільнення застосовується за умови, що український контрагент отримав рішення НКЦПФР про можливість застосування звільнення, і що умови внутрішньогрупової транзакції виконуються. Звільнення не застосовується у випадках, коли іноземна юрисдикція контрагента віднесена до юрисдикцій підвищеного регуляторного ризику, зокрема у сфері протидії відмиванню доходів і фінансуванню тероризму та/або податкової прозорості, відповідно до переліків, визначених у встановленому порядку.

2. Деривативні контракти для хеджування в рамках облігацій з покриттям або сек'юритизації

Обов'язок клірингу через ЦК не застосовується до деривативних контрактів, укладених поза регульованим ринком, які укладаються для хеджування в рамках облігацій з покриттям або сек'юритизації, за сукупності визначених умов.

3. Деривативні контракти, що виникають у результаті заходів із посттрейдингового зниження ризиків

Обов'язок клірингу через ЦК не застосовується до деривативного контракту, укладеного поза регульованим ринком, який виник у результаті застосування заходів посттрейдингового зниження ризиків, якщо такі заходи відповідають встановленим умовам, а провайдер послуги та учасники виконують визначені вимоги.

Заходи посттрейдингового зниження ризиків здійснюються незалежним провайдером – інвестиційною фірмою, яка має належний дозвіл (авторизацію) для надання відповідних інвестиційних послуг, і забезпечує зниження ризику в кожному портфелі, поданому для проведення цього заходу. Результат заходу приймається учасниками в цілому, тому учасники не можуть обирати, які операції виконувати в його межах, а участь у заході є відкритою лише для осіб, які первісно подали портфель. Захід є нейтральним щодо ринкового ризику і не впливає на формування ціни, а також здійснюється як компресія, ребалансування, оптимізація або їх поєднання на двосторонній або багатосторонній основі. Провайдер послуги здійснює захід за попередньо узгодженими правилами, включаючи попередньо визначені методи та алгоритми, і забезпечує, щоб виконання заходів

відбувалося на розумних, прозорих і недискримінаційних умовах. Провайдер послуги забезпечує відсутність впливу учасників на результат, веде повні і точні записи щодо виконаних і отриманих транзакцій та змін ризику портфелів, надає ці записи НКЦПФР на вимогу без невиправданої затримки та здійснює моніторинг транзакцій, що виникли в результаті всього заходу, для запобігання, наскільки це можливо, зловживанню або обходу обов'язку клірингу.

Застосування вищевказаного винятку щодо обов'язку клірингу через ЦК допускається лише щодо заходів, що здійснюються провайдером, включеним НКЦПФР до публічного переліку провайдерів заходів посттрейдингового зниження ризиків (за результатами оцінки відповідності провайдера встановленим вимогам), із можливістю виключення провайдера з такого переліку у разі невідповідності вимогам.

Активний рахунок в ЦК

Вимога активного рахунку в ЦК є окремим обов'язком, який застосовується додатково до обов'язку клірингу через ЦК та стосується визначених категорій деривативних контрактів.

Обов'язок активного рахунку в ЦК застосовується до фінансових та нефінансових контрагентів, які є суб'єктами обов'язку клірингу через ЦК і які перевищують кліринговий поріг у визначених категоріях деривативних контрактів, для яких запроваджується вимога активного рахунку. Такий контрагент зобов'язаний мати щонайменше один активний рахунок у ЦК, який надає клірингові послуги щодо відповідних категорій. Контрагент повинен здійснювати через активний рахунок кліринг репрезентативної кількості операцій у відповідних категоріях деривативів протягом визначеного періоду, а репрезентативність визначається з урахуванням класів деривативів, строків та розмірів операцій.

Контрагент, який стає суб'єктом цього обов'язку, повідомляє НКЦПФР та відкриває такий активний рахунок протягом визначеного строку.

Такий активний рахунок вважається належним лише за умови, що він є постійно функціональним, а у контрагента наявні правова документація, IT-підключення та внутрішні процедури, необхідні для використання цього рахунку. Контрагент також повинен мати системи та ресурси, які забезпечують можливість використати активний рахунок у короткий строк для клірингу значних обсягів відповідних деривативів та для оперативного прийняття на кліринг істотного потоку операцій у разі перенесення позицій з клірингових послуг, що мають суттєве системне значення. Усі нові операції контрагента у відповідних категоріях деривативів мають бути технічно та юридично спроможні кліритися через активний рахунок у будь-який час.

Дотримання вимоги активного рахунку підлягає регулярному моніторингу та періодичному звітуванню до НКЦПФР.

Зниження ризиків для деривативів, які не клірингуються через ЦК

Фінансові контрагенти та нефінансові контрагенти, які укладають деривативні контракти поза регульованим ринком, що не клірингуються через ЦК, забезпечують наявність належних процедур і домовленостей для вимірювання, моніторингу та зниження операційного ризику і кредитного ризику, пов'язаних із такими контрактами.

Такі процедури включають, щонайменше: i) своєчасне підтвердження умов деривативного контракту, ii) формалізовані процеси узгодження портфелів, управління пов'язаними ризиками та раннього виявлення і врегулювання спорів, а також моніторингу вартості невиконаних контрактів.

Фінансові контрагенти і нефінансові контрагенти, на яких поширюються вимоги щодо клірингового порогу, здійснюють щоденну переоцінку вартості невиконаних деривативних контрактів за ринковою ціною, а за відсутності такої можливості застосовують надійну та обережну переоцінку за моделлю.

Фінансові контрагенти і нефінансові контрагенти, на яких поширюються вимоги щодо клірингового порогу, застосовують процедури управління ризиками, які забезпечують своєчасний, точний і належним чином сегрегований обмін забезпеченням щодо деривативних контрактів, що не клірингуються через ЦК. Використання або зміна моделі розрахунку початкової маржі для цілей таких процедур допускається лише за умови попереднього погодження НКЦПФР.

Внутрішньогрупові транзакції можуть бути звільнені від вимоги обміну забезпеченням, якщо процедури управління ризиками у групі є достатньо надійними та відсутні поточні або передбачувані практичні чи юридичні

перешкоди для оперативного переказу власних коштів або погашення зобов'язань між контрагентами. Фінансові контрагенти підтримують адекватний і пропорційний капітал для управління ризиком, який не покритий належним обміном забезпеченням за деривативами, укладеними поза регульованим ринком, які не клірингуються через ЦК.

Призупинення зобов'язання клірингу через ЦК

НКЦПФР визначає процедури призупинення зобов'язання клірингу через ЦК з метою забезпечення гнучкості у випадках, коли ринкові умови або ризики можуть загрожувати фінансовій стабільності держави. Зокрема, НКЦПФР може призупинити зобов'язання клірингу через ЦК для певних класів деривативів, укладених поза регульованим ринком, або для певного типу контрагента, якщо:

- окремі класи деривативів більше не підходять для централізованого клірингу за відповідними критеріями, визначеними НКЦПФР; або
- ЦК, ймовірно, припинить кліринг цих класів деривативів, а жоден інший ЦК не може забезпечити їх кліринг без перерви; або
- таке призупинення є необхідним для уникнення або усунення серйозної загрози фінансовій стабільності або належному функціонуванню фінансового ринку України і таке призупинення є пропорційним до цих цілей.

У разі, коли щодо ЦК розпочато процедуру врегулювання, НКЦПФР може ініціювати призупинення застосування обов'язку клірингу через ЦК щодо конкретних класів деривативних контрактів або щодо конкретного типу контрагентів. Таке призупинення допускається лише за умови, що ЦК у врегулюванні має право здійснювати кліринг відповідних класів деривативних контрактів, а призупинення є необхідним і пропорційним для уникнення або усунення серйозної загрози фінансовій стабільності чи належному функціонуванню фінансових ринків України у зв'язку з врегулюванням ЦК.

Взаємодія ЦК та торговельних майданчиків

ЦК, які мають право провадити кліринг деривативів, укладених поза регульованим ринком, зобов'язані здійснювати кліринг таких контрактів на недискримінаційній та прозорій основі, включаючи вимоги до забезпечення та комісій, незалежно від торговельного майданчика. ЦК повинен прийняти запит про доступ від торговельного майданчика або відхилити такий запит про доступ із зазначенням причин. ЦК може вимагати, щоб торговельний майданчик дотримувався операційних та технічних вимог, встановлених ЦК, включаючи вимоги щодо управління ризиками.

Торговельний майданчик надає будь-якому ЦК, який має право здійснювати кліринг таких контрактів, торговельні дані на недискримінаційній та прозорій основі на відповідний запит ЦК. Якщо торговельний майданчик відмовив ЦК у доступі, він повинен зазначити причини такої відмови. Доступ ЦК до торговельного майданчика надається лише в тому випадку, якщо такий доступ не вимагає взаємодії та не загрожує безперервному та упорядкованому функціонуванню ринків, зокрема через фрагментацію ліквідності, а торговельний майданчик запровадив належні механізми для запобігання такій фрагментації.

Звітування про деривативні контракти

Контрагенти та ЦК забезпечують, щоб детальна інформація про будь-який укладений ними деривативний контракт та про будь-які зміни або припинення контракту повідомлялася до торговельного репозиторію не пізніше ніж наступного робочого дня після укладення, зміни або припинення контракту.

Фінансові контрагенти, нефінансові контрагенти та ЦК, на яких поширюється обов'язок звітування, запроваджують належні процедури та механізми для забезпечення якості даних, які вони повідомляють. Контрагенти повинні зберігати записи про всі укладені ними деривативні контракти та будь-які зміни до них протягом щонайменше п'яти років після припинення дії контракту.

Обов'язок подання може бути виконаний як шляхом безпосереднього подання даних, так і шляхом делегування подання, але в усіх випадках дані мають бути подані правильно і без дублювання.

Фінансовий контрагент несе виключну відповідальність, у тому числі юридичну, за подання від імені обох сторін детальної інформації до торгового репозиторію щодо деривативного контракту, укладеного поза регульованим ринком, якщо іншою стороною такого контракту є нефінансовий контрагент, який за результатами застосування

порогового підходу не підпадає під обов'язок клірингу через ЦК. Фінансовий контрагент також несе юридичну відповідальність за забезпечення повноти та правильності інформації, поданої у звіті. Нефінансовий контрагент зобов'язаний надати фінансовому контрагенту ті відомості щодо контракту, яких фінансовий контрагент не може обґрунтовано мати у своєму розпорядженні, і нефінансовий контрагент несе відповідальність за правильність відомостей, які він надає для цілей такого звітування. Водночас, нефінансовий контрагент, який вже інвестував в систему звітності, може вирішити сам подавати інформацію про свої деривативні контракти, укладені з фінансовими контрагентами поза регульованим ринком, до торгового репозиторія. У такому випадку нефінансовий контрагент повинен поінформувати фінансового контрагента, з якими він уклав такі контракти, про своє рішення до подання такої інформації. У такому випадку нефінансовий контрагент несе відповідальність (в тому числі юридичну) за подання цих даних та їх правильність.

Звітування до торгового репозиторію може не застосовуватися до деривативних контрактів, укладених у межах однієї групи, якщо принаймні одна зі сторін є нефінансовим контрагентом, та одночасно виконуються такі умови: обидві сторони включені до однієї консолідації на повній основі, обидві сторони підлягають належним централізованим процедурам оцінки, вимірювання та контролю ризиків, а материнська компанія групи не є фінансовим контрагентом. Для застосування такого звільнення сторони письмово повідомляють НКЦПФР про намір скористатися звільненням; звільнення застосовується за відсутності заперечень НКЦПФР щодо виконання зазначених умов.

Якщо деривативні контракти, укладені між контрагентами однієї групи, не звітуються до торгового репозиторію на підставі звільнення від такої звітності, і при цьому нефінансовий контрагент у складі групи за результатами порогового підходу перевищує кліринговий поріг, материнська компанія цієї групи щотижня подає до НКЦПФР дані про чисті сукупні позиції такого нефінансового контрагента за класами деривативів.

Відповідальність за порушення вимог щодо клірингу через ЦК, звітування та зниження ризиків

Закон передбачає відповідальність за порушення вищевказаних вимог щодо обов'язкового клірингу через ЦК, щодо доступу між ЦК і торговельними майданчиками, щодо звітування про деривативні контракти, а також вимог щодо зниження ризиків за деривативними контрактами, що не клірингуються через ЦК. Відповідні санкції включають щонайменше адміністративні штрафи і мають бути ефективними, пропорційними та стримуючими.

До суб'єктів, на яких покладено обов'язок звітування про деривативні контракти, застосовуються адміністративні штрафи або періодичні штрафні санкції у разі, якщо подані відомості неодноразово містять систематичні явні помилки. Для періодичних санкцій встановлюються межі їх розміру та максимальний період застосування.

Інформація про кожну застосовану санкцію підлягає оприлюдненню, крім випадків, коли таке оприлюднення може серйозно поставити під загрозу фінансові ринки або завдати непропорційної шкоди сторонам.

Порушення вищевказаних вимог не впливає на дійсність деривативного контракту, укладеного поза регульованим ринком, або на можливість сторін забезпечити виконання положень такого контракту. Таке порушення саме по собі не створює для сторони деривативного контракту, укладеного поза регульованим ринком, права вимагати від іншої сторони компенсації на підставі самого факту порушення.

VIII. Фінансові інструменти та інфраструктура на основі технології розподіленого реєстру

Розподілений реєстр

Розподілений реєстр – сховище інформації для зберігання записів про операції, яке спільно використовується та синхронізується через механізм консенсусу між набором мережевих вузлів на основі технології розподіленого реєстру.

Механізм консенсусу – правила та процедури, за якими мережеві вузли на основі TPP погоджують підтвердження операції.

Мережевий вузол на основі TPP – пристрій чи процес, який є частиною мережі та містить повну або часткову точну копію записів усіх операцій в розподіленому реєстрі.

Технологія розподіленого реєстру – технологія, що забезпечує функціонування та використання розподіленого реєстру.

Фінансові інструменти на основі TPP

Фінансовим інструментом на основі TPP є фінансовий інструмент, який випускається, реєструється, передається та зберігається з використанням TPP.

Передбачається, що фінансовими інструментами на основі TPP можуть бути:

- акції, емітент яких має ринкову капіталізацію або попередню ринкову капіталізацію менше 500 мільйонів гривень;
- облігації та інші боргові цінні папери, інструменти грошового ринку, обсягом випуску менше 1 мільярда гривень, за винятком тих, у які включений дериватив або які мають структуру, яка ускладнює розуміння клієнтом пов'язаного з ними ризику; або
- цінні папери інститутів спільного інвестування (акції корпоративного інвестиційного фонду та інвестиційні сертифікати), ринкова вартість яких менше 500 мільйонів гривень.

При цьому сукупна ринкова вартість усіх фінансових інструментів на основі TPP не повинна перевищувати 6 мільярдів гривень на момент допуску до торгівлі або первинної реєстрації нового фінансового інструменту на основі TPP. Якщо допуск до торгівлі або первинна реєстрація нового фінансового інструменту на основі TPP призведе до того, що сукупна ринкова вартість досягне 6 млрд гривень, інфраструктура ринку на основі TPP не допускає цей фінансовий інструмент до торгівлі та не реєструє його.

Оператор інфраструктури ринку на основі TPP зобов'язаний застосувати стратегію переходу та повідомити про таке застосування НКЦПФР, якщо сукупна ринкова вартість усіх фінансових інструментів на основі TPP, що допущені до торгівлі або зареєстровані на інфраструктурі ринку на основі TPP, досягла 9 млрд гривень. Під стратегією переходу мається на увазі впровадження заходів спрямованих на скорочення діяльності певної інфраструктури ринку на основі TPP або припинення її функціонування, включаючи перехід або повернення її операцій з використанням TPP до традиційної ринкової інфраструктури.

Форма існування фінансових інструментів на основі TPP

Фінансові інструменти на основі TPP існують у цифровій формі (нова форма існування цінних паперів, відмінна від електронної). Порядок випуску, реєстрації, обліку та передачі фінансових інструментів на основі TPP встановлюється НКЦПФР, а щодо інструментів грошового ринку – НКЦПФР за погодженням з НБУ.

Інфраструктура на основі TPP

Інфраструктура на основі TPP включає:

- багатосторонній торговельний майданчик на основі TPP - допускає до торгівлі виключно фінансові інструменти на основі TPP;
- систему розрахунків на основі TPP - здійснює розрахунки за операціями з фінансовими інструментами на основі TPP;

- систему торгівлі та розрахунків на основі TPP - поєднує послуги, які надаються багатостороннім торговельним майданчиком на основі TPP та системи розрахунків на основі TPP (комбінований вид)

Порядок функціонування інфраструктури на основі TPP встановлюється законом та НКЦПФР.

Оператори інфраструктури на основі TPP

Діяльність операторів інфраструктури на основі TPP підлягає ліцензуванню та нагляду з боку НКЦПФР у встановленому нею порядку.

Право на отримання ліцензії для здійснення діяльності оператора системи розрахунків на основі TPP (вид депозитарної діяльності) має Центральний депозитарій цінних паперів.

Право на отримання ліцензії для здійснення діяльності оператора багатостороннього торговельного майданчика на основі TPP (вид діяльності з організації торгівлі фінансовими інструментами) має інвестиційна фірма або оператор багатостороннього торговельного майданчика.

Право на отримання ліцензії для здійснення діяльності оператора багатостороннього торговельного майданчика на основі TPP та здійснення діяльності оператора системи розрахунків на основі TPP має Центральний депозитарій, інвестиційна фірма або оператор багатостороннього торговельного майданчика.

Оператори інфраструктури на основі TPP повинні забезпечити зв'язок (підписати відповідний договір) з Центральним депозитарієм цінних паперів для забезпечення взаємодії інфраструктури на основі TPP та традиційної інфраструктури (депозитарної системи).

Регулювання діяльності операторів інфраструктури на основі TPP

Регулювання діяльності операторів інфраструктури на основі TPP здійснює НКЦПФР.

Оператори інфраструктури на основі TPP зобов'язані:

- розраховувати середньомісячну сукупну ринкову вартість фінансових інструментів на основі TPP, що були допущені до торгівлі або зареєстровані на ринковій інфраструктурі на основі TPP;
- розробити чіткий та детальний бізнес-план, що визначає порядок надання послуг оператором;
- встановити правила функціонування TPP, в тому числі правила доступу до розподіленого реєстру та вирішення потенційних конфліктів інтересів;
- оприлюднити правила здійснення діяльності, включаючи інформацію про права, обов'язки та відповідальність операторів, а також клієнтів, що використовують інфраструктуру ринку на основі TPP;
- надавати інформацію про порядок надання послуг та здійснення діяльності своїм членам, учасникам, емітентам та клієнтам, зокрема пояснювати яким чином така діяльність відрізняється від традиційного багатостороннього торговельного майданчика або системи розрахунків за цінними паперами;
- відокремлювати кошти та фінансові інструменти на основі TPP клієнтів від активів оператора та активів інших клієнтів;
- впровадити процедури управління операційними ризиками, пов'язаними з використанням TPP та віртуальних активів, та процедури реагування на такі ризики;
- встановити прозорі та адекватні механізми забезпечення захисту прав інвесторів та механізми розгляду скарг клієнтів. Оператор інфраструктури на основі TPP несе відповідальність за втрату коштів, застави або фінансового інструменту на основі TPP у розмірі, що не перевищує ринкову вартість втраченого активу;
- розробити та оприлюднити стратегію переходу, що застосовується у разі перевищення порогових значень, анулювання ліцензії або припинення інфраструктури ринку на основі TPP;
- регулярно (кожні шість місяців) звітувати перед НКЦПФР у встановленому нею порядку;
- негайно повідомляти НКЦПФР у разі істотних змін до їхніх бізнес-планів або іншої інформації, що надавалася НКЦПФР, а також у разі виявлення несанкціонованого доступу, кібератак, шахрайства або інших серйозних зловживань.

Структура законодавчих змін

Реалізацію Концепції планується забезпечити шляхом:

1. Підготовки проєкту Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків», до сфери регулювання якого відноситиметься, зокрема:

- системи та порядок проведення розрахунків за правочинами з фінансовими інструментами
- основні положення про фінансове забезпечення
- холдингова інфраструктурна компанія на ринках капіталу
- відносини, що виникають під час провадження клірингової діяльності
- порядок діяльності Центрального контрагента, в тому числі механізм відновлення платоспроможності та врегулювання Центрального контрагента
- порядок діяльності Центрального депозитарію цінних паперів
- правові засади функціонування депозитарної системи України, порядок реєстрації та підтвердження прав на цінні папери та прав за ними у системі депозитарного обліку
- інфраструктура на основі технології розподіленого реєстру

Структура проєкту Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків» додається.

1.1. Визнання таким, що втратив чинність Закон України «Про депозитарну систему України» (Прикінцеві та перехідні положення проєкту Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків»).

1.2. Внесення змін до таких законів України (Прикінцеві та перехідні положення проєкту Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків»):

- **до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»** — зокрема, у зв'язку з перенесенням до проєкту Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків» положень щодо клірингової діяльності та остаточності розрахунків за правочинами з фінансовими інструментами, запровадженням регулювання фінансових інструментів та інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру, уточненням окремих норм в частині ліцензування центрального депозитарія та центрального контрагента, імплементацією норм EMIR щодо клірингу деривативів, укладених поза регульованим ринком;
- **до Закону України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків»** — зокрема, у зв'язку з необхідністю доповнення повноважень НКЦПФР та уточнення норм щодо інструментів нагляду/заходів впливу;
- **до Закону України «Про Національний банк України»** — зокрема, у зв'язку з необхідністю уточнення повноважень НБУ щодо регулювання платіжних систем, режиму фінансового забезпечення, уточнення норм в частині взаємодії з НКЦПФР, а також щодо поширення повноважень НБУ як кредитора останньої інстанції на професійних учасників ринків капіталу – центральних контрагентів;
- **до Закону України «Про заставу»** — у зв'язку із запровадженням спеціального режиму фінансового забезпечення;
- **до Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень»** — у зв'язку з необхідністю узгодження механізмів обтяження та реєстрації обтяжень зі спеціальним режимом фінансового забезпечення;
- **до Закону України «Про платіжні послуги»** — у зв'язку з необхідністю уточнення положень, необхідних для забезпечення режиму остаточності розрахунків у платіжних системах;
- **до Закону України «Про нотаріат»** - у зв'язку із поширенням механізму прийняття в депозит нотаріуса на інші депозитарні активи, зокрема, частки товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю
- **до Закону України «Про міжнародне приватне право»** — у зв'язку з необхідністю уточнення колізійних норм щодо визначення права, яке застосовується до прав одержувача забезпечення у вигляді цінних паперів (прав на цінні папери та/або прав за цінними паперами).
- **до Кодексу адміністративного судочинства України** – у зв'язку з необхідністю закріплення права НКЦПФР звертатись до адміністративного суду із заявою про опечатування приміщення та/або носіїв чи систем зберігання інформації, та повноважень адміністративного суду здійснювати таке судово провадження

2. Підготовки проєкту Закону України про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства — у зв'язку з необхідністю узгодженням процедур неплатоспроможності з режимами остаточності розрахунків, нетінгу та фінансового забезпечення, врегульованими проєктом Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків».

Національна комісія
з цінних паперів
та фондового ринку

European Bank
for Reconstruction and Development

Shape the future
with confidence

Необхідність виокремлення змін до Кодексу в окремий законопроект пов'язана з тим, що відповідно до статті 2 Кодексу зміни до нього можуть вноситися виключно законами про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства.

3. Підготовки проекту Закону України про внесення змін до Цивільного кодексу України — у зв'язку із поширенням механізму внесення боргу в депозит нотаріуса на інші депозитарні активи, зокрема, частки товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю

4. Підготовки змін до проекту Закону України «Про сек'юритизацію та облігації з покриттям» щодо порядку діяльності торгового репозиторію, здійснення нагляду, перевірок та розслідувань порушень, а також накладення штрафних санкцій на репозиторіїв.

Додаток. Орієнтовна структура проєкту Закону України «Про інфраструктуру фінансових ринків»

Розділ I. Загальні положення

Стаття 1. Сфера застосування Закону

Стаття 2. Визначення термінів
Термінологія SFD, FCD, EMIR, CSDR, Regulation on CCP Recovery, DLTR)

Стаття 3. Законодавство про інфраструктуру фінансових ринків

Розділ II. Системи та остаточність проведення розрахунків за правочинами з фінансовими інструментами

Стаття 4. Платіжні системи та системи розрахунків за правочинами з фінансовими інструментами
Пункти (а) (b) (f) g) (о) (р) ст. 2
Ст.10 SFD

Стаття 5. Правила платіжних систем та систем розрахунків за правочинами з фінансовими інструментами
Ст.3-5 SFD

Стаття 6. Остаточність проведення розрахунків за деривативними контрактами, правочинами щодо фінансових інструментів, правочинами щодо валютних цінностей та за товарними операціями
Ст.3-8 SFD

Стаття 7. Неплатоспроможність учасника системи, сторони правочину щодо фінансових інструментів чи валютних цінностей, сторони деривативного контракту чи товарної операції
Ст.6 SFD

Стаття 8. Захист прав одержувача забезпечення від наслідків неплатоспроможності надавача забезпечення
Ст.9 SFD

Розділ III. Фінансове забезпечення

Стаття 9. Предмет фінансового забезпечення
Ст.1 FCD
Підпункт (h) пункту 1, пункт 2 ст.2 FCD
Ст. 9а FCD

Стаття 10. Договори про фінансове забезпечення
Підпункти (а) (b) (c) (f) пункту 1 ст.2 FCD
Ст. 6 FCD

Стаття 11. Реєстрація фінансового забезпечення
Ст.3 FCD

Стаття 12. Право на користування та розпорядження фінансовим забезпеченням
Підпункти (i) (m) пункту 1 ст.2 FCD
Ст.5 FCD

Стаття 13. Дійсність договорів про надання фінансового забезпечення у разі неплатоспроможності надавача фінансового забезпечення
Підпункт (j) пункту 1 ст.2 FCD
Ст.8 FCD

Стаття 14. Визнання положень про ліквідаційний неттінг
Ст.7 FCD

Стаття 15. Виконання договорів про фінансове забезпечення
Ст.4 FCD

Національна комісія
з цінних паперів
та фондового ринку

European Bank
for Reconstruction and Development

Shape the future
with confidence

Розділ IV. Холдингова інфраструктурна компанія на ринках капіталу

Стаття 16. Холдингова інфраструктурна компанія на ринках капіталу

Розділ V. Клірингова діяльність

Глава 1. Загальні положення

Стаття 17. Види клірингової діяльності

Стаття 18. Набуття та припинення статусу клірингової установи

Стаття 19. Проведення клірингової діяльності з визначення зобов'язань

Глава 2. Центральний контрагент

Стаття 20. Проведення клірингової діяльності центрального контрагента
Ст. 2, 22, 51,53-54 EMIR

Стаття 21. Вимоги до центрального контрагента
Ст.21, 26-31, 33-34, 36-39 EMIR

Стаття 22. Система управління ризиками центрального контрагента
Ст. 40-50d, 52 EMIR

Стаття 23. Аутсорсинг діяльності центрального контрагента
Ст.35 EMIR

Глава 3. Механізм відновлення платоспроможності та врегулювання центрального контрагента

Стаття 24. Мета та загальні принципи механізму відновлення платоспроможності та врегулювання центрального контрагента
Ст.7 Regulation on CCP Recovery
Ст. 74-75 Regulation on CCP Recovery

Стаття 25. Орган та колегія з врегулювання
Ст.3-4 Regulation on CCP Recovery
Ст. 70-73 Regulation on CCP Recovery

Стаття 26. Планування відновлення платоспроможності
Ст.9 -11 Regulation on CCP Recovery

Стаття 27. Планування врегулювання
Ст.12 -14 Regulation on CCP Recovery

Стаття 28. Оцінка можливості врегулювання
Ст.15 -17 Regulation on CCP Recovery

Стаття 29. Раннє втручання
Ст.18-20 Regulation on CCP Recovery

Стаття 30. Етап врегулювання
Ст.21-26 Regulation on CCP Recovery

Стаття 31. Інструменти врегулювання
Ст.21-27 Regulation on CCP Recovery

Стаття 32. Інструменти розподілу позицій та розподілу збитків
Ст.28-31 Regulation on CCP Recovery

Стаття 33. Інструмент списання та конверсії
Ст.32-39 Regulation on CCP Recovery

Стаття 34. Інструмент продажу бізнесу
Ст.40-41 Regulation on CCP Recovery

Стаття 35. Інструмент перехідного центрального контрагента

Ст.42-43 Regulation on CCP Recovery

Стаття 36. Альтернативні засоби фінансування
Ст.44 Regulation on CCP Recovery

Стаття 37. Державні інструменти стабілізації
Ст.45-47 Regulation on CCP Recovery

Стаття 38. Повноваження з врегулювання
Ст.48-59 Regulation on CCP Recovery

Стаття 39. Запобіжні заходи
Ст.60-69 Regulation on CCP Recovery

Стаття 40. Визнання та виконання процедур з врегулювання інших країн
Ст.77-80 Regulation on CCP Recovery

Глава 4. Організація провадження клірингової діяльності

Стаття 41. Правила клірингу

Стаття 42. Організація клірингу

Стаття 43. Порядок накладення арешту або встановлення іншого обмеження на право розпорядження майновими правами у системі клірингового обліку

Розділ VI. Депозитарна діяльність

Глава 1. Загальні положення

Стаття 44. Види депозитарної діяльності

Стаття 45. Гарантії невтручання у діяльність професійних учасників депозитарної системи України

Глава 2. Центральний депозитарій

Стаття 46. Центральний депозитарій
Пункт (1) Ст. 2 CSDR

Стаття 47. Депозитарна діяльність Центрального депозитарію
Ст.29, 32, 34, 35, 43, 49, 53 CSDR

Стаття 48. Набуття статусу та припинення діяльності Центрального депозитарію
Ст. 12,16-20, 54, 57 CSDR

Стаття 49. Послуги Центрального депозитарію
Ст.36, 54, 55, 56, 60 CSDR
ДОДАТОК ПЕРЕЛІК ПОСЛУГ

Стаття 50. Зв'язки Центрального депозитарію
Ст.48, 50-52 CSDR

Стаття 51. Аутсорсинг послуг Центрального депозитарію
Ст.19, 30 CSDR

Стаття 52. Вимоги до Центрального депозитарію
Ст.22а, 26, 32, 34-36, 42-47, 59 CSDR

Стаття 53. Особливості управління Центрального депозитарію
Ст.27, 27а, 27с CSDR

Стаття 54. Рада учасників
Ст.28 CSDR

Стаття 55. Нагляд за Центральним депозитарієм
Ст.22 CSDR

Стаття 56. Державна реєстрація статуту (змін до статуту) Центрального депозитарію

Стаття 57. Здійснення діяльності Центрального депозитарію на території іншої країни
Ст.23, 25 CSDR

Глава 3. Депозитарні установи

Стаття 54. Депозитарна установа

Стаття 55. Депозитарна діяльність депозитарної установи

Розділ VII. Система депозитарного обліку

Глава 1. Загальні положення

Стаття 56. Система депозитарного обліку

Стаття 57. Депозитарний облік
Ст.37,38, 49 CSDR

Стаття 58. Депозитарні активи

Стаття 59. Депозитарні рахунки

Стаття 60. Вимоги до участі в системі розрахунків за депозитарними активами
Ст.33,34 CSDR

Стаття 61. Розкриття та захист інформації, що міститься в системі депозитарного обліку

Стаття 62. Електронний документообіг та зберігання електронних документів у системі депозитарного обліку

Глава 2. Діяльність у депозитарній системі України

Стаття 63. Внесення змін до системи депозитарного обліку щодо накладення арешту на депозитарні активи або іншого обмеження прав на депозитарні активи та/або прав за ними конкретного власника, що накладається за судовим рішенням або рішенням уповноваженої законом особи

Стаття 64. Підтвердження прав на депозитарні активи та прав за депозитарними активами

Стаття 65. Проведення розрахунків за правочинами щодо депозитарних активів
Ст. 5, 9, 39, 40, 47a CSDR

Стаття 66. Взаємодія у депозитарній системі України щодо емісії цінних паперів

Стаття 67. Реєстр власників цінних паперів

Стаття 68. Внесення депозитарних активів на депозит нотаріуса

Стаття 69. Правила та процедури у випадку дефолту депозитарної установи
Ст. 41 CSDR

Глава 3. Контроль у депозитарній системі України та дисципліна розрахунків

Стаття 70. Здійснення контролю Центральним депозитарієм
Ст. 6 CSDR

Стаття 71. Заходи щодо врегулювання питань, пов'язаних з нездійсненням розрахунків
Ст. 6-8 CSDR

Стаття 72. Обов'язковий викуп фінансових інструментів
Ст. 7a CSDR

Розділ VIII. Інфраструктура на основі технології розподіленого реєстру

Стаття 73. Інфраструктура на основі технології розподіленого реєстру

Ст. 2, 12, 13 DLTR

Стаття 74. Система розрахунків на основі технології розподіленого реєстру
Ст. 2, 5, 9 DLTR

Стаття 75. Багатосторонній торговельний майданчик на основі технології розподіленого реєстру
Ст. 2, 4, 8 DLTR

Стаття 76. Система торгівлі та розрахунків технології розподіленого реєстру
Ст. 2, 6, 10 DLTR

Стаття 77. Оператори інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру
Ст. 2, 11 DLTR

Стаття 78. Вимоги до операторів інфраструктури на основі технології розподіленого реєстру
Ст. 7 DLTR

Стаття 79. Фінансові інструменти, що допускаються до реєстрації, обліку, вчинення правочинів з використанням технології розподіленого реєстру
Ст. 3 DLTR

Стаття 80. Порядок реєстрації, обліку, торгівлі, здійснення розрахунків за операціями з фінансовими інструментами на основі технології розподіленого реєстру
Ст. 3 DLTR

Розділ IX. Державне регулювання та нагляд за інфраструктурою фінансових ринків

Стаття 81. Органи, що здійснюють державне регулювання та нагляд за інфраструктурою фінансових ринків

Стаття 82. Порядок взаємодії державних органів у сфері нагляду та контролю за інфраструктурою фінансових ринків
Ст. 12, 14 CSDR

Стаття 83. Колегія з нагляду за центральним контрагентом
Ст.18-19 EMIR

Стаття 84. Запит про надання інформації
Ст. 25F EMIR

Розділ X. Заходи правозастосування

Стаття 85. Заходи правозастосування за порушення вимог цього Закону та їх класифікація
Ст. 81, 85 Regulation on CCP Recovery
Ст. 25g, 25h, 25q, 25e EMIR
Ст. 61, 63 CSDR

Стаття 86. Фінансові санкції (штрафи) за порушення вимог цього Закону
Ст. 82 Regulation on CCP Recovery
Ст. 25l, 25n EMIR
Ст. 61, 63 CSDR

Стаття 87. Періодичні штрафні санкції
Ст. 25k, 25l 25n EMIR

Стаття 88. Оприлюднення НКЦПФР інформації про порушення вимог цього Закону
Ст. 83 Regulation on CCP Recovery
Ст. 25m EMIR
Ст. 62 CSDR

Розділ XI. Взаємодія щодо регулювання та нагляду за інфраструктурою фінансових ринків в рамках європейського союзу

Стаття 89. Взаємодія НКЦПФР та Європейського органу з цінних паперів і ринків
Ст.10a SFD, Ст.6, ст.8 Regulation on CCP Recovery, Ст.79 Regulation on CCP Recovery, Ст.23, 23a, 24, 84 EMIR, Ст. 13-15 CSDR

Стаття 90. Регулювання та нагляд за інфраструктурою фінансових ринків в рамках Європейського Союзу

Розділ XII. Прикінцеві та перехідні положення

Перелік скорочень

CSDR	Central Securities Depositories Regulation Regulation (EU) No 909/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on improving securities settlement in the European Union and on central securities depositories and amending Directives 98/26/EC and 2014/65/EU and Regulation (EU) No 236/2012
DLTR	Distributed Ledger Technology Regulation Regulation (EU) 2022/858 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on a pilot regime for market infrastructures based on distributed ledger technology, and amending Regulations (EU) No 600/2014 and (EU) No 909/2014 and Directive 2014/65/EU
EMIR	European Market Infrastructure Regulation Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on OTC derivatives, central counterparties and trade repositories
ESMA	European Securities and Markets Authority
FCD	Financial Collateral Directive Directive 2002/47/EC of the European Parliament and of the Council of 6 June 2002 on financial collateral arrangements
Regulation on Recovery CCP	Regulation (EU) 2021/23 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2020 on a framework for the recovery and resolution of central counterparties and amending Regulations (EU) No 1095/2010, (EU) No 648/2012, (EU) No 600/2014, (EU) No 806/2014 and (EU) 2015/2365 and Directives 2002/47/EC, 2004/25/EC, 2007/36/EC, 2014/59/EU and (EU) 2017/1132
SFD	Settlement Finality Directive Directive 98/26/EC of the European Parliament and of the Council of 19 May 1998 on settlement finality in payment and securities settlement systems
ЄС	Європейський Союз
ЗУ	Закон України
Закон про державне регулювання ринків капіталу	Закон України «Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків» від 30.10.1996 № 448/96-ВР
Закон про депозитарну систему	Закон України «Про депозитарну систему України» від 06.07.2012 № 5178-VI
Закон про заставу	Закон України «Про заставу» від 02.10.1992 № 2654-XII
Закон про ринки капіталу	Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 № 3480-IV
Кодекс з процедур банкрутства	Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII
НБУ	Національний банк України
НКЦПФР	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку
ТР	Торговий репозиторій
ТРР	Технологія розподіленого реєстру
ЦДЦП	Центральний депозитарій цінних паперів
ЦК	Центральний контрагент
ЦКУ	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV